

Budapest,
2000. október 27.,
péntek

105. szám

Ára: 495,- Ft

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
2000: CVI. tv.	
2000: CVII. tv.	
2000: CVIII. tv.	
28/2000. (X. 27.) BM r.	
29/2000. (X. 27.) BM r.	
37/2000. (X. 27.) GM r.	
31/2000. (X. 27.) HM r.	
35/2000. (X. 27.) AB h.	
36/2000. (X. 27.) AB h.	
159/2000. (X. 27.) KE h.	
Személyi rész	6581
A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997. évi LXVII. törvény és az ügyészségi szolgálati viszonyról és az ügyészségi adatkezelésről szóló 1994. évi LXXX. törvény módosításáról	6584
A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény módosításáról	6584
A kötelező gazdasági kamarai tagság megszűnésével összefüggő cégeljárásról	6585
Az egyéni vállalkozói igazolvánnyal rendelkező vállalkozók központi nyilvántartásából teljesített adatszolgáltatás igazgatási szolgáltatási díjáról	6585
A választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény végrehajtásáról a helyi népszavazáson és a helyi népi kezdeményezésen	6586
A Jugoszláv Szövetségi Köztársaságba történő kőolaj, földgáz és származékaik kivitele, valamint a Magyar Köztársaság területén történő átszállítása átmeneti tiltásáról szóló 61/1999. (XII. 6.) GM rendelet hatályon kívül helyezéséről	6610
Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Biztonsági Beruházási Programja magyarországi végrehajtási rendjéről és szabályairól	6610
Az Alkotmánybíróság határozata	6616
Az Alkotmánybíróság határozata	6619
Rendőr altábornaggyá történő kinevezésről	6644
A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Nógrád Megyei Földművelésügyi Hivatalának hirdetménye	6644
Az Országos Rendőr-főkapitányság Közbiztonsági Főigazgató-ságának közleménye	6646
Helyesbítés	6646

I. rész SZEMÉLYI RÉSZ

A miniszterelnök előterjesztésére

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon elért kiemelkedő, bajnoki címét megőrző eredményéért, valamint folyamatosan magas színvonalú sportolói pályafutásáért

Kolonics György kenuzónak a

MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ÉRDEMREND
KÖZÉPKERESZTJE
(polgári tagozata);

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon elért kiemelkedő eredményükért

Csollány Szilveszter tornásznak,

Horváth Gábor kajakozónak,

Kammerer Zoltán kajakozónak,

Kovács Ágnes úszónak,

Nagy Tímea párbajtőrözőnek,

Novák Ferenc kenuzónak,

Pulai Imre kenuzónak,

Storz Botond kajakozónak,

Vereckei Ákos kajakozónak,

a Magyar Vízilabda Válogatott tagjainak:

Benedek Tibornak,
Biros Péternek,
Fodor Rajmundnak,
Kásás Tamásnak,
Kiss Gergelynek,
Kósz Zoltánnak,
Márcz Tamásnak,
dr. Molnár Tamásnak,
Steinmetz Barnabásnak,
Szécsi Zoltánnak,
Székely Bulcsúnak,
Varga Zsoltnak,
Vári Attilának,

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon szerepelt sportolók felkészítésében végzett munkájukért

Angyal Zoltánnak, a Magyar Kajak-kenu Szövetség szövetségi kapitányának, vezetőedzőnek,

dr. Kemény Dénesnek, a Magyar Vízilabda Szövetség szövetségi kapitányának,

Limperger István edzőnek,

Ludasi Róbert edzőnek,

Sári Nándor edzőnek,

Szabó Attilának, a Budapesti Honvéd Sportegyesület edzőjének,

Udvarhelyi Gábor edzőnek,

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon szerepelt sportolók felkészítésében végzett munkájáért, valamint több évtizedes sportolói és edzői pályafutása elismeréseként

Fábián Lászlóné edzőnek a

MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ÉRDEMREND
TISZTIKERESZTJE
(polgári tagozata);

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon elért kiemelkedő eredményükért

Balogh Gábor öttusázónak,
Bárdosi Sándor birkózónak,
Kovács Katalin kajakozónak,

dr. Pereszteginé Márkus Erzsébet súlyemelőnek,
Szabó Szilvia kajakozónak,
Viski Erzsébet kajakozónak,

a Magyar Kézilabda Válogatott tagjainak:

Balogh Beatrixnak,
Deli Ritának,
Farkas Ágnesnek,
Káldiné Kulcsár Anitának,
Kántor Anikónak,
Kökény Beatrixnak,
Löwy Dórának,
Nagy Anikónak,
Pádár Ildikónak,
Pálinger Katalinnak,
Radulovics Bojanának,
Sepsiné Pigniczki Krisztinának,
Siti Beátának,
Sógorné Farkas Andreának,
Zsembery Tamásné Simics Juditnak,

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon szerepelt sportolók felkészítésében végzett munkájáért

Mocsai Lajosnak, a Magyar Kézilabda Szövetség szövetségi kapitányának a

MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ÉRDEMREND
LOVAGKERESZTJE
(polgári tagozata);

az ifjúsági és sportminiszter előterjesztésére

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon elért kiemelkedő eredményükért

Bártfai Krisztián kajakozónak,
Erdei Zsolt ökölvívónak,
Igaly Diána sportlövőnek,
Veréb Krisztián kajakozónak,

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon szerepelt sportolók felkészítésében végzett eredményes munkájukért

Antalovics Ferencnek, a Haladás VSE edzőjének,

Balla Józsefnek, a Magyar Birkózó Szövetség szövetségi kapitányának,

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon részt vett csapat sajtóattaséjaként végzett eredményes munkájáért

Vad Dezsőnek, a Magyar Olimpiai Bizottság sajtósóvivőjének a

MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ARANY
ÉRDEMKERESZT
(polgári tagozata);

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon elért eredményükért

Bátorfi Csilla asztaliteniszezőnek,

Ferjancsik Domonkos kardozónak,

Mincza Ildikó párbajtőrözőnek,

Tóth Krisztina asztaliteniszezőnek,

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon szerepelt sportolók felkészítésének segítségével végzett munkájáért

Forgács Róbertnek, a Magyar Országos Tornaegyletek Szövetsége főtítkárnak,

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon részt vett vízilabda csapat felkészítésének támogatásában végzett kiemelkedő munkájáért

dr. Martin Györgynek, a Magyar Vízilabda Szövetség társadalmi elnökének,

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon szerepelt sportolók felkészítésében végzett munkájukért

Pongrátné Vasvári Erzsébetnek, a Magyar Sportlövők Szövetsége edzőjének,

Ruza Józsefnek, a Magyar Úszó Szövetség főtítkárnak,

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon szerepelt sportolók felkészítésének segítségével végzett szakszerű munkájáért

dr. Vura Márta pszichológusnak a

MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI EZÜST
ÉRDEMKERESZT
(polgári tagozata);

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon elért eredményükért

Gáspár Zsolt úszónak,

Gerebics Roland sportlövőnek,

Haller Ákos evezősnek,

Horváth Péter úszónak,

Likerecz Gyöngyi súlyemelőnek,

Nemcsik Zsolt kardozónak,

Pető Tibor evezősnek,

Salim József tekvandosnak,

Supola Zoltán tornásznak,

Szabolcsi Szilvia kerékpárosnak,

Takács Péter kardozónak,

Zubor Attila úszónak,

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon szerepelt sportolók felkészítésének segítségével végzett munkájáért

Kunszt Gábornak, a Budapesti Honvéd Sportegyesület ügyvezető elnökének,

a XXVII. Nyári Olimpiai Játékokon szerepelt sportolók felkészítésének segítségével végzett orvosi munkájáért

dr. Martos Évának, az Országos Sportegészségügyi Intézet főigazgató-helyettes főorvosának a

MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI BRONZ
ÉRDEMKERESZT
(polgári tagozata)

kitüntetést adományozom.

Mádl Ferenc s. k.,
a Köztársaság elnöke

II. rész JOGSZABÁLYOK

Törvények

2000. évi CVI. törvény

**a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló
1997. évi LXVII. törvény és az ügyészségi szolgálati
viszonyról és az ügyészségi adatkezelésről szóló
1994. évi LXXX. törvény módosításáról***

1. § A Bjt. 11. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A bíró kinevezése — a (2) bekezdésben és a 12. § (5) bekezdésében foglalt kivétellel — első alkalommal (első bírói kinevezés) három évre, egyéb esetben határozatlan időre szól.”

2. § (1) A Bjt. 12. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) Ha a bíró kérte a határozatlan időre történő kinevezését, meg kell vizsgálni a bíró működésének teljes időtartama alatt végzett munkáját, feltéve, hogy az (1) bekezdésben megjelölt határidő megnyílt előtt tényleges bírói működésének időtartama a 18 hónapot meghaladta. A vizsgálatot a 48—49. §-ok és az 51—52. §-ok szerint kell lefolytatni azzal, hogy az elrendeléstől számított 30 napon belül be kell fejezni, és az értékelés során abban kell állást foglalni, hogy a bíró határozatlan idejű bírói kinevezésre alkalmas-e.”

(2) A Bjt. 12. §-a a következő (5) bekezdéssel egészül ki:

„(5) Ha a bíró tényleges működésének időtartama a 18 hónapot nem érte el, a kinevezés — az OIT javaslatára — újra határozott időre, három évre szól, kivéve, ha a bíró a szolgálati viszonyát nem kívánja fenntartani. A kinevezési javaslat előterjesztésére a (3) bekezdésben foglalt rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.”

3. § Az ügyészségi szolgálati viszonyról és az ügyészségi adatkezelésről szóló 1994. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Üsztv.) 14. §-a (4) bekezdésének első mondata helyébe a következő rendelkezés lép:

„(4) A legfőbb ügyész az ügyészt első alkalommal (első ügyészi kinevezés) három évre, azt követően pedig — a 14/D. § (4) bekezdésében meghatározott eset kivételével — határozatlan időre nevezi ki.”

* A törvényt az Országgyűlés a 2000. október 17-i ülésnapján fogadta el.

4. § (1) Az Üsztv. 14/D. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A munkáltatói jogkör gyakorlója legkésőbb az első ügyészi kinevezés időtartamának [14. § (4) bekezdés] lejártát megelőző kilencven nappal korábban beszerzi a határozott időre kinevezett ügyész nyilatkozatát arról, hogy kéri-e a határozatlan időre történő kinevezését. Ha az ügyész kéri a határozatlan időre történő kinevezését és a tényleges ügyészi működésének időtartama a 18 hónapot az előbbiekben említett időpontig meghaladta, az ügyészt a munkáltatói jogkör gyakorlója minősíti. Ennek során értékeli — az ügyész működésének teljes időtartamára kiterjedően — az ügyész munkáját, különös tekintettel az anyagi jogi, az eljárásjogi és az ügyviteli szabályok betartására.”

(2) Az Üsztv. 14/D. §-a a következő (4)—(5) bekezdéssel egészül ki, egyidejűleg a jelenlegi (4)—(5) bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek és egyidejűleg a 14/D. § a következő (6) bekezdéssel egészül ki:

„(4) Ha az (1) bekezdésben említett minősítést azért nem lehet elkészíteni, mert az ügyész tényleges működésének időtartama a 18 hónapot nem érte el, a kinevezés újabb három évre szól. Ebben az esetben a határozott időre szóló első ügyészi kinevezésre vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.

(5) Ha a legfőbb ügyész a minősítés eredményét mérlegelve az ügyész alkalmatlanságát állapította meg, vagy az ügyész a határozatlan időre történő kinevezését nem kérte, az ügyész ügyészségi szolgálati viszonya a határozott idő lejártának napjával megszűnik.

(6) Az (1)—(5) bekezdésben foglalt rendelkezések nem alkalmazhatók a nyugdíjas, illetőleg a nyugdíjkorhatárt betöltött, határozott időre kinevezett ügyész esetében.”

5. § Ez a törvény 2000. november 30-án lép hatályba.

Mádl Ferenc s. k.,
a Köztársaság elnöke

Dr. Áder János s. k.,
az Országgyűlés elnöke

2000. évi CVII. törvény

**a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény
módosításáról***

A felsőoktatásról szóló — többször módosított — 1993. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Ftv.) a következők szerint módosul:

1. § Az Ftv. 1. sz. melléklet I. részének A) főcíme a) pontja az „Állami egyetemek” címen belül a

„Magyar Képzőművészeti Egyetem” szövegrész helyébe a „Magyar Képzőművészeti Egyetem, Budapest” szövegrész lép.

* A törvényt az Országgyűlés a 2000. október 17-i ülésnapján fogadta el.

2. § Az Ftv. 1. sz. melléklete I. részének *B)* főcíme *a)* pontja az „Egyházi egyetemek” címén belül az „Országos Rabbiképző Intézet-Zsidó Egyetem, Budapest” helyébe az

„Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem, Budapest” szövegrész lép.

3. § Az Ftv. 1. sz. melléklete II. részének *B)* főcíme *a)* pontja az „Egyházi főiskolák” címén belül a

„Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola, Balatonkenese” helyébe a

„Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola, Veszprém” szövegrész lép.

4. § Az Ftv. 1. sz. melléklete II. részének *B)* főcíme *b)* pontja a „Magán-, illetve alapítványi főiskolák” címén belül a következő szövegrésszel egészül ki:

„Heller Farkas Gazdasági és Turisztikai Szolgáltatások Főiskolája, Budapest

Zsigmond Király Főiskola, Budapest

Budapesti Kommunikációs Főiskola, Budapest”

5. § Ez a törvény a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.

Mádl Ferenc s. k.,
a Köztársaság elnöke

Dr. Áder János s. k.,
az Országgyűlés elnöke

2000. évi CVIII. törvény

a kötelező gazdasági kamarai tagság megszűnésével összefüggő cégeljárásról*

1. § (1) A kötelező gazdasági kamarai tagság megszűnésére figyelemmel az arra vonatkozó cégjegyzékadatok 2000. november 1. napjával az országos számítógépes rendszer útján a cégnyilvántartásból hivatalból törlésre kerülnek.

(2) Azok a cégek, amelyek a gazdasági kamarákról szóló 1999. évi CXXI. törvény alapján az önkéntes kamarai tagokról vezetett nyilvántartásba (tagjegyzékbe) felvételüket kérik, az erre vonatkozó adat bejegyzését 2000. december 31-ig illeték, valamint közzétételi költségtérítés megfizetése nélkül kérhetik a cégbíróságon. A kérelem benyújtásához jogi képviselést nem kötelező.

2. § Ez a törvény a kihirdetése napján lép hatályba.

Mádl Ferenc s. k.,
a Köztársaság elnöke

Dr. Áder János s. k.,
az Országgyűlés elnöke

A Kormány tagjainak rendeletei

A belügyminiszter 28/2000. (X. 27.) BM rendelete

az egyéni vállalkozói igazolvánnyal rendelkező vállalkozók központi nyilvántartásából teljesített adatszolgáltatás igazgatási szolgáltatási díjáról

Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 67. §-ának (2) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján — a pénzügyminiszterrel egyetértésben — a következőket rendelem el:

1. §

(1) E rendelet hatálya kiterjed azokra a magánszemélyekre, jogi személyekre, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekre, amelyek az egyéni vállalkozói igazolvánnyal rendelkező vállalkozók központi nyilvántartásából adatszolgáltatást igényelnek.

(2) Nem minősül adatszolgáltatásnak az érintettnek saját adatairól történő tájékoztatása.

(3) E rendelet alkalmazásában előzetes tájékoztatásnak minősül a csoportképző ismervek alapján megállapított tételes szám-övezetnek az adatigénylővel történő közlése.

2. §

(1) Az adatszolgáltatásért igazgatási szolgáltatási díjat (a továbbiakban: díj) kell fizetni.

(2) Nem kell a díjat megfizetnie annak a magánszemélynek, akinek kérelmére a Belügyminisztérium Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal (a továbbiakban: központi hivatal) vezetője méltányosságból teljes költségmentességet engedélyezett.

(3) Mentés a díjfizetési kötelezettség alól a helyi önkormányzat, a költségvetési szerv, az önálló bírósági végrehajtó és a nem peres eljárást lefolytató közjegyző.

(4) Ha az adatszolgáltatás az adatigénylővel kötött megállapodás alapján távadat-átviteli hálózaton történik, a hálózat használatával kapcsolatos költségeket az adatigénylőnek — a (3) bekezdésben foglalt esetben is — meg kell fizetnie.

3. §

(1) A díj összegét — az adatszolgáltatással érintett személyek számától függően — a *melléklet* alapján a központi

* A törvényt az Országgyűlés a 2000. október 17-i ülésnapján fogadta el.

hivatal határozza meg. A mellékletben meghatározott díj az általános forgalmi adót magában foglalja.

(2) Az adatszolgáltatási eljárás során kiadott első fokú határozat ellen benyújtott fellebbezés díja 3000 Ft.

(3) A kérelmező kérésére soron kívül teljesített adatszolgáltatásért az egyébként fizetendő díj 20%-kal növelt összegét kell díjként megfizetni.

4. §

A díjat akkor is meg kell fizetni, ha

a) az adatszolgáltatás sikertelen (a keresett személy adatai a nyilvántartásban a megadott ismérvek alapján nem találhatók);

b) ha az elkészült szolgáltatást a kérelmező felhívás ellenére sem vette át.

5. §

(1) A díjfizetési kötelezettség — ideértve a fellebbezés díját is — a központi hivatal pénztárába történő készpénzbefizetéssel vagy az általa megjelölt költségvetési elszámolási számla (előirányzat-felhasználási keretszámla) javára történő átutalási megbízással, illetőleg készpénz-átutalási megbízással való megfizetéssel teljesíthető.

(2) A díjat az adatszolgáltatás teljesítésétől számított 15 napon belül, illetőleg a fellebbezés benyújtásakor kell megfizetni.

(3) A díjat a központi hivatal bevételeként köteles elszámolni, továbbá kezelni, nyilvántartani és visszatéríteni a költségvetési gazdálkodási rend szerint működő szervek részére előírt könyvvezetési és beszámolási kötelezettségekről szóló kormányrendeletben meghatározottak szerint.

6. §

(1) Csoportképző ismérvek alapján történő adatigénylés esetén az előzetes tájékoztatás díját, továbbá az azt követően fenntartott kérelem esetén az adatszolgáltatás díját az 5. §-ban foglaltak szerint kell megfizetni.

(2) A fenntartott kérelem alapján történő adatszolgáltatás díjába az előzetes tájékoztatás díját be kell számítani.

7. §

Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 32. §-át a díj visszatérítésére, az Itv. 34. §-ának (2) és (4) bekezdését, 82. §-át, 84. §-ának (1) és (2) bekezdését, 85. §-ának (1) és (3) bekezdését a mulasztási bírságra és a jegyzőkönyvkészítésre, az Itv. 35. §-át a külföldre történő adatszolgáltatás díjának beszedésére, az

Itv. 88. §-át a behajtásra kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy az ott nevesített illetékhivatal helyett a központi hivatalt, illeték helyett díjat, lelet helyett jegyzőkönyvet kell érteni.

8. §

Ez a rendelet 2000. november 1-jén lép hatályba.

Dr. Pintér Sándor s. k.,
belügyminiszter

Melléklet

a 28/2000. (X. 27.) BM rendelethez

Az adatszolgáltatási díj megállapítása

1. Egyedi adatszolgáltatás — egy eljárásban kért, egy fő adatait tartalmazó adatszolgáltatás — díja: 1200 Ft

2. Csoportképző ismérvek alapján egy eljárásban történő adatszolgáltatás esetén a fizetendő díj összegét az a) és b) pontban meghatározottak szerint kell megállapítani

a) az előzetes tájékoztatás díja: 3500 Ft

b) a konkrét szolgáltatás díja (a tételszám és a díjtétel szorzata, de legalább 8000 Ft)

Tételszám-övezet	Ft/tétel
1—10 000	40
10 000—50 000	30
50 000-től	25

A belügyminiszter 29/2000. (X. 27.) BM rendelete

a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény végrehajtásáról a helyi népszavazáson és a helyi népi kezdeményezésen

A választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény (a továbbiakban: Ve.) 153. §-a (1) bekezdésének a) és c)—f) pontjaiban foglalt felhatalmazás alapján a következőket rendelem el:

1. §

(1) E rendelet alkalmazásában
a) *települési szintű helyi népszavazás és helyi népi kezdeményezés*: a települési — kivéve a fővárosi — önkormány-

zat hatáskörébe tartozó ügyre vonatkozó, továbbá a településrészt érintő helyi népszavazás és helyi népi kezdeményezés,

b) területi szintű helyi népszavazás és népi kezdeményezés: a megyei és a fővárosi önkormányzat hatáskörébe tartozó ügyre vonatkozó helyi népszavazás és népi kezdeményezés.

(2) A települési és a területi szintű helyi népszavazás és helyi népi kezdeményezés, szervezési, ügyviteli és számítástechnikai előkészítését, valamint lebonyolítását az e rendeletben foglaltak szerint látják el a választási irodák.

I. Rész

HELYI NÉPSZAVAZÁS

I. Fejezet

A VÁLASZTÁSI IRODA FELADATAI TELEPÜLÉSI SZINTŰ HELYI NÉPSZAVAZÁSON

2. §

(1) A választási iroda

a) ellátja a népszavazás előkészítésével, lebonyolításával kapcsolatos szervezési feladatokat;

b) gondoskodik a választópolgárok tájékoztatásáról, ellátja az egyéb tájékoztatási feladatokat;

c) gondoskodik a választási szervek tagjainak oktatásáról;

d) biztosítja a választási szervek működésének és a szavazás lebonyolításának tárgyi, technikai feltételeit;

e) ellátja a számítógépes rendszerek működtetésével kapcsolatos feladatokat, ha a szavazatok összesítése és az eredmény megállapítása számítógépes támogatással történik;

f) ellátja a választási bizottság titkársági feladatait, döntésre előkészíti a választási bizottság hatáskörébe tartozó ügyeket;

g) a benyújtott kifogást és az ügy iratait haladéktalanul továbbítja az elbírálására jogosult választási bizottság mellett működő választási irodához, illetőleg a bírósághoz;

h) segítséget nyújt a választási bizottság részére a szavazatok összesítéséhez, a népszavazás eredményének megállapításához;

i) gondoskodik a választási iratok kezeléséről, biztonságos őrzéséről, továbbá a levéltárnak történő átadásáról, illetőleg megsemmisítéséről.

HELYI VÁLASZTÁSI IRODA

3. §

(1) Minden településen önálló helyi választási iroda működik. Körjegyzőséghez tartozó településeken a helyi

választási iroda feladatait a körjegyző vezetésével működő választási iroda látja el.

(2) A helyi választási iroda a vezetőjének döntése szerint használ számítógépet a választási feladatok ellátásához.

A helyi választási iroda népszavazás-kezdeményezéssel kapcsolatos feladatai

4. §

(1) A helyi választási iroda vezetője

a) dönt az aláírásgyűjtő ív hitelesítéséről, döntését a helyben szokásos módon közzéteszi,

b) az aláírásgyűjtő ív hitelesítéséről szóló döntésének jogerőre emelkedését követően az aláírásgyűjtő ívet hitelesítési záradékkal látja el, és a hitelesített aláírásgyűjtő ívet átadja a kezdeményezőnek. A hitelesítési záradék tartalmazza a hitelesítő megnevezését, a hitelesítő határozat jogerőre emelkedésének napját, a helyi választási iroda vezetőjének aláírását és bélyegzőjének lenyomatát;

c) adatot igényel a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás központi hivatalától a választójoggal nem rendelkező polgárokról, az aláírások ellenőrzése céljából,

d) tájékoztatja a területi választási iroda vezetője útján az Országos Választási Irodát az aláírásgyűjtő ív mintapéldányának benyújtásáról (a kérdés megjelölésével együtt), valamint a hitelesítéssel kapcsolatos döntéséről (a hitelesítést megtagadó döntés esetén annak indokáról is), a döntés elleni kifogásról és a jogorvoslat eredményéről; az aláírások benyújtását követően ismételt tájékoztatást ad az aláírások ellenőrzésének eredményéről és a képviselő-testületnek (közgyűlésnek) a népszavazás elrendelésével kapcsolatos döntéséről vagy a polgármester elutasító döntéséről és annak indokáról.

(2) A helyi választási iroda

a) az aláírások tételes vizsgálatával vagy statisztikai és matematikai módszerek alkalmazásával adatot szolgáltat a helyi választási bizottságnak az érvényesnek tekinthető aláírások számának megállapításához;

b) a Ve. 136. § (1) bekezdésében meghatározott esetben közreműködik az aláírásgyűjtő ívet aláíró választópolgárok személyazonosságának ellenőrzésében.

A helyi választási iroda feladatai a szavazás napját megelőző időszakban

5. §

(1) A helyi választási iroda

a) hirdetményt bocsát ki a névjegyzék közszemlére tételének időpontjáról, és közszemlére teszi a névjegyzéket;

b) értesítő megküldésével tájékoztatja a választójoggal rendelkező polgárokat a névjegyzékbe történő felvételükről;

c) fogadja a szavazatszámoló bizottságokba és a helyi választási bizottságba delegált tagok bejelentését, gondoskodik eskütételükről, a helyben szokásos módon közzéteszi a szavazatszámoló bizottságok és a helyi választási bizottság tagjainak továbbá a helyi választási iroda vezetőjének nevét, valamint a helyi választási iroda hivatali helyiségének címét;

d) megszervezi a mozgásukban gátolt választópolgárok mozgóurnás szavazását;

e) gondoskodik a helyben készülő nyomtatványok előállításáról, valamint az egyéb nyomtatványok beszerzéséről;

f) a szavazást megelőző napon előkészíti és átvételi elismervénnyel átadja a szavazatszámoló bizottságok elnökei vagy helyetteseik részére a szavazás lebonyolításához szükséges nyomtatványokat, iratokat és a bélyegzőket;

g) biztosítja a szavazáshoz szükséges technikai feltételeket, valamint a szavazóhelyiségek felszerelését.

(2) A helyi választási iroda vezetője

a) gondoskodik a névjegyzék összeállításáról, folyamatos vezetéséről, a névjegyzékbe való felvételről szóló értesítők elkészítéséről, kézbesítéséről. Adatot igényel a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás központi hivatalától a választójoggal nem rendelkező nagykorú polgárok jegyzékének összeállításához és folyamatos vezetéséhez;

b) dönt a névjegyzékből való kihagyás vagy a névjegyzékbe való felvétel miatti kifogásokról;

c) bejelentett igény alapján, díjfizetés ellenében a közszemlére tett névjegyzék másolatát átadja az igénylőnek;

d) megszervezi a szavazóköri jegyzőkönyvek átvételét, ellenőrzését és feldolgozását.

A helyi választási iroda feladatai a szavazás napján

6. §

(1) A szavazatszámoló bizottság mellett működő jegyzőkönyvvezető

a) gondoskodik a névjegyzék, valamint a visszautasítottak jegyzéke és a mozgóurnát kérők jegyzéke vezetéséről;

b) a szavazás közben történt rendkívüli eseményről kiállított jegyzőkönyvet továbbítja a helyi választási iroda vezetőjéhez;

c) közreműködik a szavazóköri jegyzőkönyv kiállításában és annak, valamint az egyéb választási iratoknak a helyi választási iroda székhelyére történő szállításában.

(2) A helyi választási iroda

a) biztosítja a szavazatszámoló bizottságok működésének és a szavazás törvényességének feltételeit;

b) gondoskodik a szavazókörökből érkező adatok fogadásáról, összesítéséről, biztosítja az ezen feladatok elvégzéséhez szükséges technikai eszközök működését.

A helyi választási iroda feladatai a szavazás napját követően

7. §

(1) A helyi választási iroda

a) gondoskodik a szavazatszámoló bizottságtól átvett szavazóköri jegyzőkönyvek, továbbá az egyéb választási iratok biztonságos tárolásáról;

b) a szavazóköri jegyzőkönyveket a helyi választási iroda vezetőjének utasítása szerint feldolgozza, figyelemmel a Ve. 73. § (2) bekezdésében előírt határidőre;

c) segítséget nyújt a helyi választási bizottság részére a népszavazás eredményének megállapításához.

(2) A helyi választási iroda vezetője tájékoztatja a területi választási irodát a népszavazás eredményéről.

TERÜLETI VÁLASZTÁSI IRODA

8. §

A területi választási iroda vezetője ellenőrzi a helyi választási iroda tevékenységét, az előírt tájékoztatási feladatok teljesítését, az adatokat továbbítja az Országos Választási Iroda részére.

II. Fejezet

A VÁLASZTÁSI IRODÁK FELADATAI TERÜLETI SZINTŰ HELYI NÉPSZAVAZÁSON

9. §

A területi szintű helyi népszavazáson az I. fejezet rendelkezéseit az e fejezetben foglalt eltérésekkel és kiegészítésekkel kell megfelelően alkalmazni.

HELYI VÁLASZTÁSI IRODA

10. §

A helyi választási iroda a területi választási iroda vezetőjének rendelkezésére figyelemmel, az előírt ütemtervnek megfelelően a szavazóköri jegyzőkönyveket haladéktalanul feldolgozza, vagy beszállítja az országgyűlési egyéni választókerületi választási iroda székhelyére.

**ORSZÁGGYŰLÉSI EGYÉNI VÁLASZTÓKERÜLETI
VÁLASZTÁSI IRODA**

11. §

(1) A területi választási iroda vezetője — a helyi választási iroda vezetőjének egyetértésével — kijelöli azokat a helyi választási irodákat, amelyek az e rendeletben az országgyűlési egyéni választókerületi választási iroda számára meghatározott feladat- és hatáskört is ellátják. E helyi választási irodák illetékességi területét a területi választási iroda vezetője állapítja meg.

(2) A fővárosban az országgyűlési egyéni választókerületi választási iroda illetékességi területe a székhelye szerinti kerület területével esik egybe.

(3) Az országgyűlési egyéni választókerületi választási iroda számítógépes összesítő rendszert működtet a területi választási iroda vezetőjének rendelkezésétől függően.

Az országgyűlési egyéni választókerületi választási iroda feladatai a szavazás napját megelőző időszakban

12. §

Az országgyűlési egyéni választókerületi választási iroda illetékességi területére kiterjedően elvégzi a területi választási iroda vezetője által előírt adatfeldolgozási és adat-továbbítási feladatokat.

Az országgyűlési egyéni választókerületi választási iroda feladatai a szavazás napján

13. §

Az országgyűlési egyéni választókerületi választási iroda illetékességi területén

a) a szavazatösszesítő rendszerben elvégzi a területi választási iroda vezetője által előírt adatfeldolgozási és adattovábbítási feladatokat;

b) gondoskodik a szavazatösszesítést akadályozó zavarok, vészhelyzetek elhárításáról, szükség szerint intézkedik a vészhelyzet esetére előírt tartalékmegoldások alkalmazásáról, és ezekről az intézkedésekről tájékoztatja a területi választási iroda, valamint a helyi választási iroda vezetőjét.

Az országgyűlési egyéni választókerületi választási iroda feladatai a szavazás napját követően

14. §

Az országgyűlési egyéni választókerületi választási iroda átveszi az illetékességi területén lévő települések szavazóköri jegyzőkönyveit és azokat a területi választási iroda

vezetőjének rendelkezése szerint feldolgozza, majd a területi választási irodához beszállítja.

TERÜLETI VÁLASZTÁSI IRODA

15. §

A területi választási iroda vezetője az országgyűlési egyéni választókerületi választási iroda illetékességi területéhez tartozó helyi választási irodák e rendeletben meghatározott tevékenységének irányítását, illetőleg feladataik végrehajtásának ellenőrzését írásban átruházhatja az országgyűlési egyéni választókerületi választási iroda vezetőjére.

A területi választási iroda népszavazás-kezdeménnyel kapcsolatos feladatai

16. §

A 4. § (1) bekezdésében előírt feladatokat a területi választási iroda vezetője, a 4. § (2) bekezdésében írtakat a területi választási iroda teljesíti.

A területi választási iroda feladatai a szavazás napját megelőző időszakban

17. §

(1) A területi választási iroda

a) fogadja a területi választási bizottságba delegált tagok bejelentését, gondoskodik eskütételükről, a helyben szokásos módon közzéteszi a területi választási bizottság tagjainak, a területi választási iroda vezetőjének nevét, valamint a területi választási iroda hivatali helyiségének címét;

b) közreműködik a fővárosi, illetve a megyei közigazgatási hivatal (a továbbiakban: közigazgatási hivatal) útján a számítógépek, valamint azok programjainak telepítésében segítséget nyújt az üzemeltetésükhöz, figyelemmel kíséri az országgyűlési egyéni választókerületi választási irodák és a területi választási iroda közötti számítógépes hálózat működését.

(2) A területi választási iroda vezetője

a) irányítja és ellenőrzi az országgyűlési egyéni választókerületi választási irodák és a helyi választási irodák tevékenységét;

b) meghatározza a helyi készítésű nyomtatványok előállításának és az egyéb nyomtatványok beszerzésének rendjét;

c) dönt a napközbeni jelentésről, szabályozza annak rendjét;

d) kiadja a jegyzőkönyvek továbbításának és feldolgozásának végrehajtási szabályairól szóló utasítását, a Ve. 73. § (2) bekezdésére figyelemmel.

A területi választási iroda feladatai a szavazás napján

18. §

(1) A területi választási iroda gondoskodik a szavazat-összesítést akadályozó zavarok, vészhelyzetek elhárításáról, szükség esetén gondoskodik a zavar, vészhelyzet tartalmegoldásának alkalmazásáról, és erről tájékoztatja az Országos Választási Iroda vezetőjét.

(2) A területi választási iroda vezetője a napközbeni jelentések alapján tájékoztatja a közvéleményt a szavazáson való részvételről.

A területi választási iroda feladatai a szavazás napját követően

19. §

(1) A területi választási iroda

a) fogadja a szavazóköri jegyzőkönyveket, gondoskodik biztonságos tárolásukról;

b) gondoskodik a szavazóköri jegyzőkönyveknek a 17. § (2) bekezdésének d) pontjában foglalt utasítás szerinti feldolgozásáról;

c) segítséget nyújt a területi választási bizottságnak a népszavazás eredményének megállapításához.

(2) A területi választási iroda vezetője tájékoztatja az Országos Választási Irodát a népszavazás eredményéről.

II. Rész

HELYI NÉPI KEZDEMÉNYEZÉS

20. §

A helyi népi kezdeményezésre e rendelet 4. §-ának rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

ÁTMENETI ÉS ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

21. §

(1) Ez a rendelet a kihirdetése napján lép hatályba.

(2) E rendelet rendelkezéseit a hatálybalépést követően kezdeményezett helyi népszavazás és népi kezdeményezés esetében kell alkalmazni.

Dr. Pintér Sándor s. k.,
belügyminiszter

*1. számú melléklet
a 29/2000. (X. 27.) BM rendelethez***A választójogosultság nyilvántartásával összefüggő feladatok**

1. A helyi választási iroda vezetője a településen, illetve a település népszavazással érintett részén belül (a továbbiakban együtt: település) szavazókörönként elkészíti vagy elkészítteti a névjegyzéket, valamint az értesítőket.

I.

A névjegyzék elkészítése

2. A névjegyzék elkészítéséhez a helyi választási iroda vezetője a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás központi hivatalától adatot igényel a választójoggal nem rendelkező nagykorú polgárok nyilvántartásából, amelynek alapján a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás központi hivatala összeállítja a választójoggal nem rendelkező nagykorú polgárok jegyzékét, és azt megküldi a helyi választási iroda részére.

3. A helyi választási iroda vezetője a névjegyzéket a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás, valamint a választójoggal nem rendelkező nagykorú polgárok jegyzékének adatait felhasználva, 2 példányban készíti vagy készítteti el.

4. A helyi választási iroda vezetője zárt borítékban küldi meg a választópolgároknak a névjegyzékbe-vételükről szóló értesítőt.

II.

A névjegyzék vezetése a szavazás napjáig

5. A névjegyzéket a helyi választási iroda vezetője a szavazást megelőző második nap 16 óráig a 7. pontban leírtak szerint, manuálisan vagy számítógépen vezet tovább.

6. A helyi választási iroda vezetője a választójogosultságnak a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás központi hivatalánál történt ellenőrzését követően felveszi a névjegyzékre — az egynél több szavazókörrel rendelkező települések esetén az általa kijelölt szavazókörbe — azokat a választópolgárokat, akiknek lakcíme a lakcímbejelentésre vonatkozó jogszabály értelmében csak az adott település megnevezését tartalmazza.

7. A névjegyzék továbbvezetése:

— A helyi választási iroda vezetője a hozzá a személyi-adat- és lakcímnnyilvántartás központi hivatalától érkezett, a személyi adatokban és lakcímekben bekövetkezett változásokról, valamint a választójoggal nem rendelkező polgárok adataiban bekövetkezett változásokról kapott értesítések alapján a névjegyzék mindkét példányát továbbvezeti:

- = felveszi a névjegyzékre — a választójogosultság ellenőrzését követően — az illetékességi területén lakóhelyet, lakóhely hiányában tartózkodási helyet (a továbbiakban együtt: lakóhely) létesített, az időközben magyar állampolgárság megszerzése (függetlenül attól, hogy rendelkezik-e már a polgár személyi azonosítóval) vagy házasságkötés révén választójogosulttá vált, valamint a választójogát időközben visszanyert polgárt;
- = törli a névjegyzékről az illetékességi területén lakóhelyét megszüntető választópolgárt, az időközben elhalálozott, magyar állampolgárságát vagy választójogát elvesztő polgárt;
- = átvezeti az illetékességi területén lakóhellyel rendelkező polgárok tekintetében a név- és a településen belüli lakcímváltozásokat.

— A polgár által benyújtott kifogásnak helyt adó jegyzői vagy bírósági döntés alapján — a döntésnek megfelelően — az érintettet a névjegyzékre felveszi, abból adatait törli, vagy abban adatait helyesbíti, ha a kifogást a szavazás napja előtt jelentették be. Az előzőeknek megfelelően jár el a helyi választási iroda vezetője abban az esetben is, ha a hibát a névjegyzék ellenőrzése közben észlelte. A felvételtől, helyesbítésről és törlésről a választópolgárnak értesítést kell küldeni.

— A helyi választási iroda vezetője a szavazást megelőző nap 16 óra után a névjegyzéket az utolsó sorszám után következő sor áthúzásával lezárja, felvezeti rá a zárásig töröltek és felvettek, valamint a névjegyzéken a zárásakor szereplő választópolgárok számát, továbbá aláírásával és pecsétjével hitelesíti.

8. A helyi választási iroda vezetője a lezárt és hitelesített névjegyzéket a szavazatszámoló bizottság elnökének, elnökhelyettesének adja át.

III.

A névjegyzék vezetése a szavazás napján

9. A névjegyzéket a szavazatszámoló bizottság mellett működő jegyzőkönyvvezető vezeti tovább.

10. A jegyzőkönyvvezető a szavazatszámoló bizottság döntése alapján

— törli a hozzátartozók hitelt érdemlő jelzése alapján az elhalálozott polgárokat;

— felveszi a névjegyzékre azokat a választópolgárokat, akik arra hivatkozva kérik, hogy lakóhelyük — ennek hiányában tartózkodási helyük — a szavazókör területén van.

11. Az a választópolgár, aki arra hivatkozik, hogy lakóhelye — ennek hiányában tartózkodási helye — a szavazókör területén van, akkor vehető fel a névjegyzékre, ha személyazonosságát és lakcímét érvényes hatósági igazolvánnyal, illetve igazolványokkal bizonyítja, és a választójoggal nem rendelkező nagykorú polgárok nyilvántartásában nem szerepel.

IV.

A választójoggal nem rendelkező nagykorú polgárok jegyzékének vezetése

12. A választójoggal nem rendelkező nagykorú polgárok nyilvántartásában a 2. pont szerinti jegyzékek elkészítését követően bekövetkezett változásokat tartalmazó állományokat a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás központi hivatala a szavazást megelőző 5. napon továbbítja a helyi választási iroda részére.

13. A helyi választási iroda vezetője a 2. pont szerinti jegyzéket a változásjegyzék segítségével felülvizsgálja, majd a szükséges korrekciókat az alábbiak szerint végzi el:

— törli a jegyzékből azokat, akik választójogukat visszanyerték, és egyidejűleg felveszi őket a névjegyzék soron következő sorszáma alá;

— felveszi a jegyzékbe azokat, akik választójogukat elvesztették, és egyidejűleg a névjegyzék megfelelő sorszámanál törli őket.

1. számú melléklet 1. számú minta

lapszám: _____

VÁLASZTÓJOGOSULTAK NÉVJEGYZÉKE
MEGYE
TELEPÜLÉS

..... SZ. SZAVAZÓKÖR

1.	CSALÁDI NÉV UTÓNÉV1 UTÓNÉV2 LEÁNYKORI CSALÁDI ÉS UTÓNÉV LAKCÍM	a polgár saját kezű aláírása
2.	a polgár saját kezű aláírása
3.	MINTA BÉLA ÁRPÁD 1111 PÉLDA UTCA 2. A ÉP. B LPH 3. EM. 4. AJTÓ	1900. 01. 01. a polgár saját kezű aláírása
4.	MINTA BÉLA ÁRPÁD 1111 PÉLDA UTCA 2. A ÉP. B LPH 3. EM. 4. AJTÓ	1930. 12. 31. a polgár saját kezű aláírása
...	a polgár saját kezű aláírása

lapszám: _____

VÁLASZTÓJOGOSULTAK NÉVJEGYZÉKE
MEGYE
TELEPÜLÉS

..... SZ. SZAVAZÓKÖR

(jegyző munkapéldánya)

1.	CSALÁDI NÉV UTÓNÉV1 UTÓNÉV2 LEÁNYKORI CSALÁDI ÉS UTÓNÉV LAKCÍM	személyi azonosító - - - - -
2.	- - - - -
3.	MINTA BÉLA ÁRPÁD 1111 PÉLDA UTCA 2. A ÉP. B LPH 3. EM. 4. AJTÓ	1-000101-1234
4.	MINTA BÉLA ÁRPÁD 1111 PÉLDA UTCA 2. A ÉP. B LPH 3. EM. 4. AJTÓ	1-301231-4321
...	- - - - -

ÉRTESÍTŐ

a választók nyilvántartásába való felvételről

TISZTELT VÁLASZTÓPOLGÁR!

Értesítem Önt, hogy

..... sz. szavazókörben a(z) sorszám alatt szerepel a választók nyilvántartásában.

Személyi azonosító:

A szavazókör címe:

A szavazás időpontja:

Családi és utónév:

Lakcím:

TISZTELT VÁLASZTÓPOLGÁR!

Kérjük, hogy ezt az értesítőt a szavazatszámláló bizottság munkájának megkönnyítése érdekében szíveskedjék megőrizni, és a szavazás napján magával hozni. Szavazni csak személyesen, érvényes — a személyazonosság és a lakcím megállapítására alkalmas — igazolvány bemutatásával lehet.

Kérjük, ha adataiban eltérést vagy hibát tapasztal, szíveskedjék a polgármesteri hivatalról személyesen, telefonon vagy levélben értesíteni.

Választási Iroda

*2. számú melléklet
a 29/2000. (X. 27.) BM rendelethez*

**A népszavazás eredményének megállapításával
összefüggő feladatok**

A melléklet számítógépes feldolgozásra vonatkozó előírásait értelemszerűen kell alkalmazni, az érintett választási iroda vezetőjének a szavazatösszesítés módjára vonatkozó döntésétől függően.

I.

*A választási irodák feladatai a települési szintű
helyi népszavazáson*

1. A helyi választási iroda feladatai

1.1. Jogi és számszaki szempontból ellenőrzi a beérkezett szavazóköri jegyzőkönyvek rovatainak pontos kitöltését. A hibás jegyzőkönyveket javításra visszaadja a szavazatszámoló bizottságnak.

1.2. Ha a népszavazás eredménye ellen kifogást nyújtottak be, a kifogást az érintett szavazókörök jegyzőkönyveinek, valamint az összesítő jegyzőkönyveknek az 1. és 2. példányait a kifogás benyújtására nyitva álló határidő lejártát követően a területi választási irodához továbbítja.

1.3. A jogorvoslat jogerős elbírálását követően a területi választási irodától visszakapott jegyzőkönyvek alapján az érintett jegyzőkönyvek 3. példányára rávezeti a jogorvoslat kezdeményezését és eredményét.

1.4. A szavazóköri jegyzőkönyvek 2. és 3. példányát, illetve az összesítő jegyzőkönyv 2. példányát 90 nap, illetve kifogás esetén — a 90 napot meghaladó elbírálást követően — az ügy jogerős lezárása után irattározza, az 1. példányt pedig a megyei levéltárnak átadja.

1.5. Az összesítő jegyzőkönyv 3. példányát a jogorvoslati határidő lejártát követő napon, jogorvoslat esetén az ügy jogerős lezárását követően a területi választási iroda útján az Országos Választási Irodához eljuttatja.

2. A területi választási iroda feladatai

2.1. A területi választási bizottság a kifogást elbíráló döntése elleni jogorvoslat esetén az összesítő és az érintett szavazóköri jegyzőkönyvek 1. és 2. példányait a bírósághoz továbbítja.

2.2. Az ügy jogerős elbírálását követően a jegyzőkönyveket a helyi választási irodának visszaküldi.

2.3. Az összesítő jegyzőkönyv 3. példányát a jogorvoslati határidő elteltét — jogorvoslat esetén a jogorvoslati eljárás befejezését — követően az Országos Választási Iroda részére megküldi.

3. Az Országos Választási Iroda feladatai

Fogadja az összesítő jegyzőkönyv 3. példányát a jogorvoslati határidő elteltét — jogorvoslat esetén a jogorvoslati eljárás befejezését — követően és ezeket irattározza.

II.

*A választási irodák feladatai a területi szintű
népszavazáson*

4. A helyi választási iroda feladatai

4.1. Jogi és számszaki szempontból ellenőrzi a beérkezett szavazóköri jegyzőkönyvek rovatainak pontos kitöltését. A hibás jegyzőkönyveket javításra visszaadja a szavazatszámoló bizottságnak.

4.2. A területi választási iroda vezetőjének rendelkezésére figyelemmel az előírt ütemtervnek megfelelően a szavazóköri jegyzőkönyv 1. és 2. példányát haladéktalanul továbbítja az országgyűlési egyéni választókerületi választási irodához.

4.3. A jogorvoslat jogerős elbírálását és számítógépes feldolgozását követően a szavazóköri jegyzőkönyv területi választási irodától visszakapott 2. példány alapján (7.5. pont) az érintett szavazóköri jegyzőkönyv 3. példányára rávezeti a jogorvoslat kezdeményezését és jogerős eredményét, majd a szavazóköri jegyzőkönyv 2. példányát az országgyűlési egyéni választókerületi választási irodához visszaszállítja.

4.4. A szavazóköri jegyzőkönyvek 3. példányát 90 nap, illetve kifogás esetén — a 90 napot meghaladó elbírálást követően — az ügy jogerős lezárás után irattározza.

*Az országgyűlési egyéni választókerületi
választási iroda feladatai*

5. A szavazás napja előtt

5.1. Az országgyűlési egyéni választókerületi választási iroda a szavazás napja előtt 3 nappal elkészíti a szavazóköri és a településazonosítókat tartalmazó listákat, és a helyi választási irodáknak átadja.

6. A szavazás napján és azt követően

6.1. Az országgyűlési egyéni választókerületi választási iroda átveszi a beérkező szavazóköri jegyzőkönyveket, el-

végzi azok jogi, formai, számszaki ellenőrzését. A számszaki egyezőséget az országgyűlési egyéni választókerületi választási iroda a számítógépes feldolgozás menetében ellenőrzi. A hibásan vagy hiányosan kitöltött jegyzőkönyveket javításra visszaadja a helyi választási irodán keresztül a szavazatszámoló bizottságoknak.

6.2. Haladéktalanul elvégzi a szavazóköri jegyzőkönyvek számítógépes feldolgozását.

6.3. A számítógépes feldolgozást követően, a területi választási iroda vezetőjének utasítása szerint a szavazóköri jegyzőkönyvek 1. példányát településenként külön-külön rendezve továbbítja a területi választási irodához.

6.4. A szavazókört érintő kifogás esetén az érintett jegyzőkönyv 2. példányát is továbbítja a területi választási irodához.

6.5. A jogorvoslati eljárás befejezését követően fogadja az érintett szavazóköri jegyzőkönyv 2. példányát (4.3. pont, illetve 7.5. pont).

6.6. A szavazóköri jegyzőkönyvek 2. példányát 90 nap, illetve kifogás esetén — a 90 napot meghaladó elbírálást követően — az ügy jogerős lezárás után irattározza.

7. A területi választási iroda feladata

7.1. Fogadja a szavazóköri jegyzőkönyvek 1. (valamint jogorvoslat esetén a kifogással érintett szavazóköri jegyzőkönyvek 2.) példányát.

7.2. A szavazást követő napon közreműködik a népszavazás eredményét tartalmazó összesítő jegyzőkönyv kiállításában.

7.3. Ha nem érkezik kifogás, az összesítő jegyzőkönyv 3. példányát az Országos Választási Iroda részére megküldi.

7.4. Amennyiben kifogás érkezik, az összesítő jegyzőkönyv 2. és 3. példányát és a kifogással érintett szavazóköri jegyzőkönyvek 1. és 2. példányait a kifogással együtt legké-

sőbb a kifogás benyújtására nyitva álló határidő lejártát követő napon 12.00 óráig az Országos Választási Irodához szállítja. A jogorvoslat jogerős elbírálását követően fogadja az összesítő jegyzőkönyv 2., valamint a szavazóköri jegyzőkönyvek 1. és 2. példányait.

7.5. A jogorvoslat kezdeményezését és jogerős eredményét az összesítő jegyzőkönyv 1. példányán rögzíti. Amennyiben a kifogást elbíráló jogerős döntés a szavazóköri eredmény megállapítását módosítja, az érintett szavazóköri jegyzőkönyv 2. példányát a helyi választási irodához, ellenkező esetben az országgyűlési egyéni választókerületi választási irodához továbbítja.

7.6. A jogorvoslat kezdeményezését és jogerős eredményét — a jogorvoslati eljárás befejeződését követően az érintett jegyzőkönyvek Országos Választási Irodától visszakapott példányai alapján — a számítógépes rendszerbe is be kell vinni.

7.7. Az összesítő jegyzőkönyv és a szavazóköri jegyzőkönyvek 1. példányát 90 nap, illetve kifogás esetén — a 90 napot meghaladó elbírálást követően — az ügy jogerős lezárás után átadja a megyei levéltárnak, az összesítő jegyzőkönyv 2. példányát irattározza.

8. Az Országos Választási Iroda feladatai

8.1. Fogadja az összesítő jegyzőkönyv 3. (továbbá jogorvoslat esetén az összesítő jegyzőkönyv 2., valamint a kifogással érintett szavazóköri jegyzőkönyvek 1. és 2.) példányát.

8.2. A jogorvoslat jogerős elbírálását követően az összesítő jegyzőkönyv a 2., valamint a kifogással érintett szavazóköri jegyzőkönyvek 1. és 2. példányát számítógépes feldolgozásra haladéktalanul a területi választási irodához szállítja.

8.3. Az Országos Választási Iroda az összesítő jegyzőkönyvek 3. példányát irattározza.

2. számú melléklet 1. számú minta

HELYNÉPSZAVAZÁS SZAVAZÓKÖRJEGYZŐKÖNYVE

A

.....
megye

Kitölti a szavazatszámoló bizottság.

.....
település

Három példányban kell kitölteni!

.....
településrész*

Ez a számú példány.

--	--	--

szavazókör

Ez a számú példány.

Készült év hó napján község, nagyközség,
város, fővárosi kerület**
..... utca szám alatt, a szavazókör helyiségében.

Jelen vannak:

Név	Aláírás	Név	Aláírás
1. a szavazatszámoló bizottság elnöke	9.
2.	10.
3.	11.
4.	12.
5.	13.
6.	14.
7.	15.
8.	16.
		17.

a szavazatszámoló bizottság tagjai

P. H.

.....
jegyzőkönyvvezető

A szavazatszámoló bizottság a szavazás megkezdése előtt megállapította, hogy az urna üres, és ennek megállapítása után az urnát lezárta.

A szavazás órakor kezdődött és órakor befejeződött, az urna sértetlen volt, és az ellenőrző lap az urnában volt.

Ismételt szavazatszámolás nem volt. / A szavazatszámoló bizottság a szavazatok megszámlálását alkalommal ismételte meg a kérdés tekintetében. (A nem kívánt szöveg törlendő!)

E jegyzőkönyv mellékletei:

- a szavazatszámoló bizottságnak a szavazás ideje alatt hozott határozatai,
- a szavazás közben előfordult fontosabb eseményekről, valamint a szavazatszámoló bizottság elnökének a rend fenntartása érdekében tett intézkedéseiről készült jegyzőkönyvek.

* Csak településrészi népszavazás esetén kell kitölteni.

** A nem kívánt rész törlendő.

B.....
településszámú
szavazókör**ANÉPSZAVAZÁSSZAVAZÓKÖRIEREDMÉNYE****a) A választók nyilvántartása**

Előző nap 16 óráig a névjegyzékbe felvett választópolgárok száma	A szavazás napján a névjegyzékbe felvett választópolgárok száma	A szavazás napján a névjegyzékből törölt választópolgárok száma	A választópolgárok száma a névjegyzékben a választás befejezésekor	Visszautasított választópolgárok száma	Figyelem! Kitöltés után ellenőrizze le! D= A+ B—C H= G—F G= I+ J J= K+ L
A	B	C	D	E	

b) Szavazás

Szavazóként megjelentek száma	Urnában lévő szavazólapok száma	Eltérés a szavazóként megjelentek számától (többlet: + / hiányzó: —)
F	G	H

c) Eredmény**1. (kérdés szövege)**

Érvénytelen szavazatok száma	Érvényes szavazatok száma	IGEN szavazatok száma	NEM szavazatok száma
I ₁	J ₁	K ₁	L ₁

2. (kérdés szövege)

Érvénytelen szavazatok száma	Érvényes szavazatok száma	IGEN szavazatok száma	NEM szavazatok száma
I ₂	J ₂	K ₂	L ₂

X. (kérdés szövege)

Érvénytelen szavazatok száma	Érvényes szavazatok száma	IGEN szavazatok száma	NEM szavazatok száma
I _X	J _X	K _X	L _X

Az illetékes választási bizottság/bíróság döntése a kifogásról:
Határozat száma:

2. számú melléklet 2. számú minta

HELYNÉPSZAVAZÁS ÖSSZESÍTŐJEGYZÖKÖNYVE

A

Kitölti a helyi/területi választási bizottság.

Három példányban kell kitölteni!

Ez a számú példány.

Készült év hó napján település
..... utca szám alatt a választási bizottság hivatalos helyiségében.

Jelen vannak:

Név	Aláírás	Név	Aláírás
1.	9.
a választási bizottság elnöke		10.
2.	11.
3.	12.
4.	13.
5.	14.
6.	15.
7.	16.
8.	17.

a választási bizottság tagjai

P. H.

B

ANÉPSZAVAZÁSEREDMÉNYE

a) A választók nyilvántartása

Előző nap 16 óráig a névjegyzékbe felvett választópolgárok száma	A szavazás napján a névjegyzékbe felvett választópolgárok száma	A szavazás napján a névjegyzékből törölt választópolgárok száma	A választópolgárok száma a névjegyzékben a választás befejezésekor	Visszaautasított választópolgárok száma	<p style="text-align: center;">Figyelem! Kitöltés után ellenőrizze le!</p> <p>D = A + B — C H = G — F G = I + J J = K + L</p>
A	B	C	D	E	

b) Szavazás

Szavazóként megjelentek száma	Urnában lévő szavazólapok száma	Eltérés a szavazóként megjelentek számától (többlet: + / hiányzó: —)
F	G	H

c) Eredmény

1. (kérdés szövege)

Érvénytelen szavazatok száma	Érvényes szavazatok száma	IGEN szavazatok száma	NEM szavazatok száma	<p>A népszavazás</p> <p>érvénytelen érvényes, de eredménytelen érvényes és eredményes*</p>
I ₁	J ₁	K ₁	L ₁	

2. (kérdés szövege)

Érvénytelen szavazatok száma	Érvényes szavazatok száma	IGEN szavazatok száma	NEM szavazatok száma	<p>A népszavazás</p> <p>érvénytelen érvényes, de eredménytelen érvényes és eredményes*</p>
I ₂	J ₂	K ₂	L ₂	

X. (kérdés szövege)

Érvénytelen szavazatok száma	Érvényes szavazatok száma	IGEN szavazatok száma	NEM szavazatok száma	<p>A népszavazás</p> <p>érvénytelen érvényes, de eredménytelen érvényes és eredményes*</p>
I _X	J _X	K _X	L _X	

Az illetékes választási bizottság/bíróság döntése a kifogásról:
Határozatszám:

* A nem kívánt szöveg törölendő.

3. számú melléklet a 29/2000. (X. 27.) BM rendelethez

Kötelezően használandó nyomtatványok jegyzéke és mintái

	Nyomtatvány megnevezése	Mintája
1.	Választójogosultak névjegyzéke	1. számú melléklet 1. számú minta
2.	Értesítő a választók nyilvántartásába való felvételről	1. számú melléklet 2. számú minta
3.	Zárólap a választójogosultak számának megállapításához	1. számú melléklet 3. számú minta
4.	Helyi népszavazás szavazóköri jegyzőkönyve	2. számú melléklet 1. számú minta
5.	Helyi népszavazás összesítő jegyzőkönyve	2. számú melléklet 2. számú minta
6.	Átvételi elismervény	3. számú melléklet 1. számú minta
7.	Megbízás	3. számú melléklet 2/a., 2/b., 2/c számú minta
8.	Nyilvántartás a mozgóurnát kérőkről	3. számú melléklet 3. számú minta
9.	Visszautasítottak jegyzéke	3. számú melléklet 4. számú minta
10.	Ellenőrzőlap	3. számú melléklet 5. számú minta
11.	Aláírásgyűjtő ív	3. számú melléklet 6. számú minta

3. számú melléklet 1. számú minta

..... település

..... számú szavazóköre

ÁTVÉTELELISMERVÉNY

..... (név), a fenti szavazókör szavazatszámlláló bizottságának elnöke év
 hónap napján a Helyi Választási Iroda vezetőjétől a népszavazásra az alábbi nyomtatványokat és felszerelési tárgyakat vettem át:

Sorszám	Nyomtatvány, eszköz megnevezése	db
1.	Névjegyzék	_____
2.	Pótlap a névjegyzékhez	_____
3.	Visszautasítottak jegyzéke	_____
4.	Szavazólap	_____
5.	Boríték a szavazólapokhoz	_____
6.	Szavazóköri jegyzőkönyv	_____
7.	Nagy alakú boríték a jegyzőkönyv továbbításához	_____
8.	Urnazáró címkék (az urnák lepecsételéséhez)	_____
9.	Ellenőrzőlap (az urnák lezárásának és sértetlenségének igazolásáról)	_____
10.	Szavazólapok lebélyegzésére szolgáló bélyegző	_____
11.	Bélyegzőpárna	_____
12.	Urnalekötő szalag	_____
13.	Toll a szavazáshoz és felfüggesztő zsinór	_____
14.	Nyilvántartás a mozgóurnát kérőkről	_____

A 10. sorszám alatti bélyegző lenyomata:

.....év..... hó nap.

.....
a szavazatszámlláló bizottság elnöke

3. számú melléklet 2/a. számú minta

.....
delegálásra jogosult szervezet**MEGBÍZÁS**

..... (név)
..... (lakcím)
szám alatti lakost a fenti szervezet a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény alapján a év
..... hó napjára kitűzött helyi népszavazáson település számú
szavazókörébe a

SZAVAZATSZÁMLÁLÓ BIZOTTSÁG TAGJÁNAK

megbízta.

.....év..... hó nap.

.....
delegálásra jogosult szervezet képviselője

Igazolom, hogy a megbízott a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvényben előírt esküt a mai napon letette.

.....év..... hó nap.

.....
polgármester

3. számú melléklet 2/b. számú minta

.....
delegálásra jogosult szervezet

MEGBÍZÁS

..... (név)
..... (lakcím)
szám alatti lakost a fenti szervezet a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény alapján a év
..... hó napjára kitűzött helyi népszavazáson település számú
szavazókörébe a

HELYI VÁLASZTÁSI BIZOTTSÁG TAGJÁNAK

megbízta.

.....év..... hó nap.

.....
delegálásra jogosult szervezet képviselője

Igazolom, hogy a megbízott a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvényben előírt esküt a mai napon letette.

.....év..... hó nap.

.....
polgármester

3. számú melléklet 2/c. számú minta

.....
delegálásra jogosult szervezet

MEGBÍZÁS

..... (név)
..... (lakcím)
szám alatti lakost a fenti szervezet a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény alapján a év
..... hó napjára kitűzött területi szintű helyi népszavazáson település
..... számú szavazókörebe a

TERÜLETI VÁLASZTÁSI BIZOTTSÁG TAGJÁNAK

megbízta.

.....év..... hó nap.

.....
delegálásra jogosult szervezet képviselője

Igazolom, hogy a megbízott a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvényben előírt esküt a mai napon letette.

.....év..... hó nap.

.....
polgármester

3. számú melléklet 3. számú minta

..... település
 számú szavazókör

A kérelmeket a szavazás napját megelőzően a helyi választási iroda vezetője gyűjti, a Nyilvántartást a választási iratokkal együtt adja át a szavazatszámoló bizottságnak.

NYILVÁNTARTÁS
a év hó-n
megtartott népszavazáson mozgóurnát kérőkről

Sorszám	A mozgóurnát kérő névjegyzékbeli sorszáma, neve, személyi azonosítója, lakcíme, jelenlegi tartózkodási helye	A bejelentő neve, lakcíme	A mozgóurnával szavazó saját kezű aláírása
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			

.....év..... hó nap.

.....
 a szavazatszámoló bizottság elnöke

3. számú melléklet 4. számú minta

..... település

Szavazókör sorszáma:

--	--	--

VISSZAUTASÍTOTTAKJEGYZÉKE

Sor- szám	A visszautasított polgár		A visszautasítás oka
	családi és utóneve	lakcíme	
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			

.....
a szavazatszámoló bizottság elnöke.....
jegyzőkönyvvezető

A Választási Iroda vezetője az aláírásgyűjtő
ívet év hónap nap-
ján hitelesítette.

P. H.

.....
a választási iroda vezetője

ALÁÍRÁSGYŪJTÓ ÍV

Alulírottak helyi népszavazás kitűzését kezdeményezzük / helyi népi kezdeményezést támogatunk az alábbi kérdésben:

(a népszavazásra bocsátandó kérdés szövege, illetve a népi kezdeményezés tárgya)

	Olvasható családi és utónév	Személyi azonosító	Lakcím	Saját kezű aláírás
1.		☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐		
2.		☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐		
3.		☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐		
4.		☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐		
5.		☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐		
6.		☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐		
7.		☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐		
8.		☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐		
9.		☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐		
10.		☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐		
11.		☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐		
12.		☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐		
13.		☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐		
14.		☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐		
15.		☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐		
16.		☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐		

Egy választópolgár a kezdeményezést csak egy aláírással támogathatja!

.....
az aláírást gyűjtő polgár aláírása

A gazdasági miniszter 37/2000. (X. 27.) GM rendelete

**a Jugoszláv Szövetségi Köztársaságba történő kőolaj,
földgáz és származékaik kivitele, valamint a Magyar
Köztársaság területén történő átszállítása átmeneti
tiltásáról szóló 61/1999. (XII. 6.) GM rendelet
hatályon kívül helyezéséről**

A gazdasági miniszter — a pénzügyminiszterrel és a külügyminiszterrel egyetértésben — az áruk, szolgáltatások és anyagi értéket képviselő jogok kiviteléről, illetve behozataláról szóló 112/1990. (XII. 23.) Korm. rendelet 4. §-a (1) bekezdésének *b*) pontjában, továbbá a vámjogról, a vámeljárásról, valamint a vámigazgatásról szóló 1995. évi C. törvény 5. §-ának (2) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli el:

1. §

A Jugoszláv Szövetségi Köztársaságba történő kőolaj, földgáz és származékaik kivitele, valamint a Magyar Köztársaság területén történő átszállítása átmeneti tiltásáról szóló 61/1999. (XII. 6.) GM rendelet hatályát veszti.

2. §

(1) Ez a rendelet a kihirdetése napján lép hatályba.

(2) A rendelet a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai közötti társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás tárgykörében, a Megállapodást kihirdető 1994. évi I. törvény 3. §-ával összhangban, az Európai Közösségek Tanácsának a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság (JSZK) egyes részeire kőolaj és egyes kőolajszármazékok értékesítésének és szállításának tilalmára vonatkozó 2111/1999/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 2228/2000/EK rendeletével összeegyeztethető szabályozást tartalmaz.

Dr. Matolcsy György s. k.,
gazdasági miniszter

A honvédelmi miniszter 31/2000. (X. 27.) HM rendelete

**az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Biztonsági
Beruházási Programja magyarországi végrehajtási
rendjéről és szabályairól**

A honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény 10. § *i*) pontja alapján, az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Biztonsági Beruházási Programja (NATO Security Investment,

a továbbiakban: NSIP) magyarországi végrehajtásának rendjére és szabályaira a következőket rendelem el:

Bevezető rendelkezések

1. §

A rendelet hatálya kiterjed a szövetségi katonai védelmi képességek fejlesztése érdekében Magyarországon megvalósuló NSIP végrehajtására kijelölt honvédelmi minisztériumi (a továbbiakban: HM) szervekre, HM hivatalokra és háttérintézményekre, valamint a Magyar Honvédség katonai szervezeteire (a továbbiakban együtt: honvédelmi szervezet).

2. §

A NATO Védelmi Tervező Bizottság által elfogadott és az Észak-atlanti Tanács által jóváhagyott — a védelmi, katonai képességek fejlesztésére kidolgozott — képesség-csomag, önálló feladat vagy kis munkában szereplő programok tervezésével, megvalósításuk megszervezésével, végrehajtásával, elszámolásával és fejezeti szintű ellenőrzésével kapcsolatos tevékenységek felügyeletét a HM gazdasági ügyeket felügyelő helyettes államtitkára végzi.

3. §

(1) A NSIP-t érintő hazai feladatokat a HM Beszerzési és Biztonsági Beruházási Hivatal (a továbbiakban: HM BBBH) koordinálja és menedzseli. A programok költségvetésének menedzselését, tervezését, finanszírozását, időszakos és végleges elszámolását, valamint a megvalósult program NATO Infrastrukturális Bizottság (a továbbiakban: NIB) és a NATO Nemzetközi Számvevő Testülete (a továbbiakban: NSZT) részére történő átadását a HM BBBH — a NATO Biztonsági Beruházási Programja keretében megvalósuló szövetségi biztonsági beruházások végrehajtására kijelölt szervezetek közötti együttműködés rendjéről szóló belső rendelkezés¹ szerint — a programfelelőssel, a HM Központi Pénzügyi és Számviteli Hivatallal (a továbbiakban: HM KPSZH), valamint a kijelölt szakági felelősökkel együttműködési megállapodás alapján végzi.

(2) A NSIP-val kapcsolatos kérdésekben a HM BBBH a NATO NSIP-ban érintett szervezeteiben közvetlenül, illetve a nemzeti képviselő útján közvetve — a nemzetközi kapcsolattartással összefüggő feladatok végrehajtásáról, a NATO bizottságaival történő kapcsolattartásról, valamint a NATO együttműködésre kijelölt személyek tárgyalási felhatalmazásáról szóló belső rendelkezésekben² foglaltak figyelembevételével — képviseli a HM-et.

¹ Jelenleg a 66/1999. (HK 24.) HM utasítás.

² Jelenleg a 9/1997. és a 15/1999. (HK 7.), valamint a 81/1999. (HK 1/2000.) HM utasítások.

4. §

(1) A képességcsomag, az önálló feladat vagy kis munka kidolgozásának megfelelő fázisában a HM BBBH és a HM Haditechnikai Fejlesztési és Beszerzési Főosztály együttes javaslata alapján — a HM gazdasági ügyeket felügyelő helyettes államtitkára egyetértésével — a honvédelmi miniszter a program megvalósításáért felelős programfelelőst jelöl ki.

(2) A programfelelős feladatainak ellátására HM szervezet, HM hivatal, HM háttérintézmény vagy MH parancsnoksági szervezet jelölhető ki, vagy a program jelentőségének, fontosságának függvényében egyedi döntés alapján Nemzeti Programiroda, több országot érintő fejlesztési program esetén, az érintett országok egyetértésével Nemzetközi Programiroda (a továbbiakban együtt: PI) hozható létre.

(3) A programmal kapcsolatos tevékenységek szakmai vezetését, a szakági felelősök tevékenységének koordinálását, összefogását és a program végrehajtása során a magyar álláspont képviselését — a szakági felelősök állásfoglalásának figyelembevételével — a programfelelős végzi.

(4) A programfelelős a program végrehajtásáról fél-évente — illetve felsőbb szintű döntést igénylő esetekben — szolgálati úton jelentést, javaslatot terjeszt fel a honvédelmi miniszter részére.

A programok megvalósításának eljárási rendje

5. §

(1) A NATO Stratégiai Parancsnokságok által kezdeményezett és a honvédelmi miniszter által elfogadott, képességcsomag, önálló feladat vagy kis munka tervezete képezi a HM fejezet NSIP költségvetési tervének az alapját. A terv kidolgozását a HM BBBH a programfelelőssel együttműködve végzi.

(2) A NATO Legfelsőbb Erőforrás Tervező Bizottság és a NATO Katonai Bizottság által felülvizsgált és az Észak-atlanti Tanács/NATO Védelmi Tervező Bizottság elé benyújtásra váró képességcsomag, önálló feladat vagy kis munka dokumentum alapján a HM BBBH — szükség szerint — benyújtja a NIB részére az előzetes tervezésre vonatkozó költségigényt, az Előtervezési Alapot. A jóváhagyott Előtervezési Alap a megvalósítandó program mérnök-műszaki munkálatai megkezdésének fedezetét biztosítja.

(3) Az Észak-atlanti Tanács/NATO Védelmi Tervező Bizottság által jóváhagyott és a NIB részére megvalósítás céljából átadott képességcsomag, önálló feladat vagy kis munkában szereplő programok alapján a NSIP költségvetési terv — az (5) bekezdés szerinti adatszolgáltatás alapján — pontosításra kerül.

(4) A programfelelős a HM BBBH útján a NATO Nemzetközi Törzsszel együttműködve elkészíti a jóváhagyott képességcsomag, önálló feladat vagy kis munka programokra lebontott Program Megvalósítási Tervét (a továbbiakban: PMT), amely alapján a tárgyévét követő NSIP költségvetési terv — figyelembe véve a NIB félévenkénti (március és szeptember hónapokban történő) pénzügyi felülvizsgálatát — véglegesítésre, a további évek költségvetési terve pontosításra kerül.

(5) A HM BBBH a képességcsomag, önálló feladat vagy kis munka (1)—(4) bekezdések szerinti jóváhagyási folyamatáról, valamint azok végrehajtásának helyzetéről a HM védelemtervezéssel foglalkozó szervezete, valamint a HM KPSZH részére adatszolgáltatást biztosít.

6. §

(1) A program végrehajtásának alapidokumentuma a PMT, amelyben éves ütemezésben rögzített a program tervezett kezdésének, végrehajtásának és átadásának ideje.

(2) A PMT alapján a következő feladatok kerülnek végrehajtásra:

a) a HM BBBH a programfelelőssel együttműködve javaslatot tesz a HM gazdasági ügyeket felügyelő helyettes államtitkára részére a mérnök-tanácsadói szervezet kiválasztására és feladataira;

b) a HM BBBH a kiválasztott mérnök tanácsadói szervezettel szerződést köt a PMT-ben meghatározott feladatok végrehajtására;

c) a HM Biztonsági Beruházási Tervtanács ülésének előkészítésére a programfelelős az érintett szervek bevonásával — szükség szerinti — egyeztetéseket hajt végre;

d) a programfelelős és a megvalósításban érintett honvédelmi szervezetek képviselőinek részvételével a HM BBBH által vezetett HM Biztonsági Beruházási Tervtanács ülése vitatja meg és fogadja el a „B” típusú költségbebecslés (a továbbiakban: költségbebecslés) tervezetét;

e) a költségbebecslés-tervezetet a honvédelmi miniszter jóváhagyását követően, a PMT-ben meghatározott határidőre, a HM BBBH a programfelelőssel együttműködve, benyújtja a NATO Nemzetközi Törzse részére. A NATO Nemzetközi Törzse a tervezetet megvitatja és elfogadásra a NIB részére átadja;

f) a program költségvetésének elfogadását követően, a NSIP beszerzési eljárási szabályainak³ és a NSIP beszerzéseket szabályozó kormányrendelet előírásainak megfelelően, a HM BBBH a programfelelőssel együttműködve nemzetközi vagy nemzeti tendereljárást indít a programban szereplő feladatok végrehajtására;

g) a programfelelős által igazolt, a program végrehajtásának 30, 60 és 90%-os készenléti állapotok elérésekor a HM BBBH kezdeményezi a NIB-nél a készenléti állapotnak megfelelő műszaki és költségfelhasználási ellenőrzést;

³ Jelenleg az AC/4-D/2261 (1996. évi kiadás).

h) a program teljes megvalósítását követően, legkésőbb a munkák befejezését követő 6 hónapon belül a HM BBBH jelentést küld a NIB részére és kezdeményezi a közös záró átvételi szemlét (a továbbiakban: átvételi szemle);

i) az átvételi szemle dokumentum NIB általi jóváhagyását követően, a program keretében közös finanszírozással megvalósult létesítmény és/vagy beszerzett eszközök NATO leltárba kerülnek;

j) az átvételi szemle dokumentum alapján a HM BBBH kezdeményezi a NSZT-nél a program pénzügyi elszámolását, ellenőrzését, és a program lezárására vonatkozó dokumentum, a pénzügyi teljesítésről szóló záró igazolás (a továbbiakban: záró igazolás) kiadását.

A programok költségvetési tervezésének, gazdálkodásának és beszámolásának rendje

7. §

(1) A programok pénzügyi fedezete egyrészt az Országgyűlés által a HM fejezet éves költségvetésében — a fejezeti kezelésű előirányzatok között — a Hozzájárulás a NATO Biztonsági Beruházási Programjához költségvetési jogcímen jóváhagyott előirányzat, másrészt a NATO-tagállamok programokhoz történő éves hozzájárulása.

(2) Az (1) bekezdés szerinti jogcím éves költségvetési előirányzata a NIB által programokra lebontott, Magyarországot érintő (hazai hozzájárulások) költségvetési támogatási előirányzat, a programokhoz kapcsolódó — a HM költségvetését terhelő — infrastrukturális feltételek megteremtéséhez szükséges előirányzat, valamint a Magyar Köztársaság más nemzetek programjaihoz történő hozzájárulásának előirányzata alapján kerül összeállításra.

(3) A Hozzájárulás a NATO Biztonsági Beruházási Programjához költségvetési jogcím költségvetési tervjavaslatát — a HM BBBH 5. § (5) bekezdése szerinti adatszolgáltatása alapján — a HM KPSZH állítja össze.

(4) A HM fejezet éves költségvetési tervjavaslatának részeként a (2) bekezdés szerinti tervjavaslatot a HM Kollégiuma megvitatja, és javaslata alapján a honvédelmi miniszter dönt annak elfogadásáról.

(5) A Magyar Köztársaság tárgyevi költségvetéséről szóló törvény megjelenését követően a programok elemi költségvetési tervét az államháztartás működési rendjéről szóló kormányrendeletben⁴ és — az államháztartásról szóló, többször módosított 1992. évi XXXVIII. törvény 49. § o) pontja alapján az évente kiadásra kerülő — a fejezeti kezelésű előirányzatok felhasználásának rendjéről szóló HM rendeletben⁵ (a továbbiakban: HM rendelet) meghatározottak szerint, a HM BBBH a programfelelős bevonásával készíti el és terjeszti fel jóváhagyásra.

⁴ Jelenleg a 217/1999. (XII. 27.) Korm. rendelettel módosított 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet.

⁵ Jelenleg az 5/2000. (II. 29.) HM rendelet.

(6) Az elemi költségvetési terv — az éves költségvetési törvényben jóváhagyott kiadási és támogatási előirányzatok mellett — programonként tartalmazza a 8. § szerinti nemzeti adminisztrációs költségeket (a továbbiakban: NAK) és a 4. § (2) bekezdése szerint felállításra kerülő PI előirányzatait, valamint tájékoztatásul a NIB által jóváhagyott, a tagállamok tervezett éves hozzájárulásának összegét is.

(7) A jóváhagyott elemi költségvetések terhére a programok vonatkozásában a HM BBBH, a NAK felhasználására pedig a programfelelős — a HM BBBH egyidejű tájékoztatásával — vállal kötelezettséget.

(8) A jóváhagyott elemi költségvetés programokkal kapcsolatos pénzforgalmának lebonyolítása — a HM KPSZH és a Magyar Államkincstár között kötött devizaszámla szerződés alapján — a Magyar Államkincstár által a HM költségvetési fejezet részére megnyitott — költségvetési körön kívüli — devizaszámláról történik. A HM KPSZH a devizaszámla pénzforgalmának lebonyolítását végzi, és ahhoz a Hozzájárulás a NATO Biztonsági Beruházási Programjához költségvetési jogcímen jóváhagyott előirányzat összegében évente devizavásárlási engedélyt szerez be a Magyar Nemzeti Banktól.

(9) Az elemi költségvetési tervben jóváhagyott előirányzatok feladatváltozás miatti, a Hozzájárulás a NATO Biztonsági Beruházási Programjához költségvetési jogcím terhére történő módosítására, illetve a fejezet más (alcímeit érintő) előirányzat-átcsoportosításra a HM BBBH a HM KPSZH részére javaslatot küld. A HM KPSZH a javaslatot felülvizsgálja és — a HM gazdasági ügyeket felügyelő helyettes államtitkára útján — jóváhagyásra a honvédelmi miniszter részére felterjeszti.

(10) A HM KPSZH a devizaszámla pénzforgalmáról a NATO elszámolási rendjéhez igazodó, programonkénti és összesített analitikus nyilvántartást, valamint — a költségvetés alapján gazdálkodó szervek beszámolási és könyvvezetési kötelezettségéről szóló kormányrendeletben⁶ foglaltak szerint — főkönyvi könyvelést vezet.

(11) Az analitikus nyilvántartásban a 8. § szerinti NAK-ot programonként, valamint — a HM fejezet költségvetését terhelő — az infrastrukturális feltételek megteremtéséhez szükséges beruházásokhoz kapcsolódó kiadásokat külön-külön ki kell mutatni. Az analitikus nyilvántartást a programok befejezéséig kell vezetni. A főkönyvi könyvelésben az infrastrukturális feltételek megteremtéséhez szükséges beruházásokhoz kapcsolódó kiadásokat a programtól elkülönítetten kell kimutatni.

(12) A devizaszámla forgalma utáni jutalékfizetési kötelezettségből keletkező kiadások pótlását — a Hozzájárulás a NATO Biztonsági Beruházási Programjához költségvetési jogcímről — a devizaszámlára telepített pénzeszközök egy részének, a HM BBBH adatszolgáltatása alapján letétként történő lekötése utáni kamat biztosítja. A költségvetési év végén a devizaszámla forgalom utáni kamat és jutalék pozitív egyenlege a központi költségvetés központosított bevételét képezi.

⁶ Jelenleg az 54/1996. (IV. 12.) Korm. rendelet.

(13) A programok megvalósításának helyzetéről a HM BBBH — a programfelelőssel és a HM KPSZH-val együttműködve — elkészíti:

a) a honvédelmi miniszter részére a HM gazdasági ügyeket felügyelő helyettes államtitkára útján március 31-i határidővel a pénzügyi elszámolást is tartalmazó éves beszámoló jelentést forintban;

b) a NIB részére, az általa meghatározott határidőre a féléves és az éves pénzügyi beszámolót NATO Elszámolási Egységben, NAU-ban. A beszámolók többek között tartalmazzák a tagállamok programokhoz történő hozzájárulásának időszakos igénylését is.

(14) A (13) bekezdés a) pontja szerinti pénzügyi elszámolás elkülönítetten tartalmazza a 10. § (3) bekezdése szerinti elszámolásokat is.

(15) A Hozzájárulás a NATO Biztonsági Beruházási Programjához költségvetési jogcím előirányzatának felhasználásáról és gazdálkodásáról a HM fejezet költségvetési beszámolójának részeként féléves, éves beszámoló készül, a költségvetési szervek beszámolási és könyvvizelési kötelezettségéről szóló kormányrendelet előírásai szerint.

A NAK felhasználásának és elszámolásának rendje

8. §

(1) A NAK a Honvédelmi Minisztérium által megvalósítandó, képességsomag, önálló feladat vagy kis munkában szereplő programok tényleges kiadásaihoz kapcsolódó, %-os arányban megállapított pénzügyi keret, mely a következő kiadásokra használható fel:

a) szabványadaptálás, valamint olyan helyszíni szemlék költségeinek fedezetére, amelyek szükségesek a program általános nagyságrendjének, fő alkotóelemeinek és az előzetes nagybani költségbecslés megállapításához;

b) a Honvédelmi Minisztérium azon fizetési kötelezettségeire, melyek az átvételi ellenőrzés, a program végső átvétele kapcsán merülnek fel;

c) az összes kapcsolódó szolgáltatás biztosításának (pl. a finanszírozás, a könyvvitel, az auditálás, a fordítások és kommunikációs szolgáltatások, PI felállítása és működtetése) költségeire;

d) a programmal kapcsolatos szolgálati utak és szakmai utazások (a NATO Katonai Parancsnoksághoz, illetve az egyéb NATO testületekhez) költségeire, továbbá a program megvalósítási folyamatába épített NATO ellenőrzések, helyszíni szemlék utazási és étkezési kiadásaira;

e) az elemi költségvetésben jóváhagyott összeg erejéig az NSIP megvalósításában részt vevő hivatásos állományú katonák és közalkalmazottak személyi járandóságaira és azok járulékaire;

f) a Nemzetközi Programirodánál foglalkoztatottak devizaellátmányára és annak járulékaire;

g) a PI működéséhez szükséges épületek, helyiségek vásárlási, amortizálódási vagy bérleti költségeire, valamint az üzemeltetési és közüzemi költségekre;

h) járművek vásárlásának, fenntartásának és üzemeltetésének költségeire;

i) felszerelések, irodai készletek és bútorok beszerzési költségeire;

j) szakértők díjazására.

(2) Az (1) bekezdés szerinti NAK összege a program tényleges kiadásának 3%-a.

(3) A NAK terhére, a programokkal kapcsolatos, a honvédelmi szervezetek állományát érintő szolgálati utazások, a rendezvények, konferenciák megszervezése, valamint a PI berendezése, felszerelése és ellátása — az érvényben lévő belső rendelkezések⁷ alapján — a HM fejezetben meghatározott eljárási rend szerint, a NATO előírásainak és szabályainak szigorú figyelembevételével kerül végrehajtásra.

(4) Amennyiben a Honvédelmi Minisztérium biztosítja a mérnök tanácsadói szervezetet és nem támaszt igényt a tanácsadó szervezet díjának NSIP terhére történő megtérítésére, úgy a NAK a (2) bekezdésben foglaltaktól eltérően, a program tényleges kiadásainak 5%-a, melynek terhére az (1) bekezdésben felsoroltakon túl elszámolható:

a) a NSIP követelmények meghatározása, szabványok felállítása, helyszíni szemle, a vázlatos tervek elkészítésének és az összes, az előzetes költségbecslés megállapításához szükséges egyéb előkészítő munka költségei;

b) a részletes építészeti dokumentációk és azok alapján a költségbecslés elkészítésének kiadásai;

c) a mérnök-tanácsadói szervezettel megkötendő szerződés előkészítésének, megkötésének és a szerződés alapján esedékes összes kifizetés, valamint a program során (esetlegesen felmerülő) polgári per költségei;

d) a mérnök-tanácsadói díjak.

(5) A program 5%-os NAK-kal történő bonyolítását csak a NIB által jóváhagyott kérelem alapján lehet végezni.

9. §

(1) A NAK-kal a programfelelős gazdálkodik, felhasználására költségvetési tervet készít, amelyet a HM BBBH a NSIP elemi költségvetésének részeként a 7. § (5) bekezdése szerint terjeszti fel jóváhagyásra a honvédelmi miniszternek.

⁷ Jelenleg a HM és az MH ideiglenes külföldi kiküldetést teljesítő tagjai devizaellátmányáról szóló, a 28/1998. (HK 9.) és a 4/1999. (HK 4.) HM utasítással módosított 12/1997. (HK 8.) HM utasítás, valamint a nemzetközi együttműködéssel összefüggő egyes protokolláris és vendéglátási kérdésekről szóló, a 47/1998. (HK 14.) HM utasítással módosított 35/1997. (HK 14.) HM utasítás, továbbá a nemzetközi kapcsolattartással összefüggő feladatok végrehajtásáról szóló 9/1997. (HK 7.) HM utasítás.

(2) Az elemi költségvetési tervben és a 7. § (13) bekezdés a) pontja szerinti beszámolóokban elkülönítetten kell kimutatni a NAK-ra tervezett, illetve teljesített kiadásokat.

(3) A program jelen rendelet 8. §-a szerinti NAK felhasználása nem képezi a NATO végső pénzügyi elszámolásának, ellenőrzésének tárgyát. A programban korábban közös finanszírozásra tervezett, de a végső pénzügyi elszámolási, ellenőrzési eljárásban el nem fogadott kifizetések fedezetét a NAK maradványa is biztosíthatja.

(4) A záró igazolás dokumentum kiadását követően a NAK maradványa a HM fejezet saját költségvetési bevételét képezi és államháztartáson kívüli pénzeszköz átvétel jogcímen (költségvisszapótlásként) a HM BBBH és a HM KPSZH együttes javaslata alapján — a HM gazdasági ügyeket felügyelő helyettes államtitkár egyetértésével — a honvédelmi miniszter döntésének megfelelően kerül felhasználásra.

A PI működési rendje

10. §

(1) A 4. § (2) bekezdése szerint létrehozott PI feladataihoz szükséges működési és felhalmozási kiadások fedezetét részben a HM fejezet egyes előirányzatai, részben a NAK biztosítja.

(2) A PI éves elemi költségvetési terve a pénzügyi és logisztikai ellátó szervezet — 3. § (1) bekezdése szerinti megállapodás alapján történő — bevonásával készül el. Az elemi költségvetés többek között tartalmazza a 8. § (1) bekezdés f) pontja szerinti devizaellátmányt és annak járulékait is. A PI elemi költségvetési terve a 7. § (5) bekezdés szerinti NSIP elemi költségvetési tervvel egyidejűleg, a HM rendeletben foglaltak szerint kerül jóváhagyásra. A jóváhagyást követően a PI elemi költségvetési tervének egy példányát a HM BBBH a pénzügyi ellátó szervezet részére kiadja. Az elemi költségvetési terv csak a NAK terhére történő kiadásokat tartalmazza.

(3) A PI jóváhagyott elemi költségvetési terve alapján, a pénzügyi ellátóként kijelölt honvédelmi szervezet részére negyedéves előleg kerül kiutalásra. A kiutalt előleggel az ellátó szervezet negyedévente, a negyedévet követő hónap 15-éig — a 3. § (1) bekezdése szerinti együttműködési megállapodásban rögzített módon és formában — a HM BBBH részére elszámol. A IV. negyedévi előleg első két hónapjáról szóló elszámolást december 10-éig, a december havi elszámolást pedig a tárgyévet követő január 15-éig kell megküldeni.

(4) A HM BBBH a 11. § (3) bekezdése szerinti utalványozását követően, az elszámolás alapján a HM KPSZH az általános szabályok szerint, az államháztartáson kívüli pénzeszközátvételre előirányzat-módosítást kezdeményez

a Magyar Államkincstárnál és terheli a Program NAK előirányzatát. Az előirányzat-módosítást a HM KPSZH tájékoztatási kötelezettség mellett, saját hatáskörben hajtja végre.

(5) A PI előirányzataival történő gazdálkodást, annak pénzügyi, számviteli és logisztikai kezelését a pénzügyi és logisztikai ellátóként kijelölt honvédelmi szervezet az általános szabályok, valamint a NATO mellett működő Képviseletének Védelempolitikai Részlegére vonatkozó külön előírások⁸ szerint végzi. A főkönyvi könyvelést — önálló címrendkódon — és az analitikus nyilvántartást PI-ként elkülönítve vezeti.

(6) A Nemzeti Programiroda részére beszerzett tárgyi eszközök aktiválását, a HM költségvetési fejezet vagyonába — térítés nélküli átadásként — történő felvételét és a Nemzeti Programiroda részére használatra történő kiadását a pénzügyi ellátó szervezet kezdeményezi a szakanyag-nem-felelős honvédelmi szervezetnél. A szakanyag-nem-felelős honvédelmi szervezet intézkedik a tárgyi eszköz vagyonba vételére és használatra történő kiadására. A beszerzett gépjárművek kötelező gépjármű-felelősségi és CASCO biztosítása a HM fejezet biztosítási rendszerében kerül rendezésre.

(7) A Nemzetközi Programiroda részére beszerzett tárgyi eszközök aktiválását a pénzügyi ellátó kezdeményezi a logisztikai ellátó honvédelmi szervezetnél.

(8) A (6)—(7) bekezdések szerinti tárgyi eszközök üzemeltetési kiadásainak fedezetét a PI részére kiadott előirányzatok biztosítják.

(9) A PI pénzügyi ellátóját a HM KPSZH jelöli ki.

A program megvalósításának és pénzforgalmának ellenőrzése, a kötelezettségvállalások ellenjegyzése

11. §

(1) A programokhoz kapcsolódó szerződések ellenjegyzését — az 5. § (2) bekezdés szerinti — a HM BBBH által benyújtott Előtervezési Alap kérelem és a NIB visszaigazoló okmánya, valamint a jóváhagyott Költségbecslés és elemi költségvetés alapján, a HM KPSZH végzi. A NAK felhasználásához kapcsolódó szerződések ellenjegyzése a közbeszerzések, a központosított közbeszerzések és a szabadkézi vétellel történő beszerzések ellenjegyzésének eljárási szabályairól szóló belső rendelkezésben⁹ foglaltak szerint történik.

(2) A programok időarányos teljesítését a HM BBBH folyamatosan ellenőrzi.

⁸ Jelenleg az 50/1998. (HK 14.) HM utasítás.

⁹ Jelenleg a 32/1998. (HK 10.) HM utasítás.

(3) A programokkal kapcsolatos pénzügyi kötelezettségeket — munkafolyamatba épített ellenőrzés keretében — a HM BBBH az érvényben lévő jogszabály,¹⁰ belső rendelkezés¹¹ alapján ellenőrzi és a programfelelős által kiállított teljesítési igazolások, illetve átadás-átvételi jegyzőkönyvek alapján, a számlák jogszabályban előírt¹² érvényesítésével és utalványozásával igazolja.

(4) A programokhoz kapcsolódó pénzforgalom belső ellenőrzését a HM KPSZH, a PI vonatkozásában a pénzügyi ellátó végzi.

(5) A programokhoz kapcsolódó nemzeti feladatok megvalósításának költségelszámolását — a 8. §-ban részletezett feladatokra kiterjedően is — a HM Költségvetési Ellenőrzési Hivatal a felügyeleti költségvetési ellenőrzésről szóló jogszabály¹³ és belső rendelkezés¹⁴ előírásai szerint ellenőrzi.

(6) A felügyeleti ellenőrzésnek vizsgálnia kell különösen a kifizetések és elszámolások szabályosságát és helyességét, a költségkimutatás (analitikus nyilvántartás) számszaki megfelelőségét, a devizaárfolyam átszámításának (forint—NAU) helyességét, a tényleges kiadásoknak az engedélyezett összegekkel való egyezőségét.

Vegyes rendelkezések

12. §

(1) A program befejezését megelőzően a programfelelős tájékoztatja az érintett honvédelmi szervezeteket a fejlesztés várható befejezéséről. A tájékoztató alapján az érintett honvédelmi szervezet vezetője kezdeményezi a rendszerezési eljárást.

(2) A programok befejezését követően a megvalósult beruházások aktiválására és/vagy üzemeltetésre történő átvételére a NIB döntésének megfelelően a HM gazdasági ügyeket felügyelő helyettes államtitkár intézkedik.

(3) A programokhoz kapcsolódó — a HM költségvetését terhelő — infrastrukturális feltételek megteremtéséhez szükséges beruházások (műszaki) átvételét követően, azok vagyonszármazását — a HM KPSZH adatszolgáltatása alapján — a HM BBBH kezdeményezi.

(4) A programfelelős által a NAK terhére beszerzett tárgyi eszközök aktiválását a HM BBBH kezdeményezi a szakanyag-nem-felelősnél. A PI tárgyieszköz-beszerzéseinek aktiválása a 10. § (6)—(7) bekezdései szerint történik.

13. §

Készlet, kisértékű tárgyieszköz-beszerzések, illetve szolgálati utazások ellenértékének készpénzben történő kiegyenlítéséhez a programfelelős a HM BBBH útján — a program NAK-ja terhére — előleget igényelhet. A programfelelős, a pénzügyi ellátója részére átutalt előleggel 30 napon belül köteles elszámolni.

14. §

A NSIP megvalósításával kapcsolatos szolgáltatások, termékértékesítések az érvényben lévő jogszabályoknak¹⁵ megfelelően, 0%-os áfakörbe tartoznak, vámmentesek, és az azokra kivetett környezetvédelmi termékdíj visszaigényelhető.

15. §

A NSIP biztonsági követelményeit — az MK Nemzeti Biztonsági Felügyelet meghatározása alapján — az MK Katonai Biztonsági Hivatal, az MK NATO NYEU Központi Nyilvántartó és a HM információ- és dokumentumvédelemmel foglalkozó szerve együttesen érvényesíti.

16. §

A NIB általi átvételt, továbbá a záró igazolás kiadását követően, a megvalósult program:

- a) műszaki dokumentációját az átvételi szemlében rögzített ideig;
- b) pénzügyi bizonylatait és azok egy példányos másolatait külön-külön tíz évig kell megőrizni és a 15. §-ban megjelölt szervezetek előírásai szerint kell tárolni.

Záró rendelkezések

17. §

(1) Ez a rendelet a kihirdetése napján lép hatályba, a 7. § (10) és a 10. § (5) bekezdése szerinti analitikus nyilvántartásokat azonban az első pénzforgalmi művelettől kezdődően kell vezetni.

(2) A programok ezen rendeletben nem szabályozott végrehajtási rendjét a 3. § (1) bekezdése szerinti együttműködési megállapodásban kell rögzíteni.

Dr. Szabó János s. k.,
honvédelmi miniszter

¹⁰ Jelenleg a 15/1999. (II. 5.) Korm. rendelet.

¹¹ Jelenleg a 9/1998. (HK 4.) HM utasítás.

¹² Jelenleg a 217/1999. (XII. 27.) Korm. rendelettel módosított 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet.

¹³ Jelenleg a 15/1999. (II. 5.) Korm. rendelet.

¹⁴ Jelenleg a 9/1998. (HK 4.) HM utasítás.

¹⁵ Jelenleg az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV., a vámjogról szóló 1995. évi C. és a környezetvédelmi termékdíjról szóló 1995. évi LVI. törvények, valamint a 2/2000. (I. 21.) HM—PM együttes rendelet.

III. rész HATÁROZATOK

Az Alkotmánybíróság határozatai

Az Alkotmánybíróság 35/2000. (X. 27.) AB határozata

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy Letenye Város Önkormányzatának az önkormányzati tulajdonban lévő lakások elidegenítéséről szóló 11/1995. (VI. 21.) rendelete 5. § (1) bekezdése és az 5. § (2) bekezdésének „illetve a Ptk. 374. §-ban meghatározott visszavásárlási jogot az önkormányzat fenntartja és bejegyezteti” szövegrésze alkotmányellenes, ezért azokat megsemmisíti.

Az önkormányzati rendelet 5. §-a a következő szöveggel marad hatályban:

„5. § (1) [...]

(2) Részletvásárlás esetén az önkormányzati lakásoknál a vételárhátralék erejéig jelzálogjogot, valamint annak biztosítására a vételárhátralék fenntartásáig elidegenítési és terhelési tilalmat kell kikötni.”

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közönyben közzéteszi.

INDOKOLÁS

I.

Az indítványozó az Alkotmánybírósághoz intézett beadványában Letenye Város Önkormányzatának az önkormányzati tulajdonban lévő lakások elidegenítéséről szóló 11/1995. (VI. 21.) rendelete (a továbbiakban: Ör.) 5. § (1)—(2) bekezdésének a visszavásárlási jogra vonatkozó előírásai alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte. Álláspontja szerint az Ör. kifogásolt előírásaiban meghatározott visszavásárlási jog sérti az Alkotmány 9. § (1) bekezdését, valamint a 13. § (1)—(2) bekezdését.

Az indítványozó arra hivatkozott, hogy az önkormányzat az Ör. kifogásolt előírásai alapján a visszavásárlási jog egyoldalú kikötésével a tőle vásárolt ingatlant öt éven belül

egyoldalúan kinyilvánított jognyilatkozatával bármikor, bármilyen címen az eredeti vételárért visszavásárolhatja, és ezáltal a már magántulajdonba került ingatlan köztulajdonba kerül, holott egyoldalú jogi aktussal csak kivételesen, közérdekből, a teljes, feltétlen és azonnali kártalanítással lehet magántulajdonból köztulajdon létrehozni, továbbá hátrányos megkülönböztetést tesz a tulajdoni formák között. Megállapítása szerint a visszavásárlási jog kikötése a tulajdonjogot oly mértékben korlátozó rendelkezés, hogy azt a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) is csak maximált időtartamra engedélyezi, amelyhez azonban szükséges a szerződésben szereplő másik fél akarata is. Ezt a szerződési akaratot küszöböli ki a jogalkotó önkormányzat azáltal, hogy kötelező normaként rendeli el a visszavásárlás jogát, ezáltal a kifogásolt szabályozás — az indítvány tartalma szerint — a szerződéses szabadság elvének sérelmével is jár.

II.

Az indítvány megalapozott.

1. Az Ör. preambuluma szerint az önkormányzat e rendeletét a lakások és egyéb helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Lt.) 54. és 58. §-aiban kapott felhatalmazás alapján alkotta meg.

Az Ör. 3. § (1) bekezdése szerint: „Ha az önkormányzati lakást az elővásárlási joggal rendelkező személy vásárolja meg, a lakás vételára a mindenkori beköltözhető forgalmi érték 60%-a.”

Az Ör. 4. § (3)—(6) bekezdése az önkormányzat által biztosított kedvezményekről így rendelkezik:

„(3) Ha a lakást az arra jogosult vásárolja meg, a vételár egy összegben vagy maximum 25 év részletfizetési (havonta egyenlő részlet) kedvezménnyel fizetheti meg.

(4) Ha az arra jogosult vevő az egyösszegű teljesítést vállalja és a teljes vételárát a szerződéskötéssel egyidejűleg kifizeti, a 3. § (1) bekezdése alapján kiszámított vételár 20%-nak megfelelő összegű árengedményt kell megállapítani.

(5) Ha az elővásárlási jog jogosultja a vételárát részletfizetéssel kívánja megfizetni, akkor a szerződés megkötésekor a megállapított vételár 10%-át egy összegben kell kifizetni.

(6) A vevő a vételárhátralék után kamatot köteles fizetni, melynek mértéke 12%.

A vételárhátralék 25 évnél korábbi visszafizetése esetén a vevőt évenként 0,5% engedmény illeti meg a mindenkori fennálló tartozásból.”

Az Ör. kifogásolt 5. § (1)—(2) bekezdése a következő előírásokat tartalmazza:

„(1) A kedvezményesen vásárolt lakásra egyösszegű teljesítés esetén a szerződéskötéstől számított 5 évre szóló elidegenítési, terhelési tilalmat, illetve a Ptk. 374. §-ában

megjelölt visszavásárlási jogot kell a szerződésben kikötni, és azt az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezni a Letenyei Önkormányzat javára.

(2) Részletvásárlás esetén az önkormányzati lakásoknál a vételárhátralék erejéig jelzálogjogot, valamint annak biztosítására a vételárhátralék fennállásáig elidegenítési és terhelési tilalmat kell kikötni, illetve a Ptk. 374. §-ában meghatározott visszavásárlási jogot az önkormányzat fenntartja és bejegyezteti.”

2. A helyi önkormányzat rendeletalkotási hatáskörét az Alkotmány és a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (a továbbiakban: Ötv.) szabályozza.

Az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdése szerint „a helyi önkormányzat képviselő-testülete feladatkörében rendeletet alkothat, amely nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal.”

Az Ötv. 16. § (1) bekezdése pedig előírja, hogy „a képviselő-testület a törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére, továbbá törvény felhatalmazása alapján, annak végrehajtására önkormányzati rendeletet alkot.”

Az Alkotmánybíróság a fenti rendelkezésekre figyelemmel a jelen ügyben elsőként azt vizsgálta, hogy az önkormányzat az Ör. által szabályozott vitatott kérdésben kapott-e felhatalmazást a helyi szabályozásra, s az összhangban van-e az Ör. szabályozására irányadó Lt. és a Ptk. szabályaival.

3.1. Az Lt. az állam tulajdonából az önkormányzat tulajdonába került önkormányzati, illetőleg az állami lakások bérlői részére meghatározott ideig vételi jogot, továbbá elővásárlási jogot biztosít.

Az Ör. kifogásolt 5. § (1)—(2) bekezdése az adásvételi szerződés kötelező tartalmi elemeként határozta meg a Ptk. 374. §-ában foglalt visszavásárlási jog kikötését.

A Ptk. 374. §-a a visszavásárlási jogról a következő előírásokat tartalmazza:

„(1) Az eladott dolog visszavásárlásának jogát az adásvételi szerződéssel egyidejűleg írásba kell foglalni. A visszavásárlás az eladónak a vevőhöz intézett nyilatkozatával jön létre.

(2) A visszavásárlási jogot legfeljebb öt évre lehet kikötni; az ezzel ellentétes megállapodás semmis.

(3) A visszavásárlási ár egyenlő az eredeti vételárral; az eredeti vevő azonban a visszavásárlási áron felül követelheti azt az összeget, amellyel a dolog értéke hasznos ráfordításai folytán a visszavásárlás időpontjáig gyarapodott, a visszavásárló pedig levonhatja a dolog időközi romlásából eredő értékcsökkenést.

(4) Az eredeti vevő felelős a visszavásárlási jog meghiúsításáért vagy csorbításáért; ha azonban a dolog neki fel nem róható okból megsemmisült, a visszavásárlási jog megszűnik.

(5) Egyebekben a visszavásárlási jogra az elővásárlási jog szabályait kell alkalmazni.”

Az Lt.-nek az 1995. évi XIX. törvény 1. §-ával megállapított 48. § (2) bekezdése a vételi jog vonatkozásában előírja, hogy a vételi jog jogosultja részére történő eladás esetén a visszavásárlási jog kikötése semmis. E rendelkezés alapján tehát ha a vételi jog jogosultja a lakást megvásárolta, a visszavásárlásra vonatkozó kikötés semmis. Az eladó tehát a Ptk. 374. §-ában meghatározott jogait akkor sem gyakorolhatja, ha ezt a szerződés tartalmazza.

Az Lt. az elővásárlási jog tekintetében a visszavásárlási jogról nem rendelkezik, kikötésének tilalmát nem határozza meg. Ebből azonban nem következik, hogy e jog szerződésben való kikötésének elrendelését önkormányzati rendelet törvényi felhatalmazás nélkül meghatározhatja.

Az Lt. 54. §-a az önkormányzati rendeleti szabályozásra a következő felhatalmazásokat tartalmazza:

„(1) Az önkormányzati rendeletben kell meghatározni az e törvény alapján vételi, illetőleg elővásárlási joggal érintett lakások eladása esetén

a) a lakás vételárának mértékét;

b) a szerződés megkötésekor fizetendő vételárrészlet mértékét;

c) a részletfizetés időtartamát és a szerződéses kamat mértékét, illetőleg a kamatmentesség lehetőségét és feltételeit;

d) a vételárengedmény, illetőleg a vételárhátralék megfizetésére adott engedmény feltételeit és mértékét;

e) elővásárlás esetén az ajánlat tartalmát és az ajánlati kötöttség idejét.

(2) Az (1) bekezdés b), c) és d) pontja szerinti feltételek meghatározása során a bérlő vagyoni és jövedelmi helyzetét figyelembe kell venni.

(3) Az önkormányzat rendeletében határozza meg az e törvény alapján vételi, illetőleg elővásárlási joggal nem érintett lakások eladásának feltételeit.”

Az Lt. 58. §-a így rendelkezik:

„(1) Ha a törvény másként nem rendelkezik, az állam tulajdonából az önkormányzat tulajdonába került helyiségre a bérlőt (bérlőtársat) elővásárlási jog illeti meg.

(2) Az önkormányzat rendeletében határozza meg az (1) bekezdésben említett helyiségek vételárának mértékét, megfizetésének (részletfizetés, vételárengedmény stb.) módját és feltételeit.

(3) Az önkormányzat rendeletében határozza meg az (1) bekezdésben említett egyéb helyiségei eladásának feltételeit.”

Az Lt. idézett — az Ör. preambulumban megjelölt — rendelkezései nem hatalmazták fel a helyi önkormányzatokat a visszavásárlási jognak a kifogásolt módon való kikötésére.

Az Lt. 54. § (1) bekezdésében foglalt, a vételi és elővásárlási joggal érintett lakások elidegenítésére irányadó felhatalmazása alapján az önkormányzatnak — egyebek mel-

lett — arra van lehetősége, hogy a vételárendmény és a vételárhátralék megfizetésére adott engedmény feltételeit meghatározza. Az Lt. e felhatalmazása alapján a vételárendménnyel elidegenített lakás tekintetében az önkormányzat rendeletében előírhatja, hogy a vásárolt lakás meghatározott időtartam előtti elidegenítését csak az engedmény visszafizetése esetén teszi lehetővé, mert ez is a vételárendmény feltételeinek meghatározása körébe tartozik. A részletvásárlás esetén pedig az önkormányzati rendelet a vételárhátralék erejéig jelzálogjogot, s ennek biztosítására pedig elidegenítési és terhelési tilalmat állapíthat meg.

Az Lt. 58. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezés pedig nem az elővásárlási joggal érintett lakások, hanem az önkormányzat tulajdonába került helyiségek tekintetében tartalmaz felhatalmazást.

Az Ör. vitatott előírásai ellentétben állnak az Lt.-nek az elővásárlási jogra vonatkozó szabályozásával és céljával. Az Lt.-nek a volt állami tulajdonú lakásokra alapított, a bérlőt megillető elővásárlási jog tartalmára (a tulajdonos önkormányzat mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy mely lakásait kívánja elidegeníteni), valamint a vételár mértékére és a megfizetés feltételeire irányadó rendelkezései ugyanis lehetővé kívánják tenni a tulajdonossá válni képes bérlőknek a lakástulajdon megszerzését, s ezt követően pedig a tulajdonosi jogok gyakorlását, s nem utolsósorban az ahhoz fűződő kötelezettségek teljesítését, tehát nem azok visszavásárlását szolgálják.

3.2. Az Lt. 1. § (3) bekezdése alapján az e törvényben nem szabályozott kérdésekben a Ptk. rendelkezései az irányadóak.

A Ptk. 226. § (1) bekezdése szerint jogszabály meghatározhatja a szerződés egyes tartalmi elemeit.

A Ptk. 685. § a) pontja alapján e törvényalkalmazásában jogszabály: a törvény, a kormányrendelet; továbbá a törvény felhatalmazása alapján, annak keretei között az önkormányzati rendelet; a 19. § (1) bekezdésének c) pontja, a 29. § (3) bekezdése, a 200. § (2) bekezdése, a 209/B. § (6) bekezdése, a 231. § (3) bekezdése, a 301. § (4) bekezdése, a 434. § (3)—(4) bekezdése, az 523. § (2) bekezdése és az 528. § (3) bekezdése tekintetében viszont valamennyi jogszabály.

A Ptk. idézett rendelkezéseiből az következik, hogy a Ptk. 374. §-ában foglalt visszavásárlási jog tekintetében az önkormányzati rendelet nem minősül jogszabálynak. E jog szerződésben való kikötéséről önkormányzati rendelet csak törvény felhatalmazása alapján és annak keretei között rendelkezhetne.

Az Lt. hivatkozott 54. §-ában foglalt rendelkezések a visszavásárlási jog alkalmazásának önkormányzati rendeleti szabályozására felhatalmazást nem tartalmaznak. Mindezek alapján az elővásárlási joggal érintett lakások elidegenítése esetén a visszavásárlás jogát — az Lt. 1. §

(3) bekezdésében foglalt előírás alapján — csak a Ptk. 374. §-ában megállapított szabályok alkalmazásával, a felek szerződésben állapíthatják meg.

A fentiek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Ör. 5. § (1) és (2) bekezdésének a visszavásárlási jog kikötésére vonatkozó szövegrészei ellentétesek az Lt. 1. § (3) bekezdésével, 54. §-ával, továbbá a Ptk. 226. § (1) bekezdésével, 374. §-ával és a 685. § a) pontjával, ezért azok az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdésébe ütköznek.

3.3. Az Ör. 5. § (1) bekezdése alapján a kedvezményesen vásárolt lakásra egyösszegű teljesítés esetén a szerződéstől számított 5 évre szóló elidegenítési és terhelési tilalmat kell a szerződésben kikötni, és azt az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezni az önkormányzat javára.

A Ptk. 114. § (1) és (2) bekezdése az elidegenítés és terhelés jogáról így rendelkezik:

„(1) Ha jogszabály vagy bírósági határozat a rendelkezés jogát kizárja vagy korlátozza, az e tilalommal, illetőleg korlátozással ellentétes rendelkezés semmis.

(2) Az elidegenítés és terhelés jogát szerződéssel csak a tulajdonjog átruházása alkalmával lehet korlátozni vagy kizárni és csak abból a célból, hogy a tilalom az átruházónak vagy más személynek a dologra vonatkozó jogát biztosítsa. Ingatlan esetében az ingatlan-nyilvántartásban azt a jogot is fel kell tüntetni, amelynek biztosítására a tilalom szolgál.”

Az önkormányzat az Ör. 5. § (1) bekezdésében az egyösszegű teljesítésnél nem jelölte meg, hogy az elidegenítési és terhelési tilalom milyen jog biztosítására szolgál. Ezért az Ör. 5. § (1) bekezdésének az elidegenítési és terhelési tilalom megállapítására és annak az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzésére vonatkozó szövegrészei ellentétesek az Lt. 1. § (3) bekezdésével és a Ptk. 114. § (2) bekezdésével, ezért azok sértik az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdését.

Mivel az Alkotmánybíróság a fentiek alapján az Ör. 5. §-a kifogásolt előírásainak jogforrástani alkotmányellenességét megállapította, ezért azoknak az indítványban kezdeményezett további alkotmányellenességét nem vizsgálta.

Mindezek alapján az Alkotmánybíróság a rendelkező részben foglaltak szerint határozott.

A határozatnak a Magyar Közlönyben való közzététele az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 41. §-án alapul.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Strausz János s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszky dr. Vasadi Éva s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: 690/B/1997.

**Az Alkotmánybíróság
36/2000. (X. 27.) AB
határozata**

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára és megsemmisítésére, valamint mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség vizsgálatára irányuló indítvány alapján — *dr. Bagi István, dr. Erdei Árpád, dr. Harmathy Attila, dr. Németh János és dr. Tersztyánszkyne dr. Vasadi Éva* alkotmánybírók különvéleményeivel — meghozta az alábbi

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a korlátozottan cselekvőképes betegek egészségügyi ellátással kapcsolatos önrendelkezési jogának (a beleegyezés és a vizszaútasítás jogának) a cselekvőképtelen betegekkel azonos korlátozása sérti az Alkotmány 54. § (1) bekezdését.

Az Alkotmánybíróság ezért az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 16. § (2) bekezdéséből az „illetve korlátozottan cselekvőképes” szövegrészt 2001. december 31-i hatállyal megsemmisíti.

2. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az Országgyűlés mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet idézett elő azáltal, hogy az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvényben a pszichiátriai betegek vonatkozóan nem szabályozta az Alkotmány 55. § (1) bekezdése szerinti személyes szabadságot — ezen belül a mozgásszabadságot is — súlyosan korlátozó módszerek (eljárások) alkalmazásának jogszabályi feltételeit, és ezáltal nem biztosította kellő mértékben az Alkotmány 54. § (2) bekezdésébe foglalt tilalom érvényesülését.

Az Alkotmánybíróság ezért felhívja az Országgyűlést, hogy szabályozási kötelezettségének 2001. december 31-ig tegyen eleget.

3. Az Alkotmánybíróság az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 12. § (1) bekezdése, 16. § (4) bekezdése, 17. § (2) bekezdése, 20. § (1) bekezdése, 21. § (2)—(3) bekezdései, 190. § c) pontja, 191. § (1) bekezdése, 192. § (1) bekezdése, 196. § b) pontja, 197. § (8) bekezdése, 199. § (1) és (4)—(5) bekezdései, 200. § (1) bekezdése és 201. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványokat elutasítja.

4. Az Alkotmánybíróság az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 201. § (9) bekezdésének megváltoztatására irányuló kérelmet visszautasítja.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Köz-
lönyben közzéteszi.

INDOKOLÁS

I.

Az Alkotmánybírósághoz az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvénynek (a továbbiakban: Eütv.) a cselekvőképtelen, illetve korlátozottan cselekvőképes, továbbá a pszichiátriai betegek gyógykezelésével kapcsolatos rendelkezései alkotmányossági vizsgálata tárgyában több indítvány érkezett. Az Alkotmánybíróság az indítványokat egyesítette és egy eljárásban bírálta el.

1. Az egyik indítványozó szerint az Eütv. 21. § (2) és (3) bekezdése az Alkotmány több rendelkezésével is ellentétes, mivel lehetővé teszi, hogy bizonyos esetekben a kezelőorvos az indokolt orvosi ellátások megtételére, illetve a szükséges beavatkozások elvégzésére vonatkozó kötelezettsége teljesítése érdekében a rendőrhatalóság közreműködését is igénybe vegye. Az indítványozó álláspontja szerint a megtámadott rendelkezés ellentétben áll az Alkotmány 8. § (1) bekezdésében megfogalmazott, az alapjogok védelmére vonatkozó rendelkezéssel, az Alkotmány 70/A. §-a szerinti diszkrimináció-tilalommal, az 54. § (1) bekezdésébe foglalt emberi méltósághoz való joggal, illetve a (2) bekezdés szerinti kínzás, kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmód tilalmával, továbbá az Alkotmány 55. § (1) bekezdése által deklarált személyes szabadsághoz való joggal, valamint a 70/D. § (1) bekezdésében szabályozott egészséghez való joggal.

2. A másik indítványozó az Eütv. 192. §-ának vizsgálatát kérte. E rendelkezés a pszichiátriai betegek személyes szabadsága korlátozásának szabályait tartalmazza. Az indítványozó véleménye szerint sérti az Alkotmány 54. § (1) bekezdésébe foglalt emberi méltósághoz való jogot, és az 55. § (1) bekezdése szerinti személyes szabadsághoz való jogot, hogy az Eütv. 192. §-a „nem definiálja pontosan a korlátozás módjait, ezért nem zárja ki az olyan eszközök használatát, amelyek alkalmazása megsérti az Alkotmányt”. Az indítványozó kifogásolta továbbá, hogy a veszélyeztető és a közvetlen veszélyeztető magatartás alapján egyaránt megfosztható a beteg személyes szabadságától. Az indítványozó hivatkozott az Eütv. fenti rendelkezéséhez kapcsolódó indokolásra is, amelyben megjelenik az ún. hálóság alkalmazásának lehetősége. Véleménye szerint a hálóság a személyes szabadság korlátozásának legmegalázóbb eszköze („abban csak felülni van hely, felállni már nem, ajtaját kívülről lakat zárja”). Az indítványozó végül arra a következtetésre jutott, hogy „természetesen néha szükség lehet a különféle korlátozásokra, de az alkotmányosság csak úgy lehet biztosított, ha pontosan meg van határozva, hogy milyen korlátozásokról lehet szó”.

Ez az indítvány — tartalma alapján — mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség vizsgálatára irányult.

3. Az indítványozó később újabb beadványt nyújtott be, amelyben kérte az Eütv. több — részben a cselekvőképtelen és a korlátozottan cselekvőképes betegek vonatkozó,

részben a pszichiátriai betegek gyógykezelésére és gondozására irányadó X. fejezete — rendelkezésének a vizsgálatát és megsemmisítését. Az indítványozó lényegében három probléma köré csoportosította érveit. Egyrészt a cselekvőképtelen és a korlátozottan cselekvőképes betegek esetében az egészségügyi ellátás során hozott döntésekbe való beleegyezés és a visszautasítás jogának terjedelmét sérelmezte. Ezzel kapcsolatban az indítványozó összevetette az Eütv. és a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) rendelkezéseit, s arra a megállapításra jutott, hogy amíg „a Ptk. szerint igenis tehetnének érvényes jognyilatkozatot (például az ellátás visszautasításáról)”, addig az Eütv. a Ptk.-tól szigorúbb korlátot állít a döntésekbe való személyes részvétel tekintetében.

Másrészt vizsgálni kérte több alkotmányos tétel alapján az Eütv. azon rendelkezéseit is, amelyek a beteg veszélyeztető vagy közvetlen veszélyeztető magatartása miatt lehetővé teszik jogainak korlátozását. Az indítványozó harmadrészt — főként a diszkrimináció tilalmára hivatkozva — azt kifogásolta, hogy a pszichiátriai betegek gyógykezelése során szabályozott eljárásokban a bíróság nemperes eljárásban jár el. Az indítványozó szerint a pszichiátriai betegek vonatkozó eljárás nemperes jellege e betegek hátrányos megkülönböztetését eredményezi.

Az indítványozó — részleteiben — az alábbi rendelkezések vizsgálatát és megsemmisítését kérte:

3.1. Álláspontja szerint az Eütv. 12. § (1) bekezdésének első mondatából az a szövegrész, amely nem biztosítja az intézmény elhagyásának jogát, ha e joggal való élés mások életét és testi épségét veszélyezteti, ellentétes az Alkotmány 8. §-a szerinti alapjogok védelmére, illetve alapjogok korlátozására vonatkozó rendelkezéssel, és diszkriminatív.

3.2. Az Eütv. 16. §-a (2)—(5) bekezdései részletesen szabályozzák, hogy a cselekvőképtelen, illetve korlátozottan cselekvőképes betegek helyett mely személyek, milyen sorrendben és terjedelemben gyakorolhatják a beleegyezés és visszautasítás jogát. Az indítványozó álláspontja szerint ez a szabályozás a cselekvőképes betegek irányadó rendelkezésekhez képest az emberi méltóságot és a diszkrimináció tilalmát sértő alapjog-korlátozásnak minősül. Az indítványozó kérte az Eütv. 16. § (4) bekezdés első mondatából az „invazív” szó megsemmisítését is. Az indítványozó véleménye szerint a pszichiátriai osztályokon alkalmazott kezelések nagy része nem minősül invazív beavatkozássá, ezért a cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes betegek helyett eljáró személyek nem nyilatkozhatnak a személyiségi jogokat, a személyes szabadságot és az emberi méltóságot sértő — tudatbefolyásoló gyógyszerek által kiváltott — beavatkozásokkal kapcsolatban. Mindez — álláspontja szerint — sérti az Alkotmány 8. §-át, 54. §-át és a 70/A. § (1) bekezdését.

3.3. Az indítványozó megítélése szerint az Eütv. 17. § (2) bekezdése alkotmányellenesen korlátoz alapjogot, és ezért az Alkotmány 8. §-ába ütközik. E rendelkezés szerint

nincs szükség a beteg beleegyezésére, ha a beavatkozás elmaradása mások egészségét vagy testi épségét súlyosan veszélyezteti, vagy ha a beteg közvetlen életveszélyben van. Az indítványozó kifejtette, hogy a lelkiismereti és vallásszabadság az Alkotmány alapján még rendkívüli állapot esetén sem függeszthető fel, ezzel szemben a vizsgált rendelkezés alapján a lelkiismereti vagy vallási okkal ellentétes beavatkozás is elvégezhető.

Lényegében ugyanezen indokok alapján kérte megsemmisíteni az indítványozó az Eütv. 20. § (1) bekezdéséből a „kivéve” kezdetű szövegrészt. E szabály a cselekvőképes betegre vonatkozóan az ellátás visszautasítása jogát deklarálja, de nem teszi lehetővé a visszautasítást, ha annak elmaradása mások életét vagy testi épségét veszélyeztetné.

3.4. Az Eütv. 190. § c) pontja szerint minden pszichiátriai beteg jogosult arra, hogy pszichiátriai gyógykezelése során korlátozó vagy kényszerítő intézkedés alkalmazására, valamint korlátozó feltételek közötti elhelyezésére csak feltétlenül indokolt esetben, önmaga vagy mások veszélyeztetése esetén kerüljön sor. E rendelkezés alkotmányosságát az indítványozó azon az alapon vitatta, hogy pusztán a veszélyeztetés alapján korlátoz alapjogot [az Alkotmány 55. § (1) bekezdése szerinti személyes szabadsághoz való jogot], illetve állítása szerint e rendelkezés a pszichiátriai betegeket — az Alkotmány 70/A. §-át sértő módon — hátrányosan érinti.]

3.5. Az indítványozó a fenti alkotmányos tételeken túl az emberi méltósághoz való jog szempontjából is sérelmezte, hogy a pszichiátriai betegek intézeti gyógykezelésének bizonyos eseteiben — ha a beteg veszélyeztető vagy közvetlenül veszélyeztető magatartást tanúsít — el lehet tekinteni a beteg beleegyezésétől. A megsemmisíteni kért rendelkezés az Eütv. 191. § (1) bekezdésében található.

3.6. Az indítványozó e kérelmében külön is megtámadta a — korábbi beadványában a hálóság alkalmazásával összefüggésben megjelölt — Eütv. 192. § (1) bekezdését.

3.7. Az Eütv. 196. § b) pontja lehetőséget nyújt a pszichiátriai betegek azonnali intézeti gyógykezelésbe vételére, közvetlen veszélyeztető magatartás esetén. Az indítványozó szerint az intézeti gyógykezelésbe vételnek ez a formája diszkriminatív, továbbá az alapjogkorlátozás e módja alkotmányellenes, a személyes szabadság jogát és az emberi méltósághoz való jogot sérti. Az indítványozó kérelme — ezen alkotmányos tételek alapján — kiterjedt a pszichiátriai betegek sürgősségi gyógykezelésére vonatkozó további szabályokra is. Az Eütv. 199. § (1) bekezdése kimondja: ha a beteg pszichés állapota vagy szenvedélybetegsége folytán tanúsít közvetlen veszélyeztető magatartást, és ez csak azonnali intézeti gyógykezelésbe vétellel hárítható el, az azt észlelő orvos — akár a rendőrség közreműködésével — közvetlenül intézkedik a beteg pszichiátriai intézetbe szállításáról. Az indítványozó ezzel kapcsolatban kifejtette, hogy a pszichés állapot fogalma sehol sincs meghatározva; „valamennyien és állandóan valamilyen pszichés állapotba vagyunk”.

3.8. A fenti alkotmányos érvek alapján kérte megsemmisíteni az indítványozó azt az Eütv. 197. § (8) bekezdésébe foglalt rendelkezést is, amely szerint az önkéntesen felvett beteg sem bocsátható el, ha a gyógykezelése során veszélyeztető vagy közvetlen veszélyeztető magatartást tanúsít.

3.9. Az Eütv. 199. § (5) bekezdés szerint a bíróság akkor rendeli el a sürgősséggel felvett beteg esetén a kötelező gyógykezelést, ha veszélyeztető magatartást tanúsít és fennáll az intézeti gyógykezelés szükségessége. Az Eütv. 200. § (1) bekezdése értelmében a bíróság a kötelező intézeti gyógykezelést annál a betegnél rendeli el, aki veszélyeztető magatartást tanúsít, de sürgősségi gyógykezelése nem indokolt. Ilyenkor a beteg csak a bírósági döntést követően kötelezhető intézeti gyógykezelésre. Az indítványozó e rendelkezésekben a veszélyeztető magatartások alapján fennálló személyes szabadság alkotmányellenes korlátozását vélte felfedezni, illetve a diszkrimináció tilalom megsértését.

3.10. Az Eütv. a sürgősségi gyógykezeléshez kapcsolódóan kötelezővé teszi, hogy a beszállítás indokoltságáról a bíróság 72 órán belül döntsön. Az Eütv. 199. § (4) bekezdése a bírósági határozat meghozataláig szükséges orvosi intézkedéseket szabályozza. Ennek keretében úgy fogalmaz, hogy a „szakmailag lehetséges mértékben és módon” kerülni kell az olyan beavatkozásokat, amelynek hatására a beteg pszichés állapotát a bíróság nem tudja megítélni. Az indítványozó szerint az emberi méltóságot sérti és egyben diszkriminatív, hogy tudatbefolyásoló gyógyszerek alkalmazását a törvény ebben az esetben sem tiltja.

3.11. Végül az indítványozó — a bírósági eljárásra vonatkozó közös eljárási szabályok közül — a az Eütv. 201. § (1) bekezdésbe foglalt „nemperes” szó megsemmisítését kérte. Álláspontja szerint a nemperes bírósági eljárás pusztán formai biztosíték, a bíróságok döntésüket kizárólag az intézet vezetője és a kezelőorvos véleményére alapozzák. A pszichiátriai betegekre vonatkozó bírósági eljárás így garanciák nélkül, a szubjektív veszélyeztető magatartás fogalma alapján foszt meg embereket cselekvőképességüktől, alapjogaiktól, és ezért diszkriminatív.

Az indítványozó sérelmezte azt is, hogy „bíróságnak nem kötelező döntenie a gondnokság alá helyezés valamilyen formájáról”; e probléma megoldása érdekében az Eütv. 209. § (9) bekezdésének megváltoztatását kérte az Alkotmánybíróságtól.

4. Az Alkotmánybíróság az eljárás során — az indítványokkal kapcsolatos észrevételeik megtétele érdekében — megkereste az egészségügyi minisztert és a Magyar Pszichiátriai Társaságot.

II.

1. Az Alkotmány vonatkozó rendelkezései szerint:

8. § (1) A Magyar Köztársaság elismeri az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége.

(2) A Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és kötelességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja.

[...]

(4) Rendkívüli állapot, szükségállapot vagy veszélyhelyzet idején az alapvető jogok gyakorlása — az 54—56. §-ban, az 57. § (2)—(4) bekezdésében, a 60. §-ban, a 66—69. §-ban és a 70/E. §-ban megállapított alapvető jogok kivételével — felfüggeszthető vagy korlátozható.

54. § (1) A Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani.

(2) Senkit nem lehet kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó elbánásnak vagy büntetésnek alávetni, és különösen tilos emberen a hozzájárulása nélkül orvosi vagy tudományos kísérletet végezni.

55. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra, senkit sem lehet szabadságától másként, mint a törvényben meghatározott okokból és a törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani.

60. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságára.

(2) Ez a jog magában foglalja a vallás vagy más lelkiismereti meggyőződés szabad megválasztását vagy elfogadását, és azt a szabadságot, hogy vallását és meggyőződését mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon akár egyénileg, akár másokkal együttesen nyilvánosan vagy magánkörben kinyilváníthassa vagy kinyilvánítását mellőzze, gyakorolhassa vagy taníthassa.

70/A. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.

70/D. § (1) A Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez.

(2) Ezt a jogot a Magyar Köztársaság a munkavédelem, az egészségügyi intézmények és az orvosi ellátás megszervezésével, a rendszeres testezés biztosításával, valamint az épített és a természetes környezet védelmével valósítja meg.

2. Az Eütv. indítványokkal érintett szabályai a következőképpen rendelkeznek:

Az intézmény elhagyásának joga

12. § (1) A betegnek joga van az egészségügyi intézményt elhagyni, amennyiben azzal mások testi épségét, egészségét

nem veszélyezteti. E jog csak törvényben meghatározott esetekben korlátozható.

(2) A beteg távozási szándékát a kezelőorvosnak bejelenti, aki ezt a tényt a beteg egészségügyi dokumentációjában feltünteti.

(3) Amennyiben a beteg az egészségügyi intézményt bejelentés nélkül hagyja el, a kezelőorvos ezt a beteg egészségügyi dokumentációjában feltünteti, továbbá, ha a beteg állapota indokolja, az intézmény elhagyásának tényéről értesíti az illetékes hatóságokat, valamint cselekvőképtelen, illetve korlátozottan cselekvőképes beteg esetén a törvényes képviselőt.

[...]

Az önrendelkezéshez való jog

[...]

16. § (1) A cselekvőképes beteg — ha e törvény eltérően nem rendelkezik — közokiratban, teljes bizonyító erejű magánokiratban vagy — írásképtelensége esetén — két tanú együttes jelenlétében meg tett nyilatkozattal

a) megnevezheti azt a cselekvőképes személyt, aki jogosult helyette a beleegyezés, illetve a visszautasítás jogát gyakorolni, illetve, akit a 13. § alapján tájékoztatni kell,

b) az a) pontban meghatározott személy megjelölésével vagy anélkül a (2) bekezdés szerinti személyek közül bárkit kizárhat a beleegyezés és a visszautasítás jogának helyette történő gyakorlásából, illetve a 13. § szerinti tájékoztatásból.

(2) Amennyiben a beteg cselekvőképtelen, illetve korlátozottan cselekvőképes és nincs az (1) bekezdés a) pontja alapján nyilatkozattételre jogosult személy, a beleegyezés és a visszautasítás jogának a (4) bekezdésben foglalt korlátok közötti gyakorlására — az (1) bekezdés b) pontjában foglaltak figyelembevételével — a megjelölt sorrendben az alábbi személyek jogosultak:

a) a beteg törvényes képviselője, ennek hiányában

b) a beteggel közös háztartásban élő, cselekvőképes

ba) házastársa vagy élettársa, ennek hiányában

bb) gyermeke, ennek hiányában

bc) szülője, ennek hiányában

bd) testvére, ennek hiányában

be) nagyszülője, ennek hiányában

bf) unokája;

c) a b) pontban megjelölt hozzátartozója hiányában a beteggel közös háztartásban nem élő, cselekvőképes

ca) gyermeke, ennek hiányában

cb) szülője, ennek hiányában

cc) testvére, ennek hiányában

cd) nagyszülője, ennek hiányában

ce) unokája.

(3) Az egy sorban nyilatkozattételre jogosultak ellentétes nyilatkozata esetén a beteg egészségi állapotát várhatóan legkedvezőbbben befolyásoló döntést kell figyelembe venni.

(4) A (2) bekezdés szerinti személyek nyilatkozata — kizárólag a 13. §-ban foglalt tájékoztatást követően — a kezelőorvos által javasolt invazív beavatkozásokhoz történő beleegyezésre terjedhet ki. E nyilatkozat azonban — a 20. § (3) bekezdése szerinti eset kivételével — a beavatkozással fölmerülő kockázatoktól eltekintve nem érintheti hátrányosan a beteg egészségi állapotát, így különösen nem vezethet súlyos vagy maradandó egészségkárosodáshoz. A nyilatkozatról a beteget cselekvőképessé válását követően azonnal tájékoztatni kell.

(5) Az egészségügyi ellátással kapcsolatos döntésekben a cselekvőképtelen, illetve korlátozottan cselekvőképes beteg véleményét a szakmailag lehetséges mértékig figyelembe kell venni abban az esetben is, ha a beleegyezés, illetve a visszautasítás jogát a (2) bekezdés szerinti személy gyakorolja.

17. § (1) A beteg beavatkozásokba történő beleegyezését vélelmezni kell, ha a beteg egészségi állapota következtében beleegyező nyilatkozat megtételére nem képes, és

a) a 16. § (1) bekezdés a) pontja szerinti személy nyilatkozatának beszerzése késedelemmel járna;

b) invazív beavatkozások esetén akkor, ha a 16. § (1) bekezdés a) pontja vagy a 16. § (2) bekezdése szerinti személy nyilatkozatának beszerzése késedelemmel járna és a beavatkozás késedelemes elvégzése a beteg egészségi állapotának súlyos vagy maradandó károsodásához vezetne.

(2) A beteg beleegyezésére nincs szükség abban az esetben, ha az adott beavatkozás vagy intézkedés elmaradása

a) mások — ideértve a 24. hetet betöltött magzatot is — egészségét vagy testi épségét súlyosan veszélyezteti, továbbá

b) ha — a 20—23. §-okra is figyelemmel — a beteg közvetlen életveszélyben van.

[...]

Az ellátás visszautasításának joga

20. § (1) A cselekvőképes beteget — a (2)—(3) bekezdésekben foglaltakra tekintettel, illetőleg a (6) bekezdésben foglalt eset kivételével — megilleti az ellátás visszautasításának joga, kivéve, ha annak elmaradása mások életét vagy testi épségét veszélyeztetné.

(2) A beteg minden olyan ellátást, amelynek elmaradása esetén egészségi állapotában várhatóan súlyos vagy maradandó károsodás következne be, csak közokiratban vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban, illetve írásképtelensége esetén két tanú együttes jelenlétében utasíthat vissza. Ez utóbbi esetben a visszautasítást az egészségügyi dokumentációban rögzíteni kell, amelyet a tanúk aláírásukkal hitelesítenek.

(3) A betegség természetes lefolyását lehetővé téve az életfenntartó vagy életmentő beavatkozás visszautasítására csak abban az esetben van lehetőség, ha a beteg olyan súlyos betegségben szenved, amely az orvostudomány mindenkori állása szerint rövid időn belül — megfelelő egészségügyi ellátás mellett is — halálhoz vezet és gyógyíthatatlan. Az életfenntartó, illetve életmentő beavatkozás visszautasítására csak akkor van lehetőség, ha a beteg olyan súlyos betegségben szenved, amely az orvostudomány mindenkori állása szerint rövid időn belül — megfelelő egészségügyi ellátás mellett is — halálhoz vezet és gyógyíthatatlan.

szautasítása a (2) bekezdés szerinti alaki előírások betartásával történhet.

[...]

21. § (1) Cselekvőképtelen és korlátozottan cselekvőképes beteg esetén a 20. § (2) bekezdése szerinti ellátás nem utasítható vissza.

(2) Amennyiben cselekvőképtelen és korlátozottan cselekvőképes beteg esetén a 20. § (3) bekezdése szerinti ellátás visszautasítására kerül sor, az egészségügyi szolgáltató keresetet indít a beleegyezés bíróság általi pótlása iránt. A kezelőorvos a bíróság jogerős határozatának meghozataláig köteles a beteg egészségi állapota által indokolt ellátások megtételére. Közvetlen életveszély esetén a szükséges beavatkozások elvégzéséhez bírósági nyilatkozatpótlásra nincs szükség.

(3) A kezelőorvos a (2) bekezdésben foglalt kötelezettsége teljesítése érdekében — szükség esetén — igénybe veheti a rendőrhatalóság közreműködését.

(4) A (2) bekezdésben meghatározott nyilatkozat pótlására irányuló eljárás során a bíróság nemperes eljárásban soron kívül jár el. Az eljárás tárgyi költségmentes. Ha e törvényből, illetve az eljárás nemperes jellegéből más nem következik, a bírósági eljárásban a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény szabályait kell megfelelően alkalmazni.

Pszichiátriai betegek jogaira vonatkozó különös szabályok

[...]

190. § Minden pszichiátriai beteg jogosult arra, hogy

[...]

c) pszichiátriai gyógykezelése során korlátozó vagy kényszerítő intézkedés alkalmazására, valamint korlátozó feltételek közötti elhelyezésére csak feltétlenül indokolt esetben, önmaga vagy mások veszélyeztetése esetén kerüljön sor.

191. § (1) A pszichiátriai beteg gyógykezeléshez való beleegyezésére az általános szabályok az irányadók (15—19. §). A 196. § b) és c) pontja alapján kezelt beteg esetében addig, ameddig a beteg veszélyeztető vagy közvetlenül veszélyeztető magatartást tanúsít, el lehet tekinteni a beteg beleegyezésétől, de a tájékoztatást ilyen esetben is a lehetőséghez képest meg kell kísérelni.

[...]

192. § (1) Személyes szabadságában bármely módon csak a veszélyeztető vagy közvetlen veszélyeztető magatartású beteg korlátozható. A korlátozás csak addig tarthat, illetőleg olyan mértékű és jellegű lehet, amely a veszély elhárításához feltétlenül szükséges.

(2) A korlátozás elrendelésére és módjára a 10. § (4)—(5) bekezdése az irányadó. A korlátozásról az orvost haladéktalanul értesíteni kell, akinek 2 órán belül azt jóvá kell hagynia. Ennek hiányában a korlátozást haladéktalanul meg kell szüntetni.

Pszichiátriai betegek intézeti gyógykezelése

196. § Pszichiátriai betegek intézeti gyógykezelésbe vételének

a) a beteg beleegyezésével vagy a 16. § (1)—(2) bekezdés szerinti személy kérelmére (a továbbiakban: önkéntes gyógykezelés),

b) azonnali intézeti gyógykezelést szükségessé tevő közvetlen veszélyeztető magatartás esetén, az azt észlelő orvos intézkedése alapján (a továbbiakban: sürgősségi gyógykezelés),

c) a bíróság kötelező intézeti gyógykezelést elrendelő határozata alapján (a továbbiakban: kötelező gyógykezelés) van helye.

Az önkéntes gyógykezelés

197. §

[...]

(8) Az önkéntesen felvett beteg nem bocsátható el, ha a gyógykezelés során veszélyeztető vagy közvetlen veszélyeztető magatartást tanúsít és emiatt fennáll az intézeti gyógykezelés szüksége. Ekkor a 199. §-ban szabályozott eljárást kell lefolytatni.

Sürgősségigógykezelés

199. § (1) Ha a beteg pszichés állapota, illetve szenvedélybetegsége következtében közvetlen veszélyeztető magatartást tanúsít és ez csak azonnali pszichiátriai intézeti gyógykezelésbe vétellel hárítható el, az észlelő orvos közvetlenül intézkedik a beteg megfelelő pszichiátriai intézetbe szállításáról. A beteg beszállításához szükség esetén a rendőrség közreműködik.

(2) A beteg felvételét követően a pszichiátriai intézet vezetője 24 órán belül a bíróság értesítésével kezdeményezi a beszállítás indokoltságának megállapítását és a kötelező pszichiátriai intézeti gyógykezelés elrendelését.

(3) A bíróság az értesítés kézhezvételétől számított 72 órán belül határozatot hoz. A bíróság határozatának meghozataláig a beteg ideiglenesen az intézetben tartható.

(4) A határozat meghozataláig elsősorban a heveny veszélyeztető magatartás megszüntetésére vagy a gyors állapotromlás megelőzésére kell törekedni. A szakmailag lehetséges mértékben és módon kerülni kell az olyan beavatkozások elvégzését, amelyek lehetetlenné teszik, hogy a bíróság a személyes meghallgatás során a beteg pszichés állapotát megítélje. Amennyiben erre mégis sor kerül, azt részletesen dokumentálni és indokolni kell.

(5) A bíróság a sürgősséggel felvett beteg esetében akkor rendeli el a kötelező gyógykezelést, ha a beteg veszélyeztető magatartást tanúsít és fennáll az intézeti gyógykezelés szükségessége.

[...]

Kötelező gyógykezelés

200. § (1) A bíróság annak a betegnek a kötelező intézeti gyógykezelését rendeli el, aki pszichiátriai megbetegedése vagy szenvedélybetegsége következtében veszélyeztető magatartást tanúsít, de sürgősségi gyógykezelése nem indokolt.

[...]

Közös eljárási szabályok

201. § (1) A bíróság az e fejezetben szabályozott eljárások során nemperes eljárásban jár el. Ha e törvényből, illetve az eljárás nemperes jellegéből más nem következik, a bírósági eljárásban a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény szabályait kell megfelelően alkalmazni. [...]

III.

Az Alkotmánybíróság elsőként az Eütv. II. fejezetében foglalt — a betegek jogait és kötelezettségeit érintő — rendelkezésekkel kapcsolatos indítványokat bírálta el.

1. Az indítványozó az Eütv. 12. § (1), 17. § (2), és 20. § (1) bekezdéseiből vizsgálni kéri az egyes betegjogok korlátozásának azon okait, amely mások életének, testi épségének, egészségének veszélyeztetése alapján áll fenn.

1.1. Az Eütv. 12. § (1) bekezdése a betegnek az intézmény elhagyásához való jogát deklarálja, „amennyiben azzal mások testi épségét, egészségét nem veszélyezteti”. Az indítványozó e rendelkezést a személyes szabadság Alkotmány 55. § (1) bekezdésébe foglalt jogának az Alkotmány 8. § (2) bekezdése szerinti sérelme, illetve az Alkotmány 70/A. §-ába ütköző diszkriminatív volta miatt kéri megsemmisíteni.

Az Alkotmány 55. § (1) bekezdése szerint: „A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra, senkit sem lehet szabadságától másként, mint a törvényben meghatározott okokból és a törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani”. Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatában az Alkotmány idézett rendelkezésében rögzített „szabadság” fogalmat a személyi szabadság alkotmányos megfogalmazásaként értelmezte. [74/1995. (XII. 15.) AB határozat. ABH 1995. 369., 372.]

Az Eütv. 12. § (1) bekezdésének az intézmény-elhagyási joggal kapcsolatos szabálya nem szakítható el rendelkezési környezetétől.

Az Eütv. 12. § (1) bekezdése mintegy alapelvi szinten rögzíti az intézményelhagyási jogot, a törvény az intézmény elhagyása tekintetében léti esetet szabályoz. Egyrészt azt, amikor a beteg ezt bejelenti kezelőorvosának [12. § (2) bekezdés], másrészt azt, amikor bejelentés nélkül hagyja el az egészségügyi intézményt [12. § (3) bekezdés]. Tehát a tör-

vény eleve számol az intézményelhagyás „rendkívüli” módjával, azzal, amikor a beteg úgy távozik, hogy elhatározását nem közli a kezelőorvosával.

Az Eütv. 12. §-ában foglalt szabályok alapján megállapítható, hogy e rendelkezések nem a személyes szabadság valamilyen fajta kényszerrel történő elvonásáról — az Alkotmány szóhasználata szerint megfosztásáról — szólnak. Az Eütv. 12. § (1) bekezdése önmagában nem érinti az Alkotmány 55. § (1) bekezdése által meghatározott személyi szabadságtól való megfosztást, mert nem az egészségügyi intézményben történő ottmaradás kikényszerítéséről rendelkezik. Az Eütv. 12. §-a az intézményelhagyáshoz jogkövetkezményt nem fűz. A bejelentés nélkül eltávozott beteg esetében is csak annyi kötelezettsége van a kezelőorvosnak, hogy az eltávozást az egészségügyi dokumentációban fel kell tüntetni, és ha a beteg állapota indokolja, az eltávozás tényéről értesíti az illetékes hatóságokat [Eütv. 12. § (3) bekezdés]. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az Alkotmány 55. § (1) bekezdésével ezért nincs összefüggésben — és így ellentétben sem — önmagában az a szabály, amely az intézmény elhagyásának törvényes módját csak abban az esetben teszi lehetővé, ha e joggal való élés mások testi épségét, egészségét nem veszélyezteti.

Az Alkotmánybíróság megítélése szerint nem áll e rendelkezés ellentétben az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésével sem, hiszen a beteg jogainak az általános szabályoktól eltérő rendezése ésszerű indokon — mások jogainak védelmében — nyugszik. Az Alkotmánybíróság már számos határozatában értelmezte az Alkotmány 70/A. §-ának (1) bekezdését. Kialakult gyakorlata szerint az Alkotmány e rendelkezését a jogegyenlőség általános elvét megfogalmazó alkotmányi követelményként értelmezte. Kimondta, hogy az Alkotmányban meghatározott tilalom elsősorban az alkotmányos alapjogok tekintetében tett megkülönböztetésekre terjed ki; abban az esetben, ha a megkülönböztetés nem alapvető jog tekintetében történt, az eltérő szabályozás alkotmányellenessége akkor állapítható meg, ha az az emberi méltósághoz való jogot sérti. Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlata során ez utóbbi körben akkor ítélte alkotmányellenesnek a jogalanyok közötti megkülönböztetést, ha a jogalkotó önkényesen, ésszerű indok nélkül tett különbséget az azonos szabályozási kör alá vont jogalanyok között. [9/1990. (IV. 25.) AB határozat, ABH 1990, 48.; 21/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 77—78.; 61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992, 280—282.; 35/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 203.; 30/1997. (IV. 29.) AB határozat, ABH 1997, 138. stb.]

Az Alkotmánybíróság ezért az Eütv. 12. § (1) bekezdése vonatkozásában az Alkotmány 55. § (1) bekezdésének és az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésének sérelmét nem állapította meg, az Eütv. 12. § (1) bekezdésének megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította.

1.2. Az Eütv. 17. § (2) bekezdése a) pontja szerint nincs szükség a beteg beleegyezésére, ha a beavatkozás elmaradása mások — ideértve a 24. hetet betöltött magzatot is — egészségét vagy testi épségét súlyosan veszélyezteti. A 20. §

(1) bekezdés értelmében a cselekvőképes betegnek az ellátás visszautasítására vonatkozó joga korlát alá esik, ha az ellátás elmaradása mások életét vagy testi épségét veszélyeztetné. Az indítványtartalmából kivehetően e szabályok az Alkotmány 60. § (1) bekezdésébe foglalt lelkiismereti és vallásszabadsággal, illetve az alapjogok korlátozására irányadó 8. § (2) bekezdéssel ellentétesek, mivel lehetlenné teszik a gyógykezelés megtagadását vallási vagy lelkiismereti okokból.

Az Alkotmánybíróság több döntésében foglalkozott az Alkotmány 60. §-ában foglalt alapjoggal. A 4/1993. (II. 12.) AB határozatában — többek között — megállapította, hogy a vallásszabadság szoros összefüggését az emberi méltóság jogával akkor is figyelembe kell venni, amikor a vallásszabadság másik két összetevőjéről, a vallásgyakorlásról, illetve a meggyőződés szerinti cselekvésről van szó. Az általános személyiségi jogból folyó cselekvési szabadságnak különös súlyt ad, ha a személyiség lényegét érintő lelkiismereti vagy vallási meggyőződésből fakad a cselekedet. (Ezt ismeri el pl. a fegyveres szolgálat megtagadásához való jog.) (ABH 1993. 48., 51.). A vallási vagy lelkiismereti meggyőződésből adódó cselekedet alkotmányos védelme felmerült más ügyek kapcsán is, pl. az abortusz elvégzését megtagadó orvosok vonatkozásában [lásd: 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1991. 297., 314—315.].

Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a jelen határozatban vizsgált probléma nem azonosítható a fent bemutatott alkotmányossági kérdésekkel. Mind az Eütv. 17. § (2) bekezdés *a* pontjában, mind a 20. § (1) bekezdésében foglalt (a beleegyezés és a visszautasítás jogát érintő) korlátozás oka mások életének, egészségének vagy testi épségének védelme. Tehát nem arról van szó, hogy a lelkiismereti meggyőződésből fakadó cselekedetet a szabályozás nem részesíti védelemben, hanem arról, hogy a meggyőződés szerinti cselekedet nem eredményezheti mások alapjogainak (pl. az élethez, egészséghez való jognak) a megsértését. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az egészségügyi ellátással kapcsolatos döntésekbe való beleegyezés, illetve az ellátás visszautasításának szükséges korlátjaként elfogadható mások életének, egészségének vagy testi épségének védelme. Az Eütv.-ben meghatározott az a szabály, hogy ilyenkor — amíg ez az állapot fennáll — a beteg e jogait nem érvényesítheti, a meggyőződésből fakadó cselekedet arányos korlátozását jelenti.

Az Eütv. 17. § (2) bekezdés *a* pontja, és a 20. § (1) bekezdése az Alkotmány 8. § (2) bekezdése alapján fennálló követelményeknek az Alkotmány 60. § (1) bekezdése tekintetében megfelel, ezen alkotmányos rendelkezésekkel nem áll ellentétben. Az Alkotmány 8. § (4) bekezdésébe foglalt, az alapjogok felfüggesztésére vonatkozó rendelkezés és a jelen ügyben vizsgált szabály között pedig összefüggés nincs.

2. A cselekvőképtelen és a korlátozottan cselekvőképes betegek beleegyezési és visszautasítási jogával kapcsolatos szabályokat az Eütv. 16. §-a tartalmazza. Az indítványozó e tekintetben többirányú kérelmet terjesztett elő. Egyrészt az Eütv. és a Ptk. viszonyában sérelmezte, hogy az Eütv. a

döntésekbe való személyes jellegű részvételt szűkebben vonta meg, mint ami a Ptk.-nak a cselekvőképtelen és korlátozottan cselekvőképes személyekre irányadó szabályaiból következne. Másrészt az Eütv. 16. § (4) bekezdéséből — amely a 16. § (2) bekezdésre utal — a törvényes képviselő vagy az erre feljogosított más személy beleegyezési jogának terjedelmét is kifogásolta. Az Alkotmánybíróság — az indítványozó által felvetett alkotmányossági problémák tartalmi elbírálásához — szükségesnek tartotta az Eütv. 16. § (2)—(5) bekezdéseinek átfogó vizsgálatát.

2.1. Az Eütv. — az Alkotmány 54. § (1) bekezdésébe foglalt emberi méltósághoz való jogot érvényre juttató — garanciális rendelkezéseket tartalmaz a betegek önrendelkezési joga tekintetében. A betegek önrendelkezési jogához tartozik — többek között — az egészségügyi beavatkozásokba való beleegyezés és az ellátás visszautasításának joga is. Az Eütv. 15. § (3) bekezdése szerint a törvényben meghatározott kivételektől eltekintve bármely egészségügyi beavatkozás elvégzésének egyben feltétele is — megfelelő tájékoztatás után — a beteg beleegyezése. Az Eütv. ezen általános rendelkezésén túl további szabályokat is tartalmaz a beleegyezés jogának gyakorlására irányadóan, így pl. külön is nevesítve azokat az eseteket, amikor írásbeli beleegyezés szükséges [19. § (1) bekezdés, 159. § (1) bekezdés *e* pont], illetve egyes esetekben nyomatékosítja a beleegyezés fontosságát [pl. a 129. § (2) bekezdése].

Az Eütv. a betegek önrendelkezési joga, így a beleegyezés és a visszautasítás joga tekintetében éles határt húz a cselekvőképes betegek, és (velük szemben) a korlátozottan cselekvőképes, illetve cselekvőképtelen betegek közé. Az Eütv. lehetőséget biztosít a cselekvőképes beteg számára, hogy megnevezze azt, aki helyette a beleegyezés és a visszautasítás jogát gyakorolhatja [16. § (1) bekezdés *a* pont], illetve ki is zárhatja bárkit a képviselőre jogosultak közül [16. § (1) bekezdés *b* pont]. Az ellátás visszautasításához kapcsolódva a törvény lehetővé teszi továbbá, hogy a cselekvőképes beteg egyes vizsgálatokat, beavatkozásokat „már előre” visszautasítson [22. § (1) bekezdése], illetve megnevezhet olyan személyt, aki az egyes beavatkozások, vizsgálatok tekintetében a visszautasítás jogát gyakorolhatja [22. § (2) bekezdése]. Az Eütv. által intézményesített ezen lehetőségek a cselekvőképes beteget illetik meg. Amennyiben a beteg cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes és nincs a korábbi megnevezése alapján képviselőre jogosult személy, akkor a törvény sorolja fel, hogy a beleegyezés és a visszautasítás jogát ki gyakorolhatja, ki jogosult a képviselőre. [Az Eütv. 16. § (2) bekezdését értelmezendő, az (1) bekezdés *a*) pontja alapján nyilatkozattételre jogosult személy csak az a cselekvőképes személy lehet, akit a cselekvőképes beteg megnevezett.]

Az Eütv. 16. §-a — amely a képviselőt általános érvennyel rendezi — a cselekvőképtelen és a korlátozottan cselekvőképes beteget egy tekintet alá veszi abból a szempontból, hogy maguk sem a beleegyezés sem a visszautasítás jogát nem gyakorolhatják. Amikor a beleegyezés és a visszautasítás jogának gyakorlására jogosultakat a törvény határozza meg, maga a szabályozás intézményesíti más személy fellépését.

A törvényjavaslatnak a 20—22. §-okhoz fűzött indoklása értelmében: „A cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes beteg helyett annak önrendelkezési jogát vagy törvényes képviselője vagy az általa erre feljogosított személy gyakorolja”. Az önrendelkezési jog törvényi „átruházásáról” nemcsak az indoklás szól, hanem a törvény normatív rendelkezése is: a betegjogok érvényesítéséről szóló 28. § utolsó mondata szerint „e rendelkezés megfelelően alkalmazandó az önrendelkezési jog gyakorlására jogosult egyéb személy vonatkozásában is”.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az önrendelkezési jog, mint az emberi méltóságból fakadó cselekvési autonómia kifejeződése személyhez kötött. Ettől különálló kérdés, hogy a jogi szabályozás az önrendelkezési jog elé bizonyos esetekben korlátot állít (feltételekhez köti vagy nem ismeri el annak érvényesülését). Amikor az egyéni cselekvési autonómia körébe tartozóan a jog más személy fellépését intézményesíti, nem az önrendelkezési jogot „ruhazza át” másra. A „helyette történő joggyakorlás” az önrendelkezési jog egyidejű törvényi korlátozása mellett biztosít másnak döntési lehetőséget; az önrendelkezési jog „helyette történő gyakorlása” — a személyiségtől elválaszthatatlan volta folytán — fogalmilag kizárt. Alkotmányossági szempontból az Eütv. idézett eseteiben így arról van szó, hogy a korlátozottan cselekvőképes, illetve cselekvőképtelen betegek tekintetében — míg ez az állapot fennáll — az önrendelkezési jog érvényesülését a törvényi szabályozás nem teszi lehetővé, a beteg helyett törvényes képviselője, vagy az erre feljogosított más személy jár el.

A korlátozottan cselekvőképes, illetve a cselekvőképtelen betegeknek — a beleegyezés és a visszautasítás 16. §-ban szabályozott jogával kapcsolatban — a döntésekben való egyfajta részvételt az Eütv. 16. § (5) bekezdésébe foglalt rendelkezés biztosít. E szerint „az egészségügyi ellátással kapcsolatos döntésekben a cselekvőképtelen, illetve korlátozottan cselekvőképes beteg véleményét a szakmailag lehetséges mértékig figyelembe kell venni abban az esetben is, ha a beleegyezés, illetve a visszautasítás jogát a (2) bekezdés szerinti személy gyakorolja”. Ez a szabály mindkét személyi körben (tehát a korlátozottan cselekvőképes és a cselekvőképtelen személyek vonatkozásában egyaránt) formálisan elismeri azt a lehetőséget, hogy a beteg véleményére adott esetben figyelemmel kell lenni a róla szóló döntés meghozatalakor. E „vélemény” figyelembevételére vonatkozó törvényi előírás nem értelmezhető, ugyanis ebben a személyi körben a döntési jognak (a beleegyezés és a visszautasítás jogának) a törvényes képviselőhöz vagy az erre feljogosított más személyhez telepítése az önrendelkezési jog teljes elvonását jelenti. Az Eütv. 16. § (2) bekezdésének ez a megoldása ellehetetleníti az (5) bekezdésben megfogalmazott „vélemény” befolyásoló szerepét.

Az Eütv. 13. § (5) bekezdése értelmében a cselekvőképtelen és a korlátozottan cselekvőképes betegnek is joga van a korának és pszichés állapotának megfelelő tájékoztatáshoz.

E szabályok az önrendelkezési jog érdemi érvényesítésére önmagukban nem elégségesek.

Az Alkotmány 54. § (1) bekezdése értelmében a Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az emberi méltósághoz, amelytől senkit sem lehet önkényesen megfosztani. Az Alkotmánybíróság a 8/1990. (IV. 23.) AB határozatában (ABH 1990. 42., 44—45.) majd az 57/1991. (XI. 8.) AB határozatában kifejtette, hogy „az emberi méltósághoz való jogot az ún. ’általános személyiségi jog’ egyik megfogalmazásának tekintik. Leszögezte, hogy a modern alkotmányok, illetve az alkotmánybírói gyakorlat az általános személyiségi jogot különféle aspektusaival nevezik meg: pl. a személyiség szabad kibontakoztatásához való jogként, az önrendelkezés szabadságához való jogként, általános cselekvési szabadságként, avagy a magánszférához való jogként. Az általános személyiségi jog ’anyajog’, azaz olyan szubszidiárius alapjog, amely az egyén autonómiájának védelmére szolgál, ha az adott tényállásra a nevesített alapjogok egyike sem alkalmazható. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az ’általános személyiségi jog’ részét képezi az önazonossághoz és önrendelkezéshez való jog is.” (ABH 1991. 272. 279.)

Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az emberi méltósághoz való jog csak az emberi státusz meghatározójaként, az élethez való joggal fennálló egységében abszolút és korlátozhatatlan [64/1991. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1991, 308, 312.]. Anyajog mivoltából levezetett egyes részjogai (mint pl. az önrendelkezéshez és a személy testi integritásához való jogok) azonban az Alkotmány 8. § (2) bekezdése szerint bármely más alapjoghoz hasonlóan korlátozhatók. [75/1995. (XII. 21.) AB határozat, ABH 1995. 376., 383.]

Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az egészségügyi ellátás során szükséges beavatkozásokba való beleegyezés, illetve annak visszautasítása a személyiségi jogok gyakorlásától elválaszthatatlan. Alkotmányossági kérdés ezért, hogy az önrendelkezési jog Eütv.-be foglalt korlátozása szükséges-e és a korlátozás arányban áll-e az elérni kívánt céllal. Ez az alkotmányossági probléma különösen annak tükrében kíván alkotmánybírói értékelést, hogy a törvény az egyéni cselekvési autonómia egyébként különböző „fokozatú” korlátait, azaz a korlátozottan cselekvőképes és a cselekvőképtelen személyeket, a személyiségi jogot érintő lényeges kérdésekben — az Eütv. 16. § (2) bekezdése szerinti beleegyezés és visszautasítás joga tekintetében — azonos módon kezeli.

2.2. Az Eütv. az egészségügyi ellátással kapcsolatos nyilatkozatok megtételéhez szükséges belátási képesség vonatkozásában nem alkot önálló szabályokat, a „korlátozottan cselekvőképes”, vagy a „cselekvőképtelen” fogalmakat sem definiálja a törvény alkalmazását tekintve. Mindezek hiányában, e fogalmak tartalmát illetően — értelemszerűen — a Ptk. rendelkezései irányadóak. A Ptk. a maga rendszerében megkülönbözteti a fenti „állapotok” fennállását annak okai szerint; így a korlátozottan cselekvőképes-

ség fennállhat életkor (Ptk. 12. §), és a bíróság által — ilyen hatállyal történő — gondoktség alá helyezés alapján: elmebeli állapot, szellemi fogyatkozás, vagy valamilyen kóros szenvedély miatt (Ptk. 13. §). Cselekvőképtelenség pedig az életkor (Ptk. 15. §), valamint az elmebeli állapot, szellemi fogyatkozás miatti gondoktség alá helyezés esetein túl (Ptk. 16. §) fennállhat akkor is, ha az adott személy olyan állapotban van, hogy az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzik (Ptk. 17. §).

A Ptk. szerint a korlátozott cselekvőképesség és cselekvőképtelenség között fokozatbeli különbség van. Míg az előző esetben a belátási képesség nagymértékben csökkent, addig az utóbbi esetben teljesen hiányzik. A bíróság a cselekvőképességet korlátozó gondoktség alá helyezheti azt is, akinek a belátási képessége nagymértékben, időszakonként visszatérően csökkent.

A Ptk. a korlátozottan cselekvőképes személy rendelkezési jogát — egyéni cselekvési autonómiáját — bizonyos körben elismeri: a törvényes képviselő közreműködése nélkül is megtehet egyes jognyilatkozatokat. A Ptk. 85. § (1) bekezdés második mondata szerint a korlátozottan cselekvőképes személy a személyhez fűződő jogai védelmében maga is felléphet. A Ptk. 219. § (1) bekezdés értelmében cselekvőképes személyt korlátozottan cselekvőképes személy is képviselhet, a Ptk. 624. § (2) bekezdése alapján pedig a korlátozottan cselekvőképes személy csak közvégrendeletet tehet; végrendelete érvényességéhez sem a törvényes képviselő hozzájárulása, sem a gyámhatóság jóváhagyása nem szükséges.

A Ptk. fenti rendelkezéseiből kitűnik, hogy lehet a törvényi szabályozás által az önrendelkezési jog korlátozását (a belátási képesség különböző fokozatai szerint) differenciálni, és megvalósítható a korlátozás arányosítása is a különböző jognyilatkozatok sajátosságaihoz igazodóan. Látható, hogy a Ptk. szerinti önálló jognyilatkozatok egy része épp a korlátozottan cselekvőképes személy személyiségi jogainak — az Alkotmány 54. § (1) bekezdéséből fakadó jogoknak az — érvényesítésével kapcsolatosak. A korlátozottan cselekvőképes személy e jognyilatkozatokat személyesen teheti meg, azokhoz senki másnak a hozzájárulása (előzetes beleegyezése, vagy jóváhagyása) nem szükséges.

Az Alkotmánybíróság döntése kialakításánál figyelembe vette továbbá, hogy a terhességmegszakítás, mint orvosi beavatkozás tekintetében — nem érintve e helyen annak az élethez való joggal kapcsolatos problémáit — a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: Magzatvédelmi Törvény) a cselekvőképtelen és a korlátozottan cselekvőképes személyekre vonatkozóan, a Ptk.-hoz hasonló módon szintén differenciáltan szabályoz. A 8. § (3) bekezdése szerint a cselekvőképtelen személy terhességmegszakításra vonatkozó kérelmét nevében a törvényes képviselője terjeszti elő, viszont a korlátozottan cselekvőképes személyekre irányadóan a 8. § (2) bekezdés úgy rendelkezik, hogy az ilyen személy nyilatkozatának érvényességéhez törvényes képviselőjének a terhesség-

megszakítási kérelmet tudomásul vevő nyilatkozata szükséges. Tehát a Magzatvédelmi Törvény a Ptk. rendelkezései alapján differenciál a korlátozottan cselekvőképes és a cselekvőképtelen személyek között. A cselekvőképtelen személy tekintetében az önálló kérelmezés lehetőségét nem ismeri el, a kérelmet nevében a törvényes képviselő terjesztheti elő. Elismeri viszont a korlátozottan cselekvőképes személy önálló kérelmezési lehetőségét (tehát a döntés meghozatalában való személyes részvételt), amely nyilatkozat érvényességéhez kell a törvényes képviselő tudomásulvétele. A Ptk.-val való összhang szükségességét a Magzatvédelmi Törvény indokolása kifejezetten tartalmazza is.

Az Eütv. hasonló különbséget az intézmény elhagyásának joga tekintetében tesz, amennyiben csak a cselekvőképtelen beteg esetén válik kötelezővé a törvényes képviselő egyetértése [12. § (5) bekezdés], továbbá az iratbetekintési jog gyakorlása vonatkozásában [24. § (6) bekezdés], illetve az Eütv. — az 1999. évi LXXI. törvény 17. §-ával módosított — 211. § (1) bekezdése alapján. Az Eütv. jelenleg hatályos 211. § (1) bekezdése szerint a korlátozottan cselekvőképes személy halála esetére, szerv vagy szövet átültetése ellen tiltakozó nyilatkozatot törvényes képviselőjének közreműködése nélkül is tehet. Ezek a rendelkezések az egészségügyi ellátás során hozandó döntésekbe való beleegyezés és visszautasítás jogát nyilvánvalóan nem érintik, de megjelenítik azt, hogy a cselekvőképtelen és a korlátozottan cselekvőképes betegek közötti differenciálás esetekhez igazodóan — az Eütv. szabályozási koncepcióján belül is — lehetséges, és szükséges.

Az Eütv. 16. § (2) bekezdése a beleegyezés és a visszautasítás jogának szabályozása során — a személyiségi jogokat érintő cselekvési autonómia szempontjából — azonosan korlátozza a személyes fellépést a korlátozottan cselekvőképes és a cselekvőképtelen betegek vonatkozásában egyaránt. A Ptk. szerint a személyiségi jogai védelmé érdekében a korlátozottan cselekvőképes személy személyesen is felléphet. Lényeges szempont továbbá, hogy a Ptk. alapján (de a Magzatvédelmi Törvény szerint is) a korlátozottan cselekvőképes személy jognyilatkozatának érvényességéhez a törvényes képviselő beleegyezése, vagy utólagos jóváhagyása kell, ezzel szemben az Eütv. értelmében a korlátozottan cselekvőképes beteg helyett a törvényes képviselő vagy az erre feljogosított más személy nyilatkozik.

2.3. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint alkotmányellenes az a törvényi szabályozás, amely azonosan és okainak tekintetbe vétele nélkül rendezi a cselekvőképtelen és a korlátozottan cselekvőképes betegek vonatkozó, az egészségügyi ellátással kapcsolatos beleegyezés és visszautasítás jogát. A korlátozottan cselekvőképes betegek tekintetében az önrendelkezési jog cselekvőképtelen betegekkel azonos korlátozása sérti az Alkotmány 54. § (1) bekezdését. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a csökkent belátási képesség alkotmányosan indokolhatja az egyén cselekvési autonómiájának törvényi korlátozását,

viszont a korlátozásnak az Eütv. 16. § (2) bekezdésében egységesen — és a cselekvőképtelen betegekkel azonosan — intézményesített módja, az elérni kívánt célhoz képest nem arányos. Az a törvényhozói cél, hogy a gyógykezelés során az önálló jognyilatkozatok megtétele megfelelő belátási képességen alapuljon nem szükségképpen feltételezi azt, hogy a korlátozottan cselekvőképes személyek tekintetében e cél megvalósítása csak a beleegyezés és a visszautasítás jogának teljes korlátozásával lehetséges. A korlátozott cselekvőképesség fennállta okainak (pl. az életkor) figyelembevétele épp úgy az általános korlátozás feloldása (enyhítése) mellett szól, mint az, hogy a gyógykezelésre vonatkozó döntési képességet meghatározhatja a különböző gyógykezelési formák sajátossága is. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a korlátozottan cselekvőképes betegek beleegyezési és visszautasítási jogát a cselekvőképtelen és a cselekvőképes betegekre vonatkozó szabályok közötti „tartományban” szükséges rendezni.

Az Alkotmánybíróság tisztában van azzal, hogy a cselekvőképességet érintő gondok alá helyezésnek adott esetben garanciális jelentősége van a beteg jogai, érdekei védelme érdekében. E mellett hasonló jelentősége van az arányok megtalálásának a tekintetben, hogy a törvény ne korlátozza általános érvennyel a személyes fellépést azokban az esetekben, amikor a személyiségi jogok gyakorlásának alkotmányos korlátai azt nem indokolják.

Az Alkotmánybíróság megjegyzi továbbá, hogy a beteg véleményének figyelembevételét előíró, az Eütv. 16. § (5) bekezdésében szereplő szabály — mivel a betegnek a törvény 16. § (2) bekezdése alapján döntési joga nincs, azt a törvényes képviselő gyakorolja — nem oldja fel az alkotmányellenes helyzetet. A jogalkalmazói gyakorlatra hárítható döntési felelősségnek is határozott törvényi rendelkezés kell alapulnia. Az alkotmányossági probléma lényege azonban a korlátozottan cselekvőképes beteg beleegyezési és visszautasítási jogának az elérni kívánt célhoz képest történő aránytalan korlátozása. A törvény a 16. § (5) bekezdésében szabályozott esetkörben sem biztosított jogi garanciákat a korlátozottan cselekvőképes betegek véleményének — indokolt esetben történő — érdemi érvényesülésére. Ezáltal lényegében bezárult az önrendelkezési jog meghatározott feltételek szerinti érvényesíthetőségének (a korlátozottan cselekvőképes személy esetében a jogrendszer által egyébként elismert) lehetősége.

2.4. Az Alkotmánybíróság döntése meghozatalakor az Alkotmány 54. § (1) bekezdéséből eredő önrendelkezési jog érvényesíthetősége kapcsán figyelembe vette a következőket is:

Az ENSZ Egészségügyi Világszervezete keretei között elfogadott Nyilatkozat a betegjogok előmozdításáról (Amszterdam, 1994. március) 3.5. pontja előírja, hogy „amikor szükség van törvényes képviselő beleegyezésére, a beteget — akár kiskorú, akár felnőtt —, amennyire csak felfogóképessége engedi, be kell vonni a döntési folyamatba.”

Az Európa Tanács Bioetikai Konvenciója (Oviedo, 1997. április) 6. cikke kifejezetten csak a „beleegyezési

képesség” hiánya esetén engedi meg, hogy ne a beteg, hanem helyette más döntsön kezelésével kapcsolatban.

Az Európa Tanács ajánlása a cselekvőképtelen nagykorúak jogi védelméről (No. R. 99.4.) úgy rendelkezik, hogy a jogi környezetnek „kellően rugalmasnak kell lennie annak érdekében, hogy a belátási képesség különböző fokozatainak és az eltérő helyzeteknek megfelelő választ tegyen lehetővé.” (2. alapelv 1. pont.) Az ajánlás emellett megfogalmazza, hogy „az alkalmazott intézkedés nem járhat automatikusan az érintett [...] gyógykezelésbe történő beleegyezés vagy a visszautasítás jogának megvonásával”. (3. alapelv 2. pont.)

A nemzetközi tendenciák alapján megállapítható, hogy az egészségügyi ellátás során az önrendelkezési jog érvényesíthetősége kiemelt hangsúlyt kap, a „beleegyezési képesség” vagy a „döntéshozatali képesség” fogalmi önálló tartalommal bírnak. Az Eütv. vizsgált szabályai a Ptk. fogalmihoz igazodnak, ezért az Alkotmánybíróságnak — a fent bemutatottak szerint — elsősorban ebben az összefüggésben kellett a döntését megalapoznia. [Ez ad ugyanis tartalmat az Eütv. 16. § (2) bekezdésének és minden más, a cselekvőképességgel összefüggő rendelkezésének.] Nem hagyható azonban figyelmen kívül, hogy a Ptk.-ban szereplő cselekvőképesség fogalmát „az ügyei viteléhez szükséges belátási képesség” meghatározását eredendően és elsősorban a vagyoni jogi nyilatkozatok érvényességi feltételeként alkották meg. E fogalomrendszer más jogágakba történő átvétele az adott terület sajátosságainak feltétlen figyelembevételével történhet.

2.5. Az Alkotmánybíróság a 2.1—2.4. pontokban kifejtett indokok alapján megállapította, hogy az Eütv. 16. § (2) bekezdésében, az „illetve korlátozottan cselekvőképes” szövegrész alkotmányellenes. Az Alkotmánybíróság az Eütv. 16. § (2) bekezdését a jövőre nézve, 2001. december 31-i hatállyal semmisítette meg, kellő időt biztosítva a törvényhozónak arra, hogy a korlátozottan cselekvőképes betegek gyógykezelését érintően új szabályokat alkosson, meghatározza a korlátozottan cselekvőképes betegek önrendelkezési jogának érvényesülésével kapcsolatos szabályokat a cselekvőképtelen és a cselekvőképes betegek iránymódó rendelkezések között. Ennek során a korlátozott cselekvőképesség fennálltának Ptk.-ban meghatározott okai és/vagy a különböző gyógykezelési módok figyelembevétele egyaránt szempont lehet, de az Alkotmánybíróság határozata nyomán a jogalkotó dönthet úgy is, hogy a gyógykezelésre vonatkozó döntési képesség tekintetében az Eütv.-ben önálló fogalmi és garanciarendszert dolgoz ki.

Az Alkotmánybíróság eljárása során észlelte, hogy az Eütv. több rendelkezésében is utal a 16. § (2) bekezdésre, illetve azzal, hogy bizonyos jogok gyakorlását csak a cselekvőképes betegek számára teszi lehetővé, lényegében a 16. § (2) bekezdésével azonos szabályozást ad. Az Alkotmánybíróság az Eütv. 16. § (2) bekezdésébe foglalt „illetve korlátozottan cselekvőképes” szövegrész megsemmisítésén túl — az elbírált problémakörrel összefüggésben —

más szabályok megsemmisítését nem tartotta indokoltnak az alábbiak miatt:

a) Az Eütv. 16. § (2) bekezdésére utalás a törvény egy részében kizárólag a cselekvőképtelen betegeket érinti [11. § (3) bekezdése, 12. § (5) bekezdése, 24. § (6) bekezdése], az Alkotmánybíróság e határozatában az alkotmányellenességet csak a korlátozottan cselekvőképes személyekre vonatkozóan állapította meg.

b) Az Eütv. 16. § (5) bekezdésébe foglalt, pusztán a „vélemény” figyelembevételét előíró szabály arra az esetre szorítkozik, ha a beleegyezés vagy a visszautasítás jogát a 16. § (2) bekezdése szerinti személy gyakorolja. Amennyiben a korlátozottan cselekvőképes személy az önrendelkezési jogát — a jogalkotó által meghozandó új szabályok alapján — bizonyos körben személyesen gyakorolhatja, ezek az esetkörök nemcsak fogalmilag, hanem technikailag is kiesnek a 16. § (5) bekezdésének hatálya alól [mivel a 16. § (2) bekezdésében foglalt szabály a képviselőre vonatkozik].

Ugyanezen összefüggés áll fenn az Eütv. 129. § (2) bekezdés a) pontja, 159. § (4) bekezdés d) pontja, és 160. §-a, 187. § (2) bekezdése tekintetében is. Tehát a leendő törvényi szabályok által biztosított önálló döntési jog, a döntésekbe való személyes jellegű részvétel, önmagában kihat e szabályok alkalmazási körére. E rendelkezések viszont a fennmaradó esetekben továbbra is alkalmazhatók.

c) Az Eütv. 20—23. §-ai az ellátás visszautasítása speciális szabályait határozzák meg. A 20. § (1) bekezdés úgy rendelkezik, hogy e jog a „cselekvőképes beteget” illeti meg. E rendelkezés (és az ebből következők) valójában a 16. § (2) bekezdésében megfogalmazott szabályokhoz igazodnak. Az Alkotmánybíróság e határozat rendelkező részében megfogalmazta azt az elvi tételt, hogy a korlátozottan cselekvőképes betegek beleegyezési és visszautasítási jogának a cselekvőképtelen betegekkel azonos korlátozása alkotmányértő [és a törvény szerkezetében az ezzel kapcsolatos „központi” rendelkezést, az Eütv. 16. § (2) bekezdésének jelölt szövegrészét megsemmisítette]. Az Alkotmánybíróság mindezeket túlmenően nem tartotta indokoltnak a megsemmisítés kiterjesztését a 20. § (1) bekezdésére, mivel az Alkotmánybíróság nem jogalkotó szerv, e rendelkezések differenciált alkalmazása viszont további törvényalkotást igényel. Az Eütv. 20. § (1) bekezdésének megsemmisítése ugyanis nemcsak a korlátozottan cselekvőképes, hanem a cselekvőképtelen betegeket is érintené (mint minden más hasonló, csak a cselekvőképes betegekre vonatkozó rendelkezésé).

d) A szabályok egy következő csoportja [13. § (5) bekezdés, 14. §, 134. § (2) bekezdés] a tájékoztatáshoz való joggal összefüggésben utalnak az Eütv. 16. § (2) bekezdésére. Mivel e rendelkezések mintegy többletjogokat fogalmaznak meg, a 16. § (2) bekezdéssel való összefüggés alkotmányossági problémát nem vet fel.

e) A pszichiátriai betegek gondozására és gyógykezelésére vonatkozó, a törvény X. fejezetében foglalt szabályok is tartalmazzak utalást az Eütv. 16. § (2) bekezdésére.

Az Alkotmánybíróság megítélése szerint — e határozat következő részeiben kifejtett indokok alapján — e szabályok mögött (e gyógykezelési forma specialitásaira tekintettel) eltérő alkotmányossági problémák állnak, így e rendelkezések megsemmisítése sem indokolt. Mint ahogy fentebb kifejtésre került, az Eütv. 16. § (2) bekezdése szerinti alkotmányellenesség kiküszöbölésének több módja is nyitva áll a jogalkotó előtt, a választott megoldás függvénye, hogy a X. fejezetet is érinti-e (miként érinti) a változtatás.

3. Az Alkotmánybíróság az Eütv. 16. § (4) bekezdésében szereplő „invazív” kifejezés alkotmányellenességét nem állapította meg.

Az Eütv. 3. § m) pontja szerint invazív beavatkozás: a beteg testébe bőrön, nyálkahártyán vagy testnyíláson keresztül behatoló fizikai beavatkozás, ide nem értve a beteg számára szakmai szempontból elhanyagolható kockázatot jelentő beavatkozásokat. Az Eütv. 16. § (4) bekezdése a korlátozottan cselekvőképes, vagy cselekvőképtelen beteg törvényes képviselője (illetve az erre feljogosított más személy) ez irányú jogait akként határozza meg, hogy a képviselői jogot gyakorló személy nyilatkozata a kezelőorvos által javasolt invazív beavatkozásokhoz történő beleegyezésre terjed ki.

Az indítványozó az Eütv. 16. § (4) bekezdését különösen annak tükrében kéri vizsgálni, hogy a pszichiátriai osztályon alkalmazott kezelések nagy része nem minősül invazív beavatkozásnak, így az itt kezelt cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes betegek helyett eljáró személyek nem nyilatkozhatnak a személyiségi jogot érintő lényeges kérdésekben. Az indítványozó szerint ezért az Eütv. 16. § (4) bekezdése az Alkotmány 54. §-át és a 70/A. § (1) bekezdését sérti.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint nem alkotmányellenes az, hogy az Eütv. a törvényes képviselő vagy a beteg helyett eljáró más személyek beleegyezési és visszautasítási jogának terjedelmét illetően az általános szabályokat rendeli alkalmazni a pszichiátriai betegek vonatkozásában is. Abból, hogy a törvényhozó a pszichiátriai betegek irányadóan (a gyógykezelés jellegét figyelembe véve) speciális rendelkezéseket határozott meg, az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése alapján még nem következik az, hogy minden kérdésben — így a képviselőt ellátó személynek a gyógykezelés során hozandó döntésekbe való beleegyezési és visszautasítási joga tekintetében is — külön szabályokat köteles alkotni. A képviselői joggyakorlás terjedelmét érintő különbségtétel (tehát a külön szabályozás) hiánya önmagában nem eredményez magukra a pszichiátriai betegek vonatkozó hátrányosabb helyzetet. Az Alkotmány 54. § (1) bekezdéséből fakadó személyiségi jogok érvényesítésének elsődlegesen a személyes joggyakorlás szempontjából van relevanciája (erről az Alkotmánybíróság fentebb már kifejtette álláspontját), a képviselőt ellátó személyek jogainak terjedelme ettől különálló kérdés.

Az indítványozó által felvetett konkrét probléma érdemi elbírálása kapcsán nem hagyható figyelmen kívül az

Eütv. 16. § (4) bekezdésének további szabálya, amely szerint „e nyilatkozat azonban — a 20. § (3) bekezdése szerinti eset kivételével — a beavatkozással fölmerülő kockázatoktól eltekintve nem érintheti hátrányosan a beteg egészségi állapotát, így különösen nem vezethet súlyos vagy marandó egészségkárosodáshoz. A nyilatkozatról a beteget cselekvőképessé válását követően azonnal tájékoztatni kell.”

Megállapítható tehát, hogy a beteg egészségi állapotának figyelembevétele egyébként is „leronthatja” a képviselőt ellátó személy beleegyezési jogát akkor is, ha a törvény szerint az adott beavatkozásra a beleegyezési jog kiterjed. Így a szabályozásban nem az az éles határvonal amit az indítványozó állít (az invazívnek és a nem invazívnek minősülő beavatkozások), hanem a határvonal valójában a beteg érdekei mentén húzódik. Ezért nem megalapozott az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésének indítványozó által valószínűsített sérelme.

Az Alkotmánybíróság továbbá rámutat: nem sérti a betegnek az Alkotmány 54. § (1) bekezdéséből fakadó jogait, ha a szabályozás kiindulópontja — a képviselőt is érintően — a beteg egészségi állapotának helyrehozatala, annak javítása (feltéve, ha a beteg személyiségi jogaiból eredő rendelkezési joga e mellett biztosított).

A fentiek figyelembevételével az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Eütv. 16. § (4) bekezdése nem sérti az Alkotmány 54. § (1) bekezdését és a 70/A. § (1) bekezdését sem.

4. Az Eütv. 21. § (2)—(3) bekezdésével kapcsolatos indítványozói felvetés félreértésen alapul. Az indítványozó szerint e szabályok lehetővé teszik, hogy a kezelőorvos a beteggel szemben az indokolt orvosi ellátások megtételére, illetve a szükséges beavatkozások elvégzésére vonatkozó kötelezettsége teljesítése érdekében a rendőrhatalóság közreműködését is igénybe vegye.

Az Eütv. 21. § (2) bekezdése az eutanáziának azt az esetét szabályozza, amikor a cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes betegnél életfenntartó vagy életmentő beavatkozást utasít vissza a törvényes képviselő vagy az erre jogosult más személy. Ilyenkor az egészségügyi intézmény keresetet indít a beleegyezés bíróság általi pótlása iránt.

A bírósági döntés körében a visszautasítás így önmagában fel sem merülhet, mert akkor már bírói határozat lép a nyilatkozat helyébe. A kezelőorvos viszont a bíróság jogerős határozatának meghozataláig köteles a beteg egészségi állapota által indokolt ellátások megtételére, „szükség esetén” — a törvényes képviselő vagy az erre feljogosított más személy fellépésével szemben — rendőrhatalósági közreműködés igénybevételével [Eütv. 21. § (2)—(3) bekezdései].

Megállapítható tehát, hogy e szabály — az indítványozó értelmezésével ellentétben — nem a beteggel, hanem a helyette nyilatkozó személlyel szemben teszi lehetővé a rendőrhatalóság közreműködését akkor, ha a kezelőorvos és

a törvényes képviselő között keletkezik másként fel nem oldható ellentét. Az Eütv. 21. § (3) bekezdését érintő esetkörben ugyanis [a 21. § (2) bekezdés, illetve a 20. § (3) bekezdés alapján] a rövid időn belül halálhoz vezető gyógyíthatatlan betegnél az életfenntartó vagy életmentő beavatkozás elvégzéséről van szó, továbbá a 21. § egésze a törvényes képviselőt vagy az erre feljogosított más személy „joggyakorlására” vonatkozik.

Az Alkotmánybíróság ezért az Eütv. 21. § (2)—(3) bekezdésének megsemmisítésére irányuló kérelmet — a jelen ügy indítványozója által felvetett problémát vizsgálva — elutasította.

IV.

Az Alkotmánybíróság az Eütv. X. fejezetében szabályozott — a pszichiátriai betegek gyógykezelésére és gondozására vonatkozó — egyes rendelkezések vizsgálatára irányuló indítványokat az alábbiak szerint bírálta el:

1. Az indítványozó a pszichiátriai betegek vonatkozásában valamennyi vizsgálni kért szabály tekintetében hivatkozik az Alkotmány 70/A. §-ának sérelmére. Az Alkotmánybíróság ezért elsőként az Eütv. 190. § c) pontját, 191. § (1) bekezdését, 192. § (1) bekezdését, 196. § b) pontját, 197. § (8) bekezdését, 199. § (1), (4) és (5) bekezdését és 200. § (1) bekezdését a diszkrimináció tilalom szempontjából vizsgálta meg.

Az Eütv. a pszichiátriai betegek vonatkozásában önálló szabályrendszer alkot. Külön értelmező rendelkezéseket fűz a fejezet alkalmazásában használt egyes fogalmakra irányadóan (188. §), illetve önálló címben rendelkezik a pszichiátriai betegek jogaira vonatkozó különös szabályok tekintetében (189. §). A pszichiátriai betegek jogait érintően az Eütv. pozitív diszkriminációt kíván érvényesíteni, amikor kimondja, hogy a pszichiátriai betegek személyiségi jogait egészségügyi ellátásuk során — helyzetére való tekintettel — fokozott védelemben kell részesíteni. Szintén egyfajta „többletet” nyújt az a rendelkezés, amely szerint a pszichiátriai intézetbe felvett beteget a 13. § szerinti általánosan előírt tájékoztatáson túlmenően szóban és írásban tájékoztatni kell jogairól, különös tekintettel a bírósági eljárás lényegéről, az eljárással kapcsolatos jogairól [191. § (2) bekezdés]. A pszichiátriai betegek eleve hátrányosabb, kiszolgáltatottabb helyzete miatt a törvény egyes nyilatkozatok érvényességét, a gyógykezeléssel kapcsolatos döntéseket a bírósági eljárás közbeiktatásának garanciájához köti (201. §).

Az Alkotmánybíróság megítélése szerint önmagában az a probléma, hogy a pszichiátriai betegek irányadó szabályok bizonyos pontokon eltérnek az általános betegjogi rendelkezésektől, alkotmányossági szempontból nem kifogásolható. A pszichiátriai betegek sajátos helyzete miatt a pozitív diszkrimináció alkalmazásának szükségessége magából az Alkotmány 70/A. §-ából következik. Az Alkot-

mánybíróság gyakorlata szerint az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésében megfogalmazott megkülönböztetés tilalma nem jelenti azt, hogy minden megkülönböztetés tilos. A megkülönböztetés tilalma arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként (egyenlő méltóságú személyként) kell kezelnie. [9/1990. (IV. 25.) AB határozat, ABH 1990, 46., 48.] Az Alkotmánybíróság a pozitív diszkrimináció alkotmányos lehetőségét és fogalmi elemeit is meghatározó fenti döntésében megállapította, hogy pozitív diszkriminációt akkor lehet alkalmazni, ha „valamely — az Alkotmányba nem ütköző — társadalmi cél, vagy valamely alkotmányos jog csakis úgy érvényesíthető, hogy [a] szűkebb értelemben vett egyenlőség nem valósítható meg”. (ABH 1990, 48—49.)

Az indítványozó a vizsgálni kért rendelkezések diszkriminatív voltát abban látja, hogy a beteg veszélyeztető vagy közvetlen veszélyeztető magatartása alapja lehet a betegjogok korlátozásának. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint ezek az előírások nem értelmezhetők úgy, hogy általános érvennyel hátrányosabb helyzetet eredményeznek a pszichiátriai betegek vonatkozásában. E rendelkezések a pszichiátriai betegek sajátos helyzetét figyelembe véve éppen úgy részei az önálló törvényi konstrukciónak, mint a vonatkozó, az általánostól eltérő, de e betegeknek többletjogokat biztosító rendelkezések. Egyébiránt pedig megállapítható, hogy a pszichiátriai betegeket érintő veszélyeztető vagy közvetlen veszélyeztető magatartáshoz hasonló magatartás az Eütv. általános szabályai szerint más betegek vonatkozásában is alapja lehet a betegjogok korlátozásának. A különbség, hogy a pszichiátriai betegek tekintetében az ön- és közveszélyesség egyaránt megalapozza valamennyi korlátozó rendelkezést.

A pszichiátriai betegségek jellegének figyelembevételével az a körülmény, hogy az „önveszély” is alapot ad a korlátozásra — és nemcsak mások életének, testi épségének, egészségének veszélyeztetése — ésszerű indokon nyugszik, nem sérti az egyenlő méltóságú személyként kezelés alkotmányos követelményét. Az Alkotmánybíróság ezért megállapította, hogy az Eütv. fent említett rendelkezései önmagukban nincsenek ellentétben az Alkotmány 70/A. §-ával. Mindez természetesen nem zárja ki, hogy más alkotmányos tételek alapján az egyes korlátozó rendelkezések önálló vizsgálat tárgyai lehessenek.

2. Az indítványozók a pszichiátriai betegekre irányadó egyes rendelkezéseket az Alkotmány 55. § (1) bekezdése alapján is vizsgálni kérik. Kifogásolják, hogy az Eütv. a korlátozó vagy kényszerítő intézkedések alkalmazását érintően [Eütv. 190. § c) pontja], a pszichiátriai betegek beleegyezési jogára vonatkozóan [191. § (1) bekezdés], a személyi szabadság korlátozására irányadóan [192. § (1) bekezdés], valamint az önkéntes intézeti gyógykezelésen lévő beteg intézményelhagyási joga tekintetében [197. § (8) bekezdés] mind a veszélyeztető, mind a közvetlenül veszélyeztető magatartás alapja lehet a személyes szabadság korlátozásának, míg a sürgősségi gyógykezelés

esetén a közvetlenül veszélyeztető magatartás [196. § b) pontja, és 199. § (1) bekezdése], a kötelező gyógykezelés esetén pedig a veszélyeztető magatartás [199. § (5) bekezdés és 200. § (1) bekezdés] az oka az Alkotmány 55. § (1) bekezdésébe foglalt alapjog korlátozásának. Az Alkotmánybíróság e kérdés kapcsán — mivel e kérelem lényegében az Eütv. X. fejezetéből megtámadott valamennyi rendelkezéssel összefüggésbe hozható — tekintette át a pszichiátriai betegek személyes szabadságának korlátozását sérelmező indítványokat.

2.1. Az elmebetegek személyes szabadságának korlátozhatósága, illetve a korlátozás (fogvatartás) garanciái nemzetközi emberi jogi dokumentumokban is szabályozást nyertek. Az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény (a továbbiakban: Emberi Jogok Európai Egyezménye) 5. cikke szól a szabadsághoz és biztonsághoz való jogról, az elmebetegség miatti szabadságkorlátozásra „őrizetbe vételre” is kiterjedően. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R (83) 2. számú ajánlása a kötelező pszichiátriai gyógykezelésnek alávetett elmebetegek jogainak védelmére ad útmutatást a tagállamok számára az elmebetegek kórházi kezelésével kapcsolatos követendő eljárás és a betegek jogainak hatékony védelme terén.

Az elmebetegek jogainak védelmével — nem kötelező jelleggel — ENSZ dokumentumok is foglalkoznak. Az elmebetegek jogaival kapcsolatos jogi problémák egyik nemzetközi dokumentuma az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének 119. számú határozata „Az elmebetegek védelmének alapelveiről és az egészségügyi ellátás fejlesztéséről”.

E dokumentumok az elmebetegek személyes szabadságának korlátozását érintő kérdések széles skáláját fogják át, kezdve a gyógyítás módja (kényszerítő eszközök) megválasztásának problémáitól a betegjogi rendelkezéseken át, a szabadságkorlátozás bírósági garanciákkal övezett eljárási kérdéseiig.

Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 5. cikke szerint:

1. Mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra. Szabadságától senkit sem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és a törvényben meghatározott eljárás útján:

[...]

c) törvényes letartóztatás vagy őrizetbe vétel abból a célból, hogy e bűncselekmény elkövetése alapos gyanúja miatt az illetékes hatóság elé állítsák vagy amikor ésszerű oknál fogva szükséges, hogy megakadályozzák bűncselekmény elkövetésében vagy annak elkövetése után a szökésben;

[...]

e) törvényes őrizetbe vétel fertőző betegségek terjedésének megakadályozása céljából, valamint elmebetegek, alkoholisták, kábítószer-élvezők vagy csavargók őrizetbe vétele;

[...]

2. Minden letartóztatott személyt haladéktalanul az általa értett nyelven tájékoztatni kell letartóztatása okairól és az ellene felhozott vádról.

3. E Cikk 1. c) bekezdésének rendelkezésével összhangban letartóztatott vagy őrizetbe vett minden személyt haladéktalanul bíró vagy a törvény által bírói hatáskörrel felruházott más tisztségviselő elé kell állítani, és a letartóztatott vagy őrizetbe vett személynek joga van arra, hogy ésszerű időhatáron belül tárgyalást tartsanak ügyében, vagy a tárgyalásig szabadlábra helyezték. A szabadlábra helyezés olyan feltételekhez köthető, melyek biztosítják a tárgyaláson való megjelenést.

4. Szabadságától letartóztatás vagy őrizetbe vétel folytán megfosztott minden személynek joga van olyan eljárásához, melynek során őrizetbe vételének törvényességéről a bíróság rövid határidőn belül dönt, és törvényellenes őrizetbe vétele esetén szabadlábra helyezését rendeli el.

[...]

A Magyarországra nézve kötelező Emberi Jogok Európai Egyezménye, illetve az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: Bíróság) — tartalmában követendő — ítéletei az elmebetegség miatti személyes szabadság elvonásának több aspektusát is érintik. E probléma kapcsán a vizsgálatba nemcsak a fent idézett 5. cikk, hanem a 3. cikkbe foglalt kényszer, embertelen és megalázó bánásmód tilalma épp úgy szerepet kaphat, mint az Emberi Jogok Európai Egyezményének más rendelkezései. A Bíróság gyakorlatában lényegesen több esetet találunk azzal kapcsolatban, amikor a panaszos bűncselekményt követett el, és a bírósági ítélet nyomán kényszergyógykezelését rendelték el. Ebben az esetben az elmebetegek élvezik mindazon garanciákat, amelyeket az 5. cikk 3. pontja a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható (büntetőjogilag felelőségre vonható) személyek számára biztosít. A Bíróság foglalkozott olyan esetekkel is, amikor a panaszos nem követett el bűncselekményt, kényszerintézkedést, fogvatartást csupán elmebeli állapotára hivatkozva fogvatartottak. Ilyenkor elsősorban az Emberi Jogok Európai Egyezményének 5. cikk 4. pontjára esik különös hangsúly.

Az 5. cikk 1. pontja a szabadságelvonás Egyezménnyel összhangban lévő általános feltételének a „törvénynek megfelelő eljárást” tekinti (amennyiben a törvényes cél szükséges egy demokratikus társadalomban). Ez lényegében a belső jogra utal, így az eljárásnak a belső jog szerint kell törvényesnek lennie, viszont a belső jognak meg kell felelnie az Egyezmény kifejezett vagy bennefoglalt elveivel. Ezért az Egyezménnyel való összhang szempontjából mind az anyagi jog, mind az eljárásjog jelentőséghez juthat. (Vö. No. 10448/83; számú kérelem Rep. 14. 5. 87., D.R. 55, p. 5.)

A Bíróság döntéseiben kifejtette: az elmebetegek saját helyzete megköveteli, hogy őket a bíróság személyesen hallgassa meg, illetve szükség esetén képviselthessék magukat. Az elmeállapotuk miatt személyesen eljárni nem képes egyének érdekeinek védelme végett speciális garan-

ciákat kell a nemzeti jogrendszereknek kiépíteniük. (Winterwerp v. Hollandia Judgment of 24 October 1979, 1980, Series A. no. 33.)

A Bíróság e döntésében több kritériumot is megállapított az elmebetegség miatti szabadságkorlátozás jogszerűségének megítélésére, így:

— Az érintett személynek „megbízható” módon kell az elmezavar jeleit mutatnia, ha szükséghelyzet áll fenn ez utólag is igazolható. Annak a kérdésnek az eldöntése, hogy az intézkedés alanya bizonyíthatóan értelmi fogyatékos-e, „objektív orvosi szakértői véleményt kíván”.

— Az elmezavarnak olyan mértékűnek kell lennie, ami megköveteli a nem önkéntes elkülönítést.

— A fogvatartás tartamát az elmezavar tartósságának kell meghatározni.

A Bíróság hangsúlyt fektet arra, hogy az elmebetegekkel szemben foganatosított kényszerintézkedésekről bíróság döntsön. Az 5. cikk 4. pontjában írt „felülvizsgálati eljárással” szemben a strasbourgi szervek viszont azt a kitélt, hogy mindenképpen bíróságnak kell eljárnia, nem úgy értelmezik, hogy a bíróságnak feltétlenül az igazságszolgáltatási szervezetrendszerbe integrálódó „rendes” bíróságnak kell lennie (X v. Egyesült Királyság Judgment of 5 November 1981, Series A. no. 46.).

Felfogóképességének visszatérte után az elmebeteget haladéktalanul informálni kell a szabadságelvonásról és az ezt elrendelő döntésről. (Van der—Leer v. Hollandia Judgment of 21 February 1990, Series A. no.170.)

Mindezek szem előtt tartásával a strasbourgi szervek viszonylag széles körű mérlegelési jogot (margin of appreciation) biztosítanak az érintett államoknak a szabadságkorlátozások foganatosítása tekintetében. (Vö. Luberti v. Olaszország Judgment of 23 February 1984, Series A no. 75.)

2.2. Az Emberi Jogok Európai Egyezményéből, illetve a Bíróság (esetjogi) gyakorlatából, valamint a már említett nemzetközi dokumentumokból megállapítható, hogy az elmebetegek tekintetében az ön- és közveszélyesség oka lehet a személyi szabadság korlátozásának, a kötelező pszichiátriai gyógykezelésnek. A nemzetközi dokumentumok és a Bíróság gyakorlata is a hangsúlyt főképpen az eljárási garanciákra helyezi, azaz, hogy az elmebetegség miatt történő szabadságkorlátozás ne lehessen önkényes, csak a szükséges mértékű legyen, és csak a szükséges ideig tartson.

Lényegében az Eütv. is az ön- és közveszélyességet teszi meg (a veszélyeztető és közvetlen veszélyeztető magatartás fogalmainak meghatározása által) a különböző korlátozó intézkedések indokoltságának alapjául. Az Eütv. külön fogalom meghatározást ad mind a veszélyeztető, mind a közvetlen veszélyeztető magatartás tekintetében, a pszichiátriai betegekkel kapcsolatos X. fejezetében e fogalmakat használja. Az Eütv. 188. § b) és c) pontjai szerint:

— veszélyeztető magatartás: a beteg — pszichés állapotának zavara következtében — saját vagy mások életére, testi épségére, egészségére jelentős veszélyt jelenthet, és a

megbetegedés jellegére tekintettel a sürgős intézeti gyógykezelésbe vétel nem indokolt;

— közvetlen veszélyeztető magatartás: a beteg — pszichés állapotának akut zavara következtében — saját vagy mások életére, testi épségére, egészségére közvetlen és súlyos veszélyt jelent.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint önmagában nem vet fel alkotmányossági problémát, hogy az elmebetegekkel szemben igénybe vehető intézkedések alapjául szolgáló magatartást a törvény veszélyeztető és közvetlenül veszélyeztető magatartásként külön definiálja, majd később — a sürgősségi gyógykezelés, illetve a kötelező gyógykezelés speciális eseteihez igazodva — e fogalmakat (illetve a mögöttük lévő magatartásokat) teszi meg az intézkedés alapjául.

Az Eütv. a gyógykezelési formák tekintetében különbséget tesz: a sürgősségi gyógykezeléshez a „közvetlenül veszélyeztető”, a kötelező gyógykezeléshez pedig a „veszélyeztető” magatartás fogalmait kapcsolja; a veszélyeztető és a közvetlenül veszélyeztető magatartást előidéző körülményeket „a pszichés állapot zavara” illetve „a pszichés állapot akut zavara” szerint különbözteti meg, valamint a veszély foka szerint is differenciál („jelentős veszélyt jelenthet”, „közvetlen és súlyos veszélyt jelent”).

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint alkotmányossági szempontból elfogadható, hogy az Eütv. 188. § b) és c) pontjaiban foglalt „magatartások” mintegy a különböző gyógykezelések, intézkedések absztrakt szükségességi okaiként szerepelnek a törvény X. fejezetében. Ezért nem sérti az Alkotmány 55. § (1) bekezdését az, hogy az Eütv. a 190. § c) pontjában, 191. § (1) bekezdésében, 192. § (1) bekezdésében, 196. § b) pontjában, 197. § (8) bekezdésében, 199. § (1) és (5) bekezdésében és 200. § (1) bekezdésében a „veszélyeztető” és/vagy „közvetlen veszélyeztető” fogalmakat használja. Önmagában elfogadható az is, hogy a törvény az egyes jogkorlátozásoknál [191. § (1) bekezdés, 192. § (1) bekezdés, 197. § (8) bekezdés] mindkét magatartást megjelöli a korlátozás alapjául.

2.3. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint azonban a fentiek alapján nem lehet eldöntöttnek tekinteni (az erre vonatkozó indítvány lényegét adó) azt a kérdést, hogy az Alkotmány 55. § (1) bekezdése szempontjából a szabályozás eleget tesz-e a pszichiátriai gyógykezelés során az elrendő célok és alkalmazott eszközök közötti arányossági kritériumnak. E tekintetben különös súlya van az Eütv. 190. § c) pontjának, és 192. §-ának. Az egyik indítványozó a 192. § (1) bekezdését külön indítványban az ún. hálós ágyak alkalmazhatósága miatt is támadja, hiányolva, hogy a törvény a korlátozás módjára nem tartalmaz rendelkezést.

Az Eütv. 190. § c) pontja a korlátozó és a kényszerítő intézkedések feltételeit érinti, a 192. § (1) bekezdés pedig ennek másik oldalát a személyes szabadság korlátozását és garanciáit szabályozza. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az elmebetegek személyes szabadságának korláto-

zásával kapcsolatos jogszabályi rendelkezések alkotmányossága — amikor az Alkotmány 55. § (1) bekezdésének sérelme a kérdés — a korlátozás okai, a korlátozás módja (annak arányossága), továbbá a közbeiktatott eljárási garanciák együttes figyelembevételével ítéltető meg. (A „veszélyeztető” és a „közvetlen veszélyeztető” magatartás e „szabályösszesség” egyik eleme.)

Az Eütv. 190. § c) pontja szerint minden pszichiátriai beteg jogosult arra, hogy pszichiátriai gyógykezelése során korlátozó vagy kényszerítő intézkedés alkalmazására, valamint korlátozó feltételek közötti elhelyezésére csak feltétlenül indokolt esetben, önmaga vagy mások veszélyeztetése esetén kerüljön sor.

Az Eütv. 192. § (1) bekezdése értelmében személyes szabadságában bármely módon csak a veszélyeztető vagy közvetlen veszélyeztető magatartású beteg korlátozható. A korlátozás csak a veszély elhárításáig tarthat, illetőleg olyan mértékű és jellegű lehet, amely az elhárításhoz feltétlenül szükséges. A (2) bekezdés értelmében a korlátozás elrendelésére és módjára a 10. § (4)—(5) bekezdése az irányadó. A korlátozásról az orvost haladéktalanul értesíteni kell, akinek 2 órán belül azt jóvá kell hagynia. Ennek hiányában a korlátozást haladéktalanul meg kell szüntetni.

A 10. § (4) bekezdése a beteg személyes szabadságának „fizikai, kémiai, biológiai vagy pszichikai módszerekkel vagy eljárásokkal” való korlátozásáról szól, a tilalmak tekintetében tulajdonképpen csak a „végső” határt szabja meg: a beteg korlátozása nem lehet büntető jellegű. Nem ad viszont a törvény választ arra, hogy melyek azok a főbb módszerek, amelyek a személyes szabadság — beleértve ebbe a mozgásszabadságot is — korlátozása tekintetében a pszichiátriai betegeknél igénybe vehetők, és hogy melyek azok az okok, amelyek a különböző — a szabadságkorlátozás mértékét is érintő — módszerek alkalmazásának differenciált indokát adják. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az Eütv. 192. § (1) bekezdésébe foglalt azon absztrakt kitétel, hogy a korlátozás csak addig tarthat, illetőleg olyan mértékű és jellegű lehet, amely a veszély elhárításához feltétlenül szükséges, vagy a 10. § (4) bekezdésének az a szabálya, hogy a korlátozás csak addig tarthat, amíg az elrendelés oka fennáll — figyelembe véve az Eütv. más rendelkezéseit is — nem elégségesek az Alkotmány 55. § (1) bekezdése szerinti alapjog korlátozásához. Az Alkotmánybíróság a fentiekben a veszélyeztető és a közvetlenül veszélyeztető magatartásokhoz rendelt Eütv.-beli fogalmakat elfogadta a korlátozás absztrakt szükségességi okaként. Ugyanakkor alkotmányossági szempontból különös jelentősége van annak, hogy a szabályozás ne tartalmazzon további elvont megfogalmazásokat a korlátozás arányosságának eldöntésére irányadóan.

Bár a törvény — a fentiek szerint — elvont módon megfogalmazza az arányosság követelményét is, de emellett a korlátozás módozatai tekintetében további szabályokat nem tartalmaz. Így a személyi szabadság korlátozását érintő rendelkezések nem zárják ki — a normatív szabályozással elérhető módon — az önkényes jogalkalmazás lehetőségét.

2.4. A személyi szabadság alapjogát az Alkotmánybíróság ez idáig jellemzően csak a büntetőeljárás, illetve az ezzel összefüggő állami, hatósági kényszer alkalmazása tekintetében értelmezte [66/1991. (XII. 21.) AB határozat, ABH 1991, 342, 347; 723/B/1991/6. AB határozat, ABH 1991, 632., 637; 31/1997. (V. 16.) AB határozat, ABH 1997, 154, 159; 63/1997. (XII. 11.) AB határozat, ABH 1997, 365; Összefoglalva lásd: az 5/1999. (III. 31.) AB határozat, ABH 1999, 75., 84.]. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a személyi szabadsághoz való jog ennél tágabb, e jog érvényesülése vizsgálható valamennyi — a személyi szabadságot valóban érintő — állami intézkedés alkotmányossági megítélésékor. Mindez az Alkotmány szövegekörnyezetéből is következik, mert amíg az 55. § (1) bekezdés általános érvennyel deklarálja e szabadságjogot, annak a büntetőeljárásra vonatkozó további garanciáit az 55. § (2)—(3) bekezdése tartalmazza. [Ugyanígy felépítésű az Alkotmány 57. §-a, amelynek (1) bekezdése a bíróság előtti egyenlőség elvét generálisan rögzíti, a (2)—(4) bekezdései pedig a büntetőeljárás garanciáit deklarálják.] Az Alkotmány 58. § (1) bekezdése a mozgásszabadságot biztosítja. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a szabad mozgáshoz való jog is alapjog, amely magában foglalja a helyváltoztatáshoz való jogot. [60/1993. (XI. 29.) AB határozat ABH 1993, 507, 509—510; 3/1998. (II. 11.) AB határozat ABH 1998, 61., 65—66.]

Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az Alkotmány 55. § (1) bekezdése és az 58. § (1) bekezdése szerinti jogok egymásra vonatkoztatása alapján a személyes szabadsághoz való jog érdemben felhívható valamennyi, a mozgás és a helyváltoztatást is korlátozó jogszabály alkotmányossági megítéléséhez. Az Alkotmány 58. § (1) bekezdésébe foglalt alapjog az Alkotmány 55. § (1) bekezdésbe foglalt joggal együttesen is értelmezhető. [lásd: 46/1994. (X. 21.) AB határozat ABH 1994, 260, 268.] Ezen jogok korlátozásának alkotmányossága, a minden alapjog korlátozására irányadó — az Alkotmány 8. § (2) bekezdésébe foglalt — követelmények figyelembevételével dönthető el.

Az Eütv. pszichiátriai betegekre vonatkozó rendelkezései nyilvánvalóan érintik az Alkotmány 55. § (1) bekezdésébe foglalt személyes szabadsághoz való jog érvényesülését. A törvényben a „kényszerítő intézkedés alkalmazása”, a „korlátozó feltételek közötti elhelyezés” [190. § c) pont] fogalomhasználat mellett, szövegszerűen is megjelenik a személyes szabadság korlátozásának törvényi lehetősége a „veszélyeztető vagy közvetlen veszélyeztető magatartású beteg” vonatkozásában [192. § (1) bekezdés].

Az Alkotmánybíróság az Alkotmány 8. § (2) bekezdése szerinti, az alapjogok lényeges tartalmának korlátozását tiltó rendelkezés értelmezése során — az Alkotmány 54. § (1) bekezdésével összefüggésben — rámutatott, hogy: „Maga az emberi személyiség a jog számára érinthetetlen (ezt fejezi ki az emberi élethez és méltósághoz való jog korlátozhatatlanságának volta), a jog csakis a külső feltételek biztosításával segítheti az autonómiát” [4/1993. (II. 12.) AB határozat, ABH 1993, 48., 51.] Az Alkotmány-

bíróságnak következetes a gyakorlata abban, hogy az emberi méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben korlátozhatatlan alapjog, teljes terjedelme lényeges tartalom [6/1998. (III. 11.) AB határozat ABH 1998, 91, 99.], s mint ilyen minden más alapjog korlátozhatóságának végső határát jelenti. Az Alkotmánybíróság tehát az Alkotmány 8. § (2) bekezdésében meghatározott lényeges tartalom belül az Alkotmány 54. §-a alapján egyfajta abszolút tilalmat állított „az érinthetetlen lényeg” korlátozhatatlanságának a kimondásával [lásd: 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1991, 297., 308.].

Az Alkotmány 54. §-a azonban nemcsak az élethez és a méltósághoz való jogot tartalmazza. Az Alkotmány 54. § (2) bekezdése az emberi méltósághoz való jog megvalósulásával összefüggésben rögzíti a kínzás, kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmód tilalmát. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint — összhangban a vonatkozó nemzetközi dokumentumokkal és azok értelmezésével — ez a tilalom abszolút, azaz nem lehet mérlegelni vele szemben semmilyen más alkotmányos jogot vagy feladatot. Az Alkotmány 54. § (2) bekezdésébe foglalt abszolút tilalom az 54. § (1) bekezdése szerinti emberi méltósághoz való jog része.

Az Alkotmány 54. § (1) bekezdés abszolút voltát, illetve az 54. § (2) bekezdésében foglalt tilalmat nem érintő korlátozás alkotmányossága — a szükségességi/arányossági teszt alapján dönthető el. Az Alkotmány 8. § (2) bekezdésének és az 54. § (1) és (2) bekezdéseinek fenti tartalmú egymásra vonatkoztatása minden alapjogra — így az Alkotmány 55. § (1) bekezdésébe foglalt személyes szabadsághoz való jogra is — irányadó.

A jelen ügyben vizsgált alkotmányossági probléma tekintetében a fentiek alapján pontosan leírható a személyes szabadság korlátozásával szemben fennálló alkotmányos követelmény:

Egyrészt a korlátozás nem sértheti e jog „érinthetetlen lényegét”, nem ütközhet a kínzás, kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmód tilalmába. Az Eütv. normatív rendelkezései e tilalom feltétlen érvényesülésének csak egyik aspektusát érintik, nevezetesen a 10. § (4) bekezdése kimondja, hogy a korlátozás nem lehet büntető jellegű. Pusztán nyelvtani értelmezés alapján is megállapítható, hogy az Alkotmány 54. § (2) bekezdésébe foglalt tilalom ennél szélesebb körű.

Másrészt a személyes szabadság korlátozásával szemben támasztott — ezen túlmenő — elvárás, hogy a korlátozás feleljen meg a szükségesség/arányosság kritériumának. Az Alkotmánybíróság az Eütv. normatív rendelkezéseit elemezve az előbbieket bemutatva, hogy a törvény az Alkotmánybíróság által alkalmazott absztrakt mércét lényegében megismétli, a szükségességi ok tekintetében az „feltétlenül indokolt esetben, önmaga vagy mások veszélyeztetését” [190. § c) pont], „veszélyeztető vagy közvetlenül veszélyeztető magatartást” [192. § (1) bekezdés] jelöli meg, az arányosság vonatkozásában pedig kimondja, hogy

a „korlátozás csak a veszély elhárításáig tarthat, illetőleg olyan mértékű és jellegű lehet, amely az elhárításhoz feltétlenül szükséges” [192. § (1) bekezdés], „a korlátozás csak addig tarthat amíg az elrendelés oka fennáll” [10. § (4) bekezdés]. Amellett, hogy az Alkotmánybíróság a személyes szabadság korlátozásának Eütv.-ben meghatározott szükségességi okok alkotmányosságát elfogadta (az okként szolgáló magatartásokat a törvény definiálja), az arányosság kritériumának érvényesüléséhez elengedhetetlen garanciák tekintetében azonban nem talált az Eütv.-ben kellő biztosítékot arra, hogy a korlátozás arányossága — nem érintve a végső határt, az Alkotmány 54. § (2) bekezdését — az Alkotmány 8. § (2) bekezdésének keretei között maradjon.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint ha a törvényi szabályozás csupán az elvont alkotmányossági mércét ismétli meg, ez önmagában nem felel meg a szabadságkorlátozást lehetővé tevő törvénnyel szemben támasztott alkotmányossági kritériumoknak. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az Eütv. 190. § c) pontjában, és 192. § (1) bekezdés utolsó mondatában foglalt rendelkezések — a szabadságkorlátozást lehetővé tevő törvénnyel szembeni alkotmányos elvárások szempontjából — csak akkor elégségesek, ha a törvény más rendelkezései iránymutatást adnak arra nézve, hogy milyen típusú kényszerítő intézkedéseket lehet igénybe venni, ehhez kapcsolódva melyek az időszakos ellenőrzés és gondoskodás szabályai, az elrendelés maximális időtartama. Ennek hiányában kiüresedik magának a „mértéknek”, a korlátozás nagysága figyelembevételének — egyébként kötelező — törvényi előírása. Az alapjogkorlátozásnak az elérendő cél és az alkalmazott eszköz viszonyában határozott törvényi rendelkezésen kell alapulnia. A korlátozó módszerek és eljárások tekintetében azok az előírások, amelyek szerint azt csak a kezelőorvos rendelheti el, illetve jóvá kell hagynia [192. § (2) bekezdés], illetve, hogy az egészségügyi dokumentációban meg kell jelölni a korlátozásokat, azok indítékait, alkalmazásuk időtartamát, valamint az, hogy a korlátozó módszerek és eljárások alkalmazása esetén a beteg állapotát és testi szükségleteit rendszeresen ellenőrizni kell [10. § (5) bekezdés], nem pótolja a hiányzó törvényi garanciát, nevezetesen a szabadságjogot súlyosan korlátozó eszközök törvényi szabályozását, az Alkotmány 54. § (2) bekezdésébe ütköző módszerek kategorikus tiltását.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint nemcsak az jelent „önkéntes” szabadságkorlátozást, amikor azt feltételek hiányában foganatosítják, hanem „önkéntességhez” vezethet az is, amikor a szabadságkorlátozás módozatainak megválasztása tekintetében a jogalkalmazót semmilyen konkrét előírás nem köti.

[Megjegyzendő, hogy az alapjogvédelemmel is összefüggésben történő különböző módszerek és azok korlátainak meghatározása az Eütv.-ben sem ismeretlen. Így pl. az Eütv. 166. § (1) bekezdése tételesen felsorolja, hogy reprodukciós eljárásnéven milyen módszerek alkalmazhatók, az Eütv.-nek az 1999. évi CXIX. törvény 16. §-ával történő

módosítása pedig egyértelmű korlátot állít: reprodukciós eljárásnéven kizárólag csak a 166. § (1) bekezdésében meghatározott módszereket lehet alkalmazni. Tehát az Eütv. rendszerétől nem idegen az, hogy szakmai kérdéseket — garanciális okokból — a normatív szabályozás eszközével rendez.]

2.5. Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 49. § (1) bekezdése szerint mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására akkor kerülhet sor, ha a jogalkotó szerv jogszabályi felhatalmazásból származó jogalkotói feladatát elmulasztotta és ezzel alkotmányellenességet idézett elő.

Az Alkotmánybíróság e hatáskör gyakorlásával kapcsolatosan — többek között — kifejtette, hogy a jogalkotó szerv jogszabályalkotási kötelezettségének konkrét jogszabályi felhatalmazás nélkül is köteles eleget tenni, ha alapjog érvényesüléséhez szükséges jogszabályi garanciák hiányoznak [35/1992. (VI. 10.) AB határozat, ABH 1992. 204, 205.; 37/1992. (VI. 16.) AB határozat, ABH 1992. 227, 231.]. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint, amikor valamely alapjog érvényesüléséhez, vagy védelméhez a meglévő szabályozásban foglalt garanciális rendelkezések nem elégségesek — az Abtv. 21. § (7) bekezdése alapján akár hivatalból is — lehetősége van mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására. [Vö. 48/1998. (XI. 23.) AB határozat, ABH 1998. 333, 343.] Az alapjog érvényesüléséhez szükséges garanciák hiánya értelemszerűen vonatkozik arra is, amikor az alapjog korlátozásának alkotmányosságához elengedhetetlen garanciák hiányoznak.

Az Alkotmánybíróság megítélése szerint — a fent kifejtett indokok alapján — az Eütv.-ben az Alkotmány 55. § (1) bekezdésében foglalt alapjog korlátozásával kapcsolatos garanciák hiányosak. Az Alkotmánybíróság ezért megállapította, hogy az Országgyűlés mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet valósított meg azáltal, hogy az Eütv.-ben a pszichiátriai betegek vonatkozásán nem szabályozta az Alkotmány 55. § (1) bekezdése szerinti személyes szabadságot — beleértve ebbe a mozgásszabadságot is — súlyosan korlátozó módszerek (eljárások) alkalmazásának jogszabályi feltételeit; nem tartalmaz megfelelő garanciákat arra, hogy a pszichiátriai betegek gyógykezelése és gondozása során a személyes szabadság korlátozására az Alkotmánnyal összhangban kerüljön sor.

Az Alkotmánybíróság a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítása mellett egyben elutasította — az Alkotmány 55. § (1) bekezdésének sérelmére alapított — az Eütv. a 190. § c) pontja, 191. § (1) bekezdése, 192. § (1) bekezdése, 196. § b) pontja, 197. § (8) bekezdése, 199. § (1) és (5) bekezdése, 200. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítése iránti kérelmeket. Az Alkotmánybíróság — a fentebb részletesen kifejtett indokok alapján — úgy ítélte meg, hogy az Eütv. ezen rendelkezéseinek normatív tartalma önmagában nem áll ellentétben az Alkotmány 55. § (1) bekezdésével.

Mivel az Alkotmánybíróság hatásköre csak a normatív rendelkezések vizsgálatára terjed ki, az Alkotmánybíróság nem foglalkozott érdemben azzal az indítványozói felvetéssel, hogy az Eütv. 192. § (1) bekezdése alapján „hálóságokat” is alkalmaznak a gyógykezelés során.

3. Az indítványozók az emberi méltósághoz való jog megsértése miatt külön is vizsgálni kérik az Eütv. 191. § (1) bekezdését, amely a pszichiátriai betegek beleegyezési jogát, a 197. § (8) bekezdését, amely az önkéntesen felvett beteg intézményelhagyási jogát korlátozza, illetve a 199. § (1) bekezdését, amely a sürgősségi gyógykezelés elrendelését szabályozza.

3.1. Az Alkotmánybíróság e határozatában már kifejtette álláspontját a beleegyezés és visszautasítás jogát szabályozó általános betegjogi rendelkezésekkel kapcsolatban (lásd az indokolás III/2. pontját).

Az Eütv. 191. § (1) bekezdése az általános szabályokon túl úgy rendelkezik, hogy a sürgősségi és a kötelező gyógykezelés során kezelt beteg esetén el lehet tekinteni a beleegyezéstől addig, amíg veszélyeztető vagy közvetlenül veszélyeztető magatartást tanúsít. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint e rendelkezés a pszichiátriai betegek beleegyezési jogának szükséges és arányos korlátozása, a pszichés állapot (akut) zavara következtében fennálló ön- és közveszélyesség alapja lehet a beleegyezés joga korlátozásának akkor is, ha egyébként e joggal a pszichiátriai beteg a törvény szerint élhet. E rendelkezés sem az Alkotmány 54. § (1) bekezdését, sem a 60. § (1) bekezdését nem sérti. Az Eütv. 191. § (1) bekezdése egyébként előírja, hogy a tájékoztatást ilyen esetekben is meg kell kísérelni.

3.2. Nem állapította meg az Alkotmány 54. § (1) bekezdése szerinti emberi méltóság sérelmét az Alkotmánybíróság az Eütv. 197. § (8) bekezdése tekintetében sem. E rendelkezés az önkéntesen felvett beteg intézményelhagyási jogát korlátozza akkor, ha veszélyeztető és közvetlenül veszélyeztető magatartást tanúsít, és fennáll az intézeti gyógykezelés szükségessége.

A törvény szerint a bíróság önkéntes gyógykezelés esetén is vizsgálja annak indokoltságát és a beleegyezés érvényességét [197. § (3) bekezdés]; ha pedig a beteget sürgősséggel vették fel, a bíróságnak a beszállítás indokoltságáról határoznia kell [199. § (2)—(3) bekezdés]. A bíróság rendelheti el a kötelező gyógykezelését [200. § (1) bekezdés].

A fentiek figyelembevételével az Alkotmánybíróság álláspontja szerint alkotmányossági szempontból nincs jelentősége annak — ha az önkéntességtől független intézeti gyógykezelés feltételei egyébként fennállnak —, hogy a veszélyeztető vagy közvetlenül veszélyeztető magatartást tanúsító beteg eredetileg önként jelentkezett-e gyógykezelésre. Az Eütv. 197. § (8) bekezdése pedig ez esetben a sürgősségi gyógykezelés garanciális szabályai szerinti eljárást írja elő (a 199. §-ban szabályozott eljárást kell lefolytatni), azaz az indokoltság felől a bíróságnak kell határozatot hozni.

3.3. Az Eütv. 199. § (1) bekezdése a sürgősségi gyógykezelés kapcsán a következőképpen rendelkezik: „Ha a beteg pszichés állapota, illetve szenvedélybetegsége következtében közvetlen veszélyeztető magatartást tanúsít és ez csak azonnali pszichiátriai intézeti gyógykezelésbe vétellel hárítható el, az észlelő orvos közvetlenül intézkedik a beteg megfelelő pszichiátriai intézetbe szállításáról. A beteg beszállításához szükség esetén a rendőrség közreműködik.”

Az indítványozó szerint az, hogy a „pszichés állapot” fogalma sehol sincs meghatározva, e rendelkezés önkényes alkalmazásához vezethet. Az indítványozó ez irányú felvetése félreértésen alapul. E szabály nem pusztán a „pszichés állapot” miatt teszi lehetővé a sürgősségi gyógykezelést, hiszen az elrendelés feltétele — többek között — az is, hogy a beteg közvetlenül veszélyeztető magatartást tanúsítson. A közvetlenül veszélyeztető magatartás 188. § c) pontjában szereplő fogalma pedig eleve feltételezi azt, hogy a saját vagy mások életére, testi épségére, egészségére közvetlen és súlyos veszélyt jelentő magatartás „a beteg pszichés állapotának akut zavara következtében” állt elő.

Az önkényes jogalkalmazás kivédése szempontjából pedig az eljárást az Eütv. 199. § (2) és (3) bekezdései szabályozzák.

Az Alkotmánybíróság mindezek alapján a 199. § (1) bekezdésének alkotmányellenességét sem állapította meg.

V.

Az Alkotmánybíróság végül a pszichiátriai betegekkel kapcsolatos bírósági eljárással összefüggő indítványokat tekintette át.

1. Az Eütv. 199. § (4) bekezdése a sürgősségi gyógykezelésnek a bírósági döntést megelőző részére vonatkozik. A sürgősségi gyógykezelés során felvett beteg esetén a vonatkozó eljárási szabályok [Eütv. 199. § (2)—(3) bekezdései] úgy rendelkeznek, hogy a beteg felvételét követően a pszichiátriai intézet vezetője 24 órán belül a bíróság értesítésével kezdeményezi a beszállítás indokoltságának megállapítását és a kötelező pszichiátriai intézeti gyógykezelés elrendelését. A bíróság az értesítés kézhezvételétől számított 72 órán belül határozatot hoz. A bíróság határozatának meghozataláig a beteg ideiglenesen az intézetben tartható. A sérelmezett (4) bekezdés kimondja, „a határozat meghozataláig elsősorban a heveny veszélyeztető magatartás megszüntetésére vagy a gyors állapotromlás megelőzésére kell törekedni. A szakmailag lehetséges mértékben és módon kerülni kell az olyan beavatkozások elvégzését, amelyek lehetetlenné teszik, hogy a bíróság a személyes meghallgatás során a beteg pszichés állapotát megítélje. Amennyiben erre mégis sor kerül, azt részletesen dokumentálni és indokolni kell.”

Az indítványozó a „szakmailag lehetséges mértékben és módon” szövegrész megsemmisítést kéri, az Alkotmány 54. § (1) bekezdésének és 55. § (1) bekezdésének sérelme alapján. A 199. § (6) bekezdése kimondja, hogy a bíróság a határozathozatal előtt meghallgatja a beteget.

Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az indítványozó figyelmen kívül hagyta az Eütv. vonatkozó más rendelkezéseit. Kétségtelen, hogy az Eütv. 199. § (4) bekezdésében önmagában benne rejlik az, hogy a bírósági határozatot megelőző gyógykezelés (orvosi beavatkozás) miatt a bíróság a beteg állapotáról — közvetlenül a betegről — nem tud reális képet alkotni.

Ugyanakkor az Eütv. 199. § (4) bekezdése a bírósági döntést megelőzően a kezelőorvosnak nem ad általános felhatalmazást arra nézve, hogy (az adott esetben hosszú távú) gyógykezelést a rendelkezésre álló eszközökkel és módon elkezdje. E szabály szerint elsősorban a heveny veszélyeztető magatartás megszüntetésére vagy a gyors állapotromlás megelőzésére kell törekedni. Ha olyan beavatkozásra került sor, amely akadálya a személyes meghallgatás során történő bírósági megítélésnek, ezt dokumentálni és indokolni kell, tehát erről a bíróság tudomást szerez. Nem lehet továbbá figyelmen kívül hagyni, hogy a bíróság határozatának meghozatala során nemcsak a beteg meghallgatása alapján dönt. Döntését több vélemény egyidejű figyelembevételével köteles meghozni. A 199. § (6) bekezdése értelmében a bíróság meghallgatja az intézet vezetőjét vagy az általa kijelölt orvost, továbbá köteles beszerezni egy független — a beteg gyógykezelésében részt nem vevő — igazságügyi elmeorvos szakértő véleményét is. Mindezek mellett a beteg nem marad képviselő nélkül. Az Eütv. 201. § (4) bekezdése ugyanis kötelezően írja elő, hogy a bírósági eljárásban biztosítani kell a beteg megfelelő képviselőt. Kimondja, hogy a beteg képviselőre a beteg vagy törvényes képviselője meghatalmazása alapján a betegjogi képviselő is jogosult. Ha a betegnek az eljárás során nincs törvényes vagy meghatalmazott képviselője, részére a bíróság ügygondnokot rendel ki. A 201. § (5) bekezdése értelmében pedig a beteg képviselőt ellátó betegjogi képviselő vagy ügygondnok köteles a beteget a bírósági meghallgatás előtt felkeresni, tájékozódni a beszállítás körülményeiről és tájékoztatni az eljárással kapcsolatos jogairól.

Tehát az Eütv. 199. § (4) bekezdéséhez kapcsolódó főnti rendelkezéseket figyelembe véve megállapítható, hogy a törvény — az Alkotmány 54. § (1) bekezdésében és 55. § (1) bekezdésében foglalt alapjogok védelmére is kiterjedően — garanciákkal övezi azt az esetkört, amikor a bíróság a beteg pszichés állapotát a személyes meghallgatás során nem tudja megítélni. Nem megalapozott az az indítványozói felvetés, hogy a bírósági eljárás garanciák nélküli, és ezáltal sérülnek az Alkotmány 54. § (1) bekezdésében és 55. § (1) bekezdésében foglalt jogok.

Mindezek miatt az Alkotmánybíróság az Eütv. 199. § (4) bekezdése megsemmisítésre irányuló kérelmet elutasította.

2. Az indítványozó megsemmisíteni kéri az Eütv. 201. § (1) bekezdéséből a „nemperes” szövegrészt. Az Eütv. 201. § (1) bekezdése értelmében a bíróság az e fejezetben szabályozott eljárások során nemperes eljárásban jár el. Az indítványozó ezt a rendelkezést az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésébe foglalt diszkrimináció-tilalmával tartja elmentésnek, mert a „peres” eljárás során többletgaranciák érvényesülnek, a „nemperes” eljárásban ezek hiánya a pszichiátriai betegeket hátrányosan érintik. Az indítvány e tekintetben is megalapozatlan.

Polgári ügyekben a nemperes eljárás az igazságszolgáltatás megvalósításának egyik formája. Ezekben az eljárásokban általában nincs a klasszikus értelemben vett jogvita, hanem valamely jog védelmére, elismertetésére, tanúsítására vagy érvényesítésére irányulnak. Az eljárások a polgári peres eljárásokhoz képest rugalmasabbak és egyszerűbbek. Ugyanakkor a polgári nemperes eljárások sem homogének, van amikor nem is bíróság, hanem közjegyző jár el (pl. hagyatéki eljárás). Ebből viszont az következik, hogy az Alkotmány 70/A. §-a alapján az ésszerű indok követelményét csakis az egyes eljárások sajátosságai alapján lehet megítélni: fűződik-e olyan érdek, indok az adott eljáráshoz, hogy az kívül essen a peres eljárás körén, és ezen belül az eljárás jellege (pl. hogy bírósági vagy nem bírósági eljárás) igazodik-e az eljárással érvényesíteni, védeni kívánt jogokhoz, magában az eljárásban érvényesülnek-e ennek megfelelő garanciák.

A kóros elmeállapotú személyek intézeti gyógykezelésével kapcsolatos eljárási szabályok részben az Eütv. szabályain, részben pedig a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény vonatkozó rendelkezésein nyugszanak. Ez az eljárás bírósági eljárás, amelyet az elmebetegek jogainak védelme szükségessé tesz. Az Eütv. a bíróságnak rövid határidőket ír elő a határozat meghozatalához, a rövid határidőn belül való döntésnek garanciális oka van. [A rövid határidő a — már idézett — Emberi Jogok Európai Egyezménye 5. cikk 1. e) pontjából és 4. pontjából is következik.] Az Eütv. előírja, hogy a bíróság 72 órán belül vizsgálja meg: az önkéntes gyógykezelés feltételei fennállnak-e [197. § (5) bekezdése]. Sürgősségi gyógykezelés esetén szintén 72 órán belül kell a határozatot hozni [199. § (2) bekezdés], kötelező gyógykezelés esetén pedig 15 napon belül [200. § (3) bekezdés]. Mindezek az eljárás nemperes jellegének szükségességét önmagukban is kiváltják. Garanciális szempontból nem szabad azt sem figyelmen kívül hagyni, hogy legyen az akár önkéntes gyógykezelés, sürgősségi vagy kötelező gyógykezelés, az Eütv. egyaránt úgy rendelkezik, hogy a bíróság a határozathozatal előtt meghallgatja — többek között — a beteget is [197. § (5) bekezdés, 199. § (6) bekezdés, 200. § (4) bekezdés]. Végül figyelembe kell venni, hogy a bírósági eljárásban az egészségi állapottal kapcsolatos (szenzitív) adatok merülnek fel, amely egyébiránt is a nyilvánosság kizárását eredményezhetik.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a pszichiátriai betegek gyógykezelése és gondozása során irányadó eljárás

nemperes jellege ésszerű indokokon nyugszik, a konkrét eljárásokra irányadó rendelkezések pedig a nemperes eljárásan belül is biztosítják az olyan garanciákat, amelyek a peres eljárásban is érvényesülnének. Mindezek miatt az Alkotmánybíróság az Eütv. 201. § (1) bekezdése — Alkotmány 70/A. §-ára alapított — alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt is elutasította.

3. Az indítványozó a bírósági eljárással kapcsolatban törvénymódosítási javaslatot fogalmaz meg, azt kéri az Alkotmánybíróságtól, hogy az Eütv. 201. § (9) bekezdését akként változtassa meg, hogy a kötelező gyógykezelés elrendelésével egyidejűleg a bíróságnak kötelező legyen döntenie a gondok alá helyezés valamilyen formájáról. [Az indítvány benyújtását követően az Eütv. 201. §-át — az indítvánnyal is összefüggésbe hozható kérdésben — az 1999. évi LXXXI. törvény 16. § (1) bekezdése módosította, és egyben e § számozását is megváltoztatta. Az indítványozó által felvetettek tekintetében a jelenleg hatályos Eütv. 201. § (10) bekezdése az irányadó — a korábbi (9) bekezdés helyett —, amely úgy rendelkezik, hogy „amennyiben az igazságügyi elmeorvos szakértői vélemény szerint a beteg ügyei viteléhez szükséges belátási képessége csökkent vagy hiányzik, a bíróság a szakértői véleményt megküldi a beteg lakóhelye szerint illetékes gyámhivatalnak a gondnokság alá helyezési eljárás megindítása céljából.”]

Az Alkotmánybíróság hatásköreit és a különböző hatáskörökben az alkotmányellenesség jogkövetkezményeit az Abtv. tartalmazza. Sem az Abtv., sem más törvények alapján nincs az Alkotmánybíróságnak olyan lehetősége, amellyel önállóan törvénymódosítást javasolhatna, vagy a törvényt megváltoztathatná, kiegészíthetné. Ezért az Alkotmánybíróság a törvény megváltoztatására irányuló indítványt érdemi vizsgálat nélkül visszautasította. Az Alkotmánybíróság határozatának a Magyar Közlönyben való közzététele az Abtv. 41. §-án alapul.

Dr. Németh János s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Bagi István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bihari Mihály s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czúcz Ottó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Strausz János s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszkyné
dr. Vasadi Éva s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: 213/B/1998.

Dr. Bagi István alkotmánybíró különvéleménye

Egyetértek a határozat rendelkező részének 3. és 4. pontjában foglalt elutasító döntéssel.

Nem értek egyet a rendelkező rész 1. és 2. pontjában foglalt megsemmisítő döntéssel.

A törvényhozói szabadság a hatályos szabályozási módtól eltérő más megoldás választására is kiterjed, a szabályozás során nem szükséges feltétlenül a magánjogi ügyletek mérlegelésének szempontja szerint meghatározott kategóriákat alkalmazni, más szempontok alapján a jelenlegi egységes csoport helyett — az alkotmányosság keretei között — akár egy, akár több eltérő jogi helyzetű csoportot is alkothat. Abban a kérdésben, hogy a tudomány az adott tájékoztatás megértésére, a mérlegelésre és a döntés meghozatalára milyen szempontok alapján állít fel csoportokat, az Alkotmány 70/G. § (2) bekezdésének követelménye szerint a tudomány képviselőinek kell állást foglalniuk. Álláspontom szerint az Alkotmányból nem vezethető le közvetlenül olyan követelmény, hogy a törvényhozó az orvosi beavatkozásokra vonatkozó hozzájárulás terén eltérő szabályozást alkosson egyfelől a korlátozott cselekvőképességgel rendelkezők, másfelől pedig azok esetében, akik nem rendelkeznek cselekvőképességgel.

Az Alkotmány 54. § (2) bekezdésében meghatározott tilalom érvényesülése szempontjából döntő fontosságú szempontként célszerű figyelembe venni, hogy a törvény ne engedjen teret az orvosi önkény számára. Ebben a tekintetben azonban a szakmai, etikai és a felelősség megállapításának alapját képező egyéb szabályok összessége nem hagyható figyelmen kívül. A korlátozott cselekvőképességű és azon személyek esetében, akik nem rendelkeznek cselekvőképességgel, a törvényes képviselő, illetve a törvényben meghatározott hozzátartozó nyilatkozata, továbbá a bírói út megítélésem szerint elegendő alkotmányos garanciaként vehető figyelembe.

Dr. Bagi István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila alkotmánybíró különvéleménye

A határozat rendelkező részének 1. pontjában és az indokolás ehhez kapcsolódó részében kifejtettekkel nem értek egyet. Álláspontom szerint a határozatban ki kellene mondani: az Országgyűlés mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet idézett elő azzal, hogy nem határozta meg a teljesen cselekvőképesnek nem minősülő személyek egészségügyi vizsgálata, kezelése és a rajtuk végrehajtható beavatkozás tekintetében az önrendelkezési jogra, valamint a jog gyakorlásának akadályai esetén e személyek érdekeinek védelmére vonatkozó garanciális szabályokat. Az Alkotmánybíróság felhívja az Országgyűlést, hogy 2001. december 31-ig tegyen eleget szabályozási kötelezettségének.

A mulasztás kimondásának indokai a következők:

1. Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 15. §-ának (3) bekezdése kimondja ugyan, hogy a betegnek joga van a kivizsgálását, kezelését érintő döntésekben való részvételre, de e jog gyakorlását a 16. § nem teszi lehetővé a korlátozottan cselekvőképes és a cselekvőképtelen betegek számára. A 16. § (5) bekezdése csak annyit ír elő, hogy a korlátozottan cselekvőképes, illetve a cselekvőképtelen beteg véleményét a szakmailag lehetséges mértékig kell figyelembe venni, egyébként azonban helyette a 16. § (2) bekezdésében meghatározott személyek nyilatkoznak.

Az Alkotmány 54. §-ának (1) bekezdése kimondja, hogy minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. Az Alkotmánybíróság már 1990-ben rámutatott arra, hogy a modern alkotmányokban és alkotmánybírósi gyakorlatban az önrendelkezési jogot az — Alkotmány hivatkozott szabályában is megjelenő emberi méltósághoz való jog egyik kifejeződési formájának tekintik [8/1990. (IV. 23.) AB határozat, ABH 1990. 42, 44—45.]. Ezt az elvet az Alkotmánybíróság későbbi határozataiban ismételtelen alapul vette [pl. 57/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991. 272, 279, 22/1992. (IV. 10.) AB határozat, ABH 1992. 122, 123.].

A magyar jog szabályai szerint a 18. életévét betöltött személy nagykorú [a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 12. §-ának (2) bekezdése]. Az ezt az életkort betöltő személyekről feltételezhető, hogy cselekedeteik jogi következményeit fel tudják fogni. Ezért a 18. életévüket betöltött személyek végezhetnek jogilag hatályos cselekményeket, tehetnek jognyilatkozatokat. Vannak azonban olyan személyek is, akik annak ellenére nem képesek felfogni cselekedeteik jogi következményeit, hogy 18 évesnél idősebbek. Ezek a 18 évesnél idősebbek, valamint a 18 évesnél fiatalabbak nem tehetnek meg önállóan minden jognyilatkozatot, hanem (attól függően, hogy milyen következményekről van szó) vagy egyáltalán nem, vagy csak korlátok között végezhetnek jogcselekményt, tehetnek nyilatkozatot [pl. az Alkotmány 70. §-ának (1) és (3) bekezdése szerint nincs választójoga a kiskorúnak és annak a nagykorú személynek, aki cselekvőképeséget korlátozó vagy kizáró gondnokság alatt áll; a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény 10. §-ának (3) bekezdése szerint a 16. életévét betöltött személy a gyámhatóság engedélyével köthet házasságot].

Az egészségügyi vizsgálatok, kezeléseik és beavatkozások különböző jelleggel, mértékben és következményekkel hatnak az érintett személyre. Ezek elvégzéséhez az önrendelkezési jog alapján való hozzájárulásról történő döntési képesség azt feltételezi, hogy az érintett személy a kapott tájékoztatás alapján orvosi szakértelem nélkül is fel tudja mérni, mivel jár a hozzájárulás és mi a következménye a hozzájárulás megtagadásának. Ezekben az esetekben nem a vagyoni vonatkozású szerződéseknél megkövetelt, az

ügyek viteléhez szükséges belátási képességről, hanem az egészséget, testi épséget, életet befolyásoló események megértéséről van szó.

A II. világháború előtti magyar magánjog már érzékelte, hogy a jogügyletekhez kapcsolódó cselekvőképeség, korlátozott cselekvőképeség és cselekvőképtelenség kategóriáit csak korlátok között lehet használni. Az az elv érvényesült, hogy esetenként, az adott célhoz képest lehet meghatározni, mennyiben lehet alkalmazni a cselekvőképeség szabályait a „nemjogügyleti” megengedett cselekményekre. Az orvosi műtétekhez való hozzájárulás megítélése egyébként ekkor még nem az önrendelkezési jog alkotmányos alapjára támaszkodott, hanem azt tartotta szem előtt, megszünteti-e orvosi műtétnél a beteg hozzájárulása a kártérítési alapul szolgáló jogellenességet [Szladits Károly (szerk.), Magyar Magánjog, Budapest 1941. I. 534, 552].

Az Alkotmány 54. § (1) bekezdése alapján az államnak nemcsak az a kötelessége, hogy ne sértse meg az emberi élethez és az emberi méltósághoz való jogot, hanem az is, hogy megteremtse ezen jogok védelmének feltételeit — többek között — megfelelő jogszabályok megalkotásával. A jogalkotó a nem teljesen cselekvőképes személyek tekintetében nem határozott meg olyan szabályokat, amelyek az érintett személyek különböző felfogási képességű csoportjainál az egészségügyi vizsgálatok, kezeléseik és beavatkozások különböző kategóriáira eltérő megoldásokat tartalmaznak, és ezzel minden olyan esetben lehetővé teszik az önrendelkezési jog gyakorlását, ahol ez az érintett személy érdekeit is figyelembe véve nem jár veszéllyel. Az a szabályozás, amely a nem teljesen cselekvőképes személy véleményének a szakmailag lehetséges figyelembevételét írja elő, általában azonban más személy döntésére bízta, hogy milyen egészségügyi vizsgálatot, kezelést, beavatkozást hajtanak végre a nem teljesen cselekvőképes személyen, elsődlegesen nem az önrendelkezési jog érvényesülésének biztosítását szolgálja, az esetek egy részében az önrendelkezési jog gyakorlását akadályozhatja.

2. Az Alkotmány 67. §-ának (1) bekezdése kimondja, hogy minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges. A (3) bekezdés pedig — többek között — megállapítja azt is, hogy az ifjúság védelme állami feladat. Ezeknek a rendelkezéseknek az alapján az államnak az a kötelessége is megállapítható, hogy a gyermekek és általában a fiatalok alapvető jogainak, így az élethez és az emberi méltósághoz való joguknak a védelmére garanciális jellegű szabályokat alakítson ki.

Az Alkotmány fentiekben hivatkozott rendelkezéseitől függetlenül is, általános jelleggel megállapítható az államnak az a kötelessége, hogy az emberi élet és méltóság védelme érdekében alakítsa ki a szükséges jogszabályi és intézményi feltételeket [64/1991. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1991. 297, 302.]. Az Alkotmánybíróság több határozatában is kifejezésre juttatta, hogy az önrendelkezési jo-

got az emberi méltósághoz való jog egyik kifejeződési formájaként alapjognak tekinti [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992. 59, 67; 22/1992. (IV. 10.) AB határozat, ABH 1992. 122, 123; 48/1998. (XI. 23.) AB határozat, ABH 1998. 333, 351—357.].

Az Alkotmánybíróság korábban kifejtette azt is, hogy a következmények felmérésére való képességének hiányára tekintettel a kiskorúak védelmére megalkotott jogszabályok alapjog korlátozásával is járhatnak [21/1996. (V. 17.) AB határozat, ABH 1996. 74, 80.]. A döntési korlátokat indokoló szabály mellett gondolni kell azonban az egyéb védelemre is. Az Alkotmánybíróság a 48/1998. (XI. 23.) AB határozat indokolásában áttekintést adott arról, hogy a különböző alanyi jogok védelme érdekében milyen állami köteleességeket határozott meg jogi garanciák megteremtése tekintetében is (ABH 1998. 333, 342—343). A garancia nem merülhet ki abban, hogy a jogszabály megjelöl olyan személyeket, akik a nem teljesen cselekvőképes helyett nyilatkozatot tesznek akkor, ha a nem nagykorú nem képes a döntés meghozatalára, az adott egészségügyi vizsgálathoz, kezeléshez, beavatkozáshoz szükséges hozzájárulás megadására. Például a szükséges belátási képesség hiányának más eseteiben, a jelentősebb következményekkel járó vagyoni természetű jogügyleteknél jogszabály a nem teljesen cselekvőképes személy helyett nyilatkozó törvényes képviselő döntését csak a gyámhatóság jóváhagyása esetén fogadja el érvényesnek [Ptk. 19. §-ának (1) bekezdése], a német polgári törvénykönyv néhány évvel ezelőtt történt módosítása során beiktatott új szabálya pedig az egészségügyi vizsgálathoz, kezeléshez, beavatkozáshoz a nem teljesen cselekvőképes személy helyett megadott hozzájáruláson túl, meghatározott esetkörben, speciális bírósági engedélyt is megkövetel (BGB 1904. §). Az Eütv.-nek a nem teljesen cselekvőképes személy esetében az egészségügyi vizsgálathoz, kezeléshez, beavatkozáshoz való hozzájárulásról szóló szabályai ilyen garanciális megoldást nem tartalmaznak.

A szabályozás hiánya, illetve a nem megfelelő (nem az önrendelkezési jogot alapul vevő) szabályozás miatt az önrendelkezési jog sérelmet szenved, és így alkotmányellenes helyzet keletkezik.

3. Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 49. §-ának (1) bekezdése szerint: „Ha az Alkotmánybíróság hivatalból, illetőleg bárki indítványára azt állapítja meg, hogy a jogalkotó szerv jogszabály felhatalmazásából származó jogalkotói feladatát elmulasztotta és ezzel alkotmányellenességet idézett elő, a mulasztást elkövető szervet — határidő megjelölésével — felhívja feladatának teljesítésére.”

Az Alkotmánybíróság 1990-ben kialakított gyakorlata szerint a jogalkotó szerv konkrét jogszabályi felhatalmazás nélkül is köteles eleget tenni jogalkotói kötelezettségének, ha észleli, hogy hatás- és feladatkörébe tartozó területen szükség van jogalkotásra, és a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség akkor is megállapítható, ha az

állampolgárok egy csoportja meglévő jogszabály miatt nem tudja alkotmányos jogait érvényesíteni [22/1990. (X. 16.) AB határozat, ABH 1990. 83, 86.]. A mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására akkor is sor kerül, ha az alapjog érvényesülésének garanciái hiányoznak [37/1992. (VI. 10.) AB határozat, ABH 1992. 227, 232—233.]. A jelen esetben a mulasztást a fentiek alapján hivatalból meg kell állapítani.

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Németh János alkotmánybíró különvéleménye

1. A határozat rendelkező részének 1., 3. és 4. pontjában foglaltakkal és az ahhoz kapcsolódó indokolással egyetértek.

2. Nem értek egyet azzal, hogy a jogalkotó mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet idézett elő akkor, amikor az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvényben a pszichiátriai betegek vonatkozásában nem szabályozta az Alkotmány 55. § (1) bekezdése szerinti személyes szabadságot — ezen belül a mozgásszabadságot is — súlyosan korlátozó módszerek (eljárások) alkalmazásának jogszabályi feltételeit, és ezáltal nem biztosította kellő mértékben az Alkotmány 54. § (2) bekezdésébe foglalt tilalom érvényesülését.

A határozat a pszichiátriai betegek személyes szabadságának korlátozása absztrakt szükségességi okaiként elfogadja a veszélyeztető és a közvetlenül veszélyeztető magatartásokhoz rendelt Eütv.-beli fogalmakat. A korlátozás arányossága szempontjából azonban nem tartja megfelelőnek azt a szabályozást, amely a határozat szerint elvont módon ugyan megfogalmazza az arányosság követelményét, de a korlátozás módoszatai tekintetében további szabályokat nem tartalmaz. Az Eütv. támadott rendelkezéseit a határozat csak akkor tartja elégségesnek, ha a törvény más rendelkezései iránymutatást adnak arra nézve, hogy milyen típusú kényszerítő intézkedéseket lehet igénybe venni, ehhez kapcsolódva melyek az időszakos ellenőrzés és gondoskodás szabályai, az elrendelés maximális időtartama. Ennek hiányában — mondja a határozat — kiüresedik magának a „mértéknek”, a korlátozás nagysága figyelembevételének — egyébként kötelező — törvényi előírása.

A határozattól ez utóbbi kérdésben tér el a véleményem. Az egészségügyi ellátás célja a betegségek megelőzése, gyógykezelése, az életveszély elhárítása és a rehabilitáció. Az alkalmazott vizsgálati és terápiás eljárások kétségtelesen eredményezhetik a személyes szabadság korlátozását, azonban elsődlegesen nem erre irányulnak. Arra a határozat is utal, hogy az Eütv. az általános betegjogok között rögzíti, hogy a „beteg személyes szabadsága — ellátása során — fizikai, kémiai, biológiai vagy pszichikai módszerekkel vagy eljárásokkal kizárólag sürgős szükség esetén,

illetőleg a beteg vagy mások élete, testi épsége és egészsége védelmében korlátozható. A beteg korlátozása nem lehet büntető jellegű, és csak addig tarthat, ameddig az elrendelés oka fennáll” [10. § (4) bekezdés]. A „korlátozó módszerek vagy eljárások alkalmazását — ha e törvény kivételt nem tesz — a beteg kezelőorvosa rendeli el. A kezelőorvos az alkalmazást megelőzően, — amennyiben ez nem lehetséges az alkalmazás megkezdését követően a lehető legrövidebb időn belül — rögzíti az egészségügyi dokumentációban a korlátozó módszereket vagy eljárásokat, megjelölve azok indítékát és alkalmazásuk időtartamát. ... Korlátozó módszerek és eljárások alkalmazása esetén a beteg állapotát és testi szükségleteit rendszeresen — a szakmai szabályoknak megfelelően — ellenőrizni kell. A beteg egészségügyi dokumentációjában az ellenőrzés tényét és eredményét fel kell tüntetni.” [10. § (5) bekezdés]. A módszerek megválasztásával kapcsolatban pedig a törvény akként rendelkezik, hogy a „kezelőorvos joga, hogy a tudományosan elfogadott vizsgálati és terápiás módszerek ... közül — a hatályos jogszabályok keretei között — szabadon válassza meg az adott esetben alkalmazandó, általa, illetve az ellátásban közreműködő személyek által ismert és gyakorolt, a rendelkezésre álló tárgyi és személyi feltételek mellett végezhető eljárást” [129. § (1) bekezdés]. „A választott vizsgálati és terápiás módszer alkalmazhatóságának feltétele”, hogy „ahhoz a beteg e törvény szabályai szerint beleegyezését adja” és „a beavatkozás kockázata kisebb legyen az alkalmazás elmaradásával járó kockázatnál, illetőleg a kockázat vállalására alapos ok legyen” [129. § (2) bekezdés].

A törvény a pszichiátriai betegek vonatkozásában, éppen azok speciális helyzetére tekintettel, külön is kiemeli, hogy személyiségi jogait az egészségügyi ellátás során „fokozott védelemben kell részesíteni” [189. § (1) bekezdés]. Jogaik „csak az e törvényben foglaltak szerint, a feltétlenül szükséges mértékben és ideig, ... abban az esetben korlátozhatók, ha a beteg veszélyeztető vagy közvetlen veszélyeztető magatartást tanúsít. Az emberi méltósághoz való jog azonban ebben az esetben sem korlátozható” [189. § (2) bekezdés]. A gyógykezelés a beteg „állapotának megfelelő és a többi beteg fizikai biztonságát védő, a lehető legkevésbé hátrányos és kellemetlen módszerrel” történhet [190. § *b*) pont]. Az esetleges „korlátozás csak addig tarthat, illetőleg olyan mértékű és jellegű lehet, amely a veszély elhárításához feltétlenül szükséges” [192. § (1) bekezdés], és azt „részletesen dokumentálni és indokolni kell” [194. § (2) bekezdés].

Azzal egyetértek, hogy önmagában az elvont alkotmányossági mérce megismétlése nem felel meg a szabadságkorlátozást lehetővé tevő törvénnyel szemben támasztott alkotmányossági kritériumoknak. A határozat által megfogalmazott, hivatkozott követelményeknek azonban az Eütv. — álláspontom szerint — eleget tesz. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint az alapjog korlátozása akkor arányos, ha „az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő

arányban” vannak egymással, továbbá a „törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni” [30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167, 171.; továbbá: 20/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 69, 71.; 7/1991. (II. 28.) AB határozat, ABH 1991, 22, 25.; 11/1992. (III. 5.) AB határozat, ABH 1992, 77, 85.; 11/1993. (II. 27.) AB határozat, ABH 1993, 109, 110.; 22/1999. (VI. 30.) AB határozat, ABH 1999, 176, 194—195.; 18/2000. (VI. 6.) AB határozat, ABK 2000. június—július 211, 214.].

Jelen esetben az Eütv. a pszichiátriai betegek szabadságának korlátozását jelentő gyógykezelés elrendelése okainak (a beteg beleegyezésével vagy beleegyezése nélkül veszélyeztető, közvetlen veszélyeztető magatartása esetén), a módszerek kiválasztásának (kizárólag tudományosan elfogadott, az állapotnak megfelelő, legkevésbé hátrányos és kellemetlen módszerek alkalmazhatók), az alkalmazás feltételeinek (a veszély elhárításához feltétlenül szükséges mértékben és ideig), a folyamatos gondoskodásnak (az állapot és a testi szükségletek rendszeres ellenőrzése) és mindezek ellenőrzése feltételeinek (részletes dokumentáció és indokolás) előírásával, valamint az emberi méltósághoz való jog korlátozhatatlanságának kimondásával kellő garanciát nyújt a korlátozás arányosságát tekintetében.

Mindezek alapján véleményem szerint a jogalkotói mulasztás kérdésében az indítvány elutasítása lett volna indokolt.

Dr. Németh János s. k.,
alkotmánybíró

A különvéleményhez csatlakozom:

Dr. Erdei Árpád s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszky dr. Vasadi Éva alkotmánybíró
különvéleménye

1. A határozatnak az indítványt elutasító rendelkezéseivel és azok indokolásaival egyetértek.

2. Nem értek egyet azzal, hogy a korlátozottan cselekvőképese személyek invazív beavatkozásokba való beleegyezési vagy visszautasítási jogának a cselekvőképtelen személyekkel azonos szabályozása sérti az emberi méltósághoz való jogot. Nem tartom megalapozottnak azt sem, hogy a korlátozottan cselekvőképese betegek véleményének érvényesülésére a hatályos szabályozásban meglévő garanciáknál, mintegy alkotmányossági követelményként többre, illetve differenciáltabb szabályozásra lenne szükség.

A határozat véleményem szerint csak egy aspektusból közelíti meg a felvetett kérdéseket, ezért jut véleményemtől eltérő álláspontra.

A konkrét, értelmezett indítvány kapcsán a megalapozott döntésnél ugyanis az orvos-beteg viszony, az orvos etikai (1994. évi XXVIII. törvény a Magyar Orvosi Kamaráról, 25—31. §-ok), munkajogi, polgári jogi és büntetőjogi felelőssége, valamint a beleegyezési jog jellegzetességeinek, sajátosságainak, illetve azok összefüggő értékelésének is döntő szerepe van.

A beleegyezés-visszautasítás kérdése gyakorlatilag a súlyosabb beavatkozásoknál kerül előtérbe. Súlyosabb beavatkozás önkéntes vállalása, lehetséges kockázatainak tudatos felmérése olyan döntést és felelősséget jelent, amelyre figyelemmel a törvényhozó eltérhet a polgári jog általános szabályaitól. Más szóval az emberi méltósághoz való jogból nem vezethető le az, hogy a korlátozottan cselekvőképes személy beleegyezési jogát másként, kevésbé korlátozva vagy kevesebb garancia mellett kell szabályozni, mint a cselekvőképtelenét. Ez megítélésem szerint — alkotmányossági mérce hiányában — a jogalkotó felelősségi körébe tartozó olyan kérdés, amelynek eldöntése során a „cél és eszköz viszony” a meghatározó szempont.

Az elmondottakból is következően az alkotmányossági kérdés az, hogy a korlátozottan cselekvőképes személynél a döntéshez szükséges beleegyezési képességnek a törvényben vélelmezett teljes és feltétlen (ti. a korlátozott cselekvőképesség okaira tekintet nélküli) hiánya alkotmányellenes-e az emberi méltóság sérelme miatt. Véleményem szerint a beleegyezési jog gyakorlása olyan tárgyú, súlyú és hatású döntés, amelynél éppen az lehet indokolt, hogy a belátási képesség bármilyen mértékű és indokú fogyatékosságának a szabályozásban jogilag is érzékelhető következménye (feltételrendszere) legyen.

Így a beleegyezési-visszautasítási joggal kapcsolatban az Eütv. speciális kapcsolatokat szabályoz, nevezetesen az orvos-beteg és az intézmény-beteg viszonyát, a sajátos helyzetre figyelemmel differenciáltan. (A jogviszonyok között természetesen összefüggések is kimutathatók.)

A „beleegyezési és visszautasítási jog” rendeltetésszerű és célzatos (tudatos) gyakorlása végső soron a beteg érdekében folyamatosan hozott orvos-szakmai döntések sorába illeszkedik. Ennek megkérdőjelezhetetlensége legalább annyira fontos a gyógyítást végző intézménynek, mint a betegnek. A beteg beleegyezésének egyik jelentős jogi következménye, hogy a kórház mentesíti az olyan felelősségtől, amely a tudomány mindenkori állására tekintettel a rendes műtéti kockázat körébe tartozó esemény bekövetkezésekor a beleegyezés hiányában fennállhatna. A beleegyezés tehát azt is jelenti, hogy a beteg vagy az erre jogosult személy az orvosi tájékoztatásban foglalt, a rendes műtéti kockázat körébe eső, lehetséges káros következményeket, a beavatkozás várható előnyeit és kockázatait mérlegelve megismeri és tudomásul veszi.

Az emberi méltósághoz, az önrendelkezéshez, a cselekvési szabadsághoz való jogból nem vezethető le sem az a következtetés, hogy a nem teljesen cselekvőképes személyt egyes súlyosabb orvosi beavatkozásról való döntésénél teljesen cselekvőképesnek kell tekinteni, sem pedig az, hogy a cselekvőképtelenek közé kell sorolni.

Nem tartom alkotmányellenesnek, hogy a korlátozottan cselekvőképeket a törvény ezen a területen szigorúbban, a cselekvőképtelennel azonosan kezeli. Ez nem tekinthető korlátozásnak, hanem éppen a korlátozottan cselekvőképes beteg érdekében érvényesített — a céllal összhangban lévő — többletgarancia. Ha a szabályokat mégis korlátozásként fogjuk fel, akkor az, éppen az Alkotmány 70/D. §-ával, a testi és lelki egészséghez való joggal összefüggésben szükséges és arányos korlátozásnak minősíthető. A polgári jogi cselekvőképtelenség és korlátozott cselekvőképesség ugyan elsősorban az ügyleti forgalom biztonságát védi, de a kiskorút (vagy más okból az olyan helyzetben lévőnek tekintendő személyt, aki bizonyos döntéseket felelősen nem képes meghozni) is óvja a meggonddalton veszteségektől és általában a kockázattól. Egyes intézmények (pl. választójog, egyes hivatalok viselésének magasabb korhatárhoz kötése) optimális működése érdekében is a cselekvési szabadság korlátozható. Önmagának mindenki árthat, s vállalhat kockázatot, de csak akkor, ha képes a szabad, tájékozott és felelős döntésre [21/1996. (V. 17.) AB határozat, ABH 1996. 74.]. Az állam korlátozó „gyámkodása” csak a határesetekben lehet alkotmányossági viták tárgya. A törvényhozó — az elvben lehetséges alkotmányos megoldások, jogi eszközök között választva — döntött úgy, hogy a beleegyezési képességet a polgári jog jogintézményeihez köti.

3. A hatályos megoldást vizsgálva figyelmet érdemel, hogy az Európa Tanács Bioetikai Konvenciója (amelynek Magyarország nem részese) 5. cikke a beleegyezést „szabad és tájékozott” beleegyezésként fogja fel. A beleegyezés képességét a megfelelő és előzetes tájékoztatáshoz köti, amelynek ki kell terjednie a beavatkozás céljára, természetére, következményeire és a beavatkozás kockázataira. Hasonló szabályt tartalmaz az Eütv. is [13. § (1)—(8) bekezdés, 15. § (3) bekezdés, 134—135. §].

Az egyezmény a beleegyezési képesség hiányát, a hiányt eredményező okokat a polgári jogi cselekvőképesség-fogalomhoz, a nem teljes cselekvőképesség egyes okaihoz köti, hasonlóan az Eütv. hatályos szabályaihoz. Ez derül ki az egyezmény 6. cikk 2. és 3. pontjából. A 2. pont a „kiskorú” személy beleegyezési képességének hiányáról szól, ennek második bekezdése a kiskorú véleményének figyelembevételét írja elő, az Eütv.-hez hasonlóan. A 3. pont a beleegyezési képességgel nem rendelkező „nagykorúról” szól, és a beleegyezési képesség hiányát, hasonlóan a magyar szabályozáshoz, a teljes cselekvőképesség hiányához vezető „hagyományos” okokhoz köti. Mindkét esetben az egyezmény szerint a beleegyezést a beteg képviselője vagy a kijelölt más személy vagy testület engedélye pótolja, hasonlóan az Eütv. szabályaihoz.

Az Eütv. 16. § (5) bekezdésének az a szabálya, hogy a beteg véleményét a szakmailag lehetséges mértékig kötelező figyelembe venni, nem tekinthető bizonytalan feltételnek. Ez a szabály akkor nyeri el valós súlyát, ha tudjuk, hogy az orvos a foglalkozása szabályainak betartására köteles — erre a különféle felelősségi formák is erősen sarkallják. Ebből legalább az következik, hogy eleve és kizárólag csak a beteg gyógyulását elősegítő aktuális beavatkozás jöhet

szóba. Ugyanakkor az orvosilag indokolt és javallt beavatkozás elhagyásáról való döntésnél akkor is a beteg érdeke a meghatározó szempont, ha helyette más személy nyilatkozik a beleegyezésről vagy a visszautasításról, esetleg a beteg véleményével ellentétesen. Az Eütv. 16. § (4) bekezdése értelmében a beteget képviselő személy nyilatkozatának érvényesülése egyébként sem korlátlan, hanem korlátok közé szorított: a nyilatkozat nem érintheti hátrányosan a beteg egészségi állapotát. Mindezekre a szabályokra figyelemmel, helyes alkalmazásuk mellett elképzelhetetlen, hogy beteget kifejezett tiltakozása ellenére vagy határozott kérését figyelmen kívül hagyva, olyan beavatkozásnak vetik alá vagy beavatkozást tagadnak meg tőle, amely orvosilag nem indokolt, illetve ami nem a beteg gyógyítását, lehetséges gyógyulását szolgálja.

4. Nem értek egyet azzal sem, hogy a pszichiátriai betegek személyes szabadságát súlyosabban „korlátozó” egyes módszerek és eljárások alkalmazási feltételeit a hatályoshoz képest részletesebb törvényben kellene szabályozni.

Az Eütv.-nek a beleegyezési-visszautasítási jogról szóló rendelkezései a meghatározott beavatkozásra váró minden beteget érintenek. Ezzel szemben a személyes szabadságot „korlátozó” módszerek és eljárások, ezek feltételei törvényben való szabályozásának állított hiánya a pszichiátriai betegeket érinti.

Az Alkotmány 55. § (1) bekezdésében és 54. § (2) bekezdésében rögzített alapelvek védelme szempontjából annak van döntő jelentősége, hogy az Eütv. keretein belül gyógyításról, gyógykezelésről van szó. Olyan tevékenységről, amelynek nem célja a szabadságtól megfosztás vagy a kínzás, a kegyetlen, embertelen, megalázó elbánás. Ez utóbbiakat az Eütv. szabályai kifejezetten tiltják [Eütv. 10. § (1), (4) bekezdés].

Kétségtelen, hogy bizonyos vizsgálatok vagy kezelések beavatkozást jelentenek a beteg testi, lelki integritásába, ez azonban nem a pszichiátriai betegeket érintő alkotmányjogi probléma, hanem az „orvoslás” okszerű és elkerülhetetlen eszköze, illetve következménye, s mint ilyen, orvosszakmai kérdés.

Ezért az alkotmányossági kérdés a pszichiátriai betegeknél az, hogy a nem együttműködő pszichiátriai betegnek az intézetbe utalása és tartása kellő garanciákkal történik-e. Az orvoslás eszközeinek használatát, ezek ellenőrzését az Eütv. kielégítően, kellő garanciákkal szabályozza [Eütv. 10. § (1)—(2), (5) bekezdés, 24. §, 29. § (1) bekezdés, 123. §, 136—137. §, 190. § c) pont, 192. § (1)—(2) bekezdés]. Az Eütv. kellő szabadsággal határozza meg az eszközöket, alkalmazásuk feltételeit, az alkalmazás elrendelésének, ellenőrzésének, fenntartásának és megszüntetésének szabályait.

Általánosságban nem a módszerek és eljárások alkalmazási feltételeinek részletesebb törvényi szabályozása hiánya vet fel tehát alkotmányossági kérdést, hanem az, ha ezeket más célból, pl. fegyelmetésre használják. Az Eütv. szabályai megfelelő kereteket tartalmaznak az alkotmányosan aggálytalan jogalkalmazásra. (A nem a gyógyítást célzó önkényes eljárás esetleges előfordulását egyébként további jogalkotással sem lehet önmagában kizárni.)

Nincs megnyugtató és megalapozott magyarázat arra sem, hogy az orvos-szakmai protokollok körébe tartozó egyes eljárások és módszerek alkalmazásának feltételeit miért kellene törvényi szinten szabályozni. Ez azzal a következménnyel jár, hogy veszélybe kerülhet a személyre (betegségre) szabott orvosi kezelés, elbizonytalanítva ezzel a gyógyítást, viszonylagossá téve az orvos szakmai felelősségét.

Az együttműködő pszichiátriai betegeknek és a nem pszichiátriai betegeknek a személyi szabadság korlátozása az esetleg ugyanolyan eszközök alkalmazásánál, beleegyezésük folytán, fel sem merülhet. Nincs alkotmányjogi indoka annak, hogy a korlátozó módszerként, eljárásként felfogott, nemcsak a pszichiátriában használt eszközök alkalmazásának feltételeit miért éppen a pszichiátriai betegek vonatkozásán kell részletesebben szabályozni.

Figyelmet érdemel, hogy az eljárás során az egészségügyi miniszter és a Magyar Pszichiátriai Társaság orvos-szakmai szempontból a módszerek (eljárások) alkalmazásának jelenlegi jogszabályi feltételeit kielégítőnek tartotta. Magam is így látom, alkotmányossági mérceként elvárható további szabályozásra indokot nem látok. Egyetértek a Magyar Pszichiátriai Társaság ama véleményével is, amely szerint a vizsgált körben éppen a terápiás eljárások törvényben lefektetett szabályozása különböztetné meg ésszerű ok nélkül, diszkriminatívan a pszichiátriai betegeket más betegektől.

5. Az Alkotmány hivatkozott rendelkezéseinek kiterjesztő értelmezése, nevezetesen az a követelmény, hogy a határozatban említett egyes módszerek (eljárások) alkalmazásának feltételeiről — amelyeket jelenleg az Eütv. és szakmai protokollok tartalmaznak — többletgaranciaként a hatályosnál részletesebb, törvényi szintű szabályozás lenne alkotmányos, nem fordul elő nemzetközi gyakorlatban.

Az Európa Tanács 2000. január 3-án adta közre „Fehér Könyv” címmel a mentális betegségben szenvedők, különös tekintettel az akaratuk ellenére pszichiátriai intézményben elhelyezett betegek emberi jogainak és méltóságának védelmében elkészült tanulmányt.

A tanulmány egyebek között részletesen foglalkozik a mentális betegségben szenvedők kezelése során alkalmazott kényszerítő eszközök alkalmazásának feltételeiről, a betegek emberi jogainak és méltóságának védelméről és ezek garanciáiról.

A tanulmány sehol nem tesz említést sem az alkalmazott kényszerítő eszközök, eljárások, beavatkozások, sem pedig az alkalmazhatóságuk vonatkozásában arról, hogy ezeknél törvényi szintű szabályozás lenne szükséges.

Éppen ellenkezőleg, a 6.1. pont alatt határozottan leszögezi, hogy a kezelést/beavatkozást minden esetben a felismert klinikai szimptómák alapján, gyógyító céllal és a konkrét gyógyulás érdekében kell alkalmazni. Más szempontokat, úgy mint a beteg szociális, családi körülményeit, társadalmi vagy büntetőjogi helyzetét csak ezt követően, a fenti prioritásnak alárendelve szabad figyelembe venni. (A szövegezésből kiderül, hogy ez utóbbi szempontokat is figyelembe kell venni, erre a törvényi szintű szabályozás nem adna lehetőséget!) 11.4. pont alatt kifejezetten előírja, hogy a kezelést/beavatkozást minden esetben egyedileg, a

beteg állapotára, betegsége várható lefolyására tekintettel kell kiválasztani és alkalmazni.

Ezt az egyedi és komplex szakmai mérlegelést lehetetlené el a kezelési eszközök és eljárások alkalmazási feltételeinek törvényi szintű meghatározása.

A 11.3—6. pontok fogalmazzák meg tételesen az alkalmazás feltételeit és garanciáit, nevezetesen:

— amint a beteg állapota engedi, enyhébb kezelésre kell áttérni [vö. Eütv. 10. § (4) bekezdés],

— az egyedileg kialakítandó kezelést lehetőség szerint magával a beteggel kell előzetesen megbeszélni, ha ez nem lehetséges, a beteg képviselőjével [vö. Eütv. 13. § (1) bekezdés],

— a kezelést folyamatosan ellenőrizni kell [vö. Eütv. 10. § (5) bekezdés],

— a szükségesség és arányosság kérdését mindvégig szem előtt kell tartani [vö. Eütv. 10. § (3) és (4) bekezdés],

— minden kezeléstről részletes, írásbeli feljegyzést kell készíteni [vö. Eütv. 10. § (5) bekezdés],

— csak orvos rendelheti el ezeket a kezeléseket/beavatkozásokat, vészhelyzet esetén utólag meg kell erősíteni a kezelés elrendelését szakorvossal, stb. [vö. Eütv. 10. § (5) bekezdés].

Mindebből megállapítható, hogy a hatályos Eütv. az európai gyakorlatnak megfelelően szabályozza a pszichiátriai betegek kezelésének kérdését, és tartalmazza az Alkotmány 55. § (1) bekezdésében és az 54. § (2) bekezdésében rögzített alapjogok érvényesülésének törvényi garanciáit.

Mínderre figyelemmel az indítvány teljes elutasításának lett volna helye.

Dr. Tersztyánszky dr. Vasadi Éva s. k.,
alkotmánybíró

A Köztársasági Elnök határozatai

A Köztársaság Elnökének 159/2000. (X. 27.) KE határozata

rendőr altábornaggyá történő kinevezésről

A belügyminiszter javaslatára az eddig végzett kimagasló tevékenysége elismeréséül, hazánk nemzeti ünnepe, az 1956-os forradalom és szabadságharc 44. évfordulója alkalmából

2000. október 23-i hatállyal

dr. Orbán Péter r. vezérőrnagyot

rendőr altábornaggyá

kinevezem.

Budapest, 2000. október 13.

Mádl Ferenc s. k.,
a Köztársaság elnöke

Ellenjegyzem:

Dr. Pintér Sándor s. k.,
belügyminiszter

V. rész KÖZLEMÉNYEK, HIRDETMÉNYEK

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Nógrád Megyei Földművelésügyi Hivatalának (3101 Salgótarján, Rákóczi út 36.)

h i r d e t m é n y e

Az FVM Nógrád Megyei Földművelésügyi Hivatala — a földrendező és a földkiadó bizottságokról szóló 1993. évi II. törvény 4/B. § (5) bekezdése alapján —

n y i l v á n o s s o r s o l á s t

hirdet meg a Cered-völgye Mgtsz használatában nyilvántartott, részarány-földtulajdonnak megfelelő földek kiadása céljából. A hirdetmény a Magyar Közlöny 2000. október 13-án megjelent hirdetményének kiegészítése.

A sorsolás helye: Cered, Polgármesteri Hivatal, Tanácskozóterem

A sorsolás ideje: 2000. november 21., 10 óra.

A sorsolásra kerülő földrészletek adatai:

Település: Cered

Külterület

Helyrajzi szám	Művelési ág	Terület (ha, m ²)	AK érték	A terület hasznosítására vonatkozó korlátozás
073/5 a, b	gyep (legelő), erdő	2,7857	4,51	
073/8	szántó	11,9595	139,95	
0248	szántó	0,0655	1,48	
0252	szántó	0,0721	1,63	
0253	szántó	0,0900	2,03	

Település: Salgótarján

Zártkert

Helyrajzi szám	Művelési ág	Terület (ha, m ²)	AK érték	A terület hasznosítására vonatkozó korlátozás
8359	gyep (legelő)	0,6819	1,30	
8856	gyep (legelő)	0,3361	0,64	

Település: Salgótarján

Külterület

Helyrajzi szám	Művelési ág	Terület (ha, m ²)	AK érték	A terület hasznosítására vonatkozó korlátozás
0931/1	szántó	0,0540	0,38	
0931/6	szántó	0,0440	0,31	
0931/7	szántó	0,1077	0,75	
01034/5	szántó	24,4184	187,17	Természetvédelmi terület
01034/8 a, b, c	szántó, erdő, gyep (legelő)	45,5192	337,00	Természetvédelmi terület
01041/1	szántó	2,7393	24,57	Természetvédelmi terület
01041/3	erdő	0,4311	1,51	Természetvédelmi terület
01041/4	szántó	21,1421	169,69	Természetvédelmi terület

A sorsolás nyilvános, azon bárki jelen lehet.

A sorsoláson a szövetkezetben még ki nem adott részarány-földtulajdonnal rendelkező részarány-tulajdonosok földtulajdona helyét fogjuk meghatározni.

A sorsoláson bármely okból meg nem jelenő jogosult később a mulasztásra hivatkozva semmiféle jogot nem érvényesíthet, ebből az okból a sorsolás eredménye nem változtatható meg.

Urbán Imre s. k.,
hivatalvezető

Az Országos Rendőr-főkapitányság Közbiztonsági Főigazgatóságának közleménye

A rendőrség — az eddig közzétetteken kívül — a következő gépjármű törzskönyveket körözi:

430819A
729250A
478318A
286219A
238509A
499926A
064477A
210400A
654083A
488261A
608011A
833663A

ORFK Igazgatásrendészeti Főosztály

Helyesbítés: A Magyar Közlöny 2000. évi 100. számában az FVM Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Földművelésügyi Hivatala által a 6351. oldalon közzétett hirdetmény Pátroha szövegrésze helyesen:

„Település: **Rétközberencs**”

(Kézirathiba)

KÖZLEMÉNY

A Magyar Hivatalos Közlönykiadó megjelenteti

AZ ÉRTELMEZETT ALKOTMÁNY

című kötetet.

Dr. Holló András és dr. Balogh Zsolt szerkesztők az Alkotmány szerkezetét követve annak rendelkezéseihez csoportosították az Alkotmánybíróság legfontosabb megállapításait, az alkotmánybírói gyakorlat összefoglalásaként jegyzetekkel segítve az olvasó tájékozódását. A kötet az öt évvel ezelőtt ugyanilyen címmel megjelenő munka folytatása. A szerkesztők átdolgozták – tárgyköreit tekintve kibővítették – a korábban megjelent könyv anyagát, és erre (a precedens határozatokra) épülve mutatják be az immár tízéves ítélkezési gyakorlat keresztmetszetét.

Az Alkotmánybíróság közjogi helyzetéből adódóan döntései kihatnak valamennyi hatalmi ág tevékenységére, az ítéletek alapjaiban határozták meg a törvénykezés kereteit éppúgy, mint – a jogszabályok alkalmazásánál irányadó alkotmányos követelmény megállapításával – a bíróságok és más jogalkalmazó szervek munkáját. A kötet alapvető segítséget nyújt a gyakorlati és elméleti szakembereknek egyaránt, de hasznosan forgathatják a most megjelenő könyvet a gazdasági élet szereplői (pl. a piacgazdaság, a vállalkozáshoz való jog, illetve a tulajdoni kérdések kapcsán) éppúgy, mint a tudományos munkát folytató egyetemi oktatók, hallgatók vagy az önkormányzati működésben részt vevők. Természetesen segítséget nyújt a gyakorlat ismerete azoknak is, akik alkotmánybírói eljárást kívánnak indítványozni.

A B/5 formátumú kiadvány 760 oldal terjedelmű.

Ára: 4592 Ft áfával.

A megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni. Fax: 266-5099 vagy 267-2780.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük

AZ ÉRTELMEZETT ALKOTMÁNY

című kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

K Ö Z L E M É N Y

A Magyar Közlöny különszámaként megjelent a

**I.
SZÁMVITELLEL KAPCSOLATOS
JOGSZABÁLYOK**

(2001. január 1-jétől hatályos 2000. évi C. törvény a számvitelről)

című, A/4 formátumú, 88 oldal terjedelmű kiadvány.

Ára: 355 Ft áfával.

A megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni. Fax: 338-4746 vagy 267-2780.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük a

**I.
SZÁMVITELLEL KAPCSOLATOS
JOGSZABÁLYOK**

(2001. január 1-jétől hatályos 2000. évi C. törvény a számvitelről)

című kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

E L Ő F I Z E T É S I F E L H Í V Á S

Kormányrendelet felhatalmazása alapján jelenteti meg a Miniszterelnöki Hivatal a Magyar Közlöny mellékleteként a **HIVATALOS ÉRTESÍTŐT**. A lap hetente, szerdánként, tematikus főrészekben hitelesen közli a legfőbb állami, önkormányzati, társadalmi, gazdasági szervek, illetve szervezetek személyi, szervezeti, igazgatási és képzési, valamint az üzleti élet híreit. Térítési díj ellenében közzétesszük a Kincstári Vagyon Igazgatóság vagyonértékesítési pályázatait, az állami, társadalmi, gazdasági szervezetek, parlamenti pártok, tb-önkormányzatok, kamarák, helyi önkormányzatok, egyházak, különböző képviseletek közleményeit. Fizetett hirdetésként — akár színes oldalakon is — helyet kaphatnak az Értesítőben a gazdálkodó szervezetek, egyetemek, alapítványok, de magánszemélyek közérdeklődésre számot tartó közlései is. Oszintén reméljük, hogy a hírek, információk, közlemények egy lapban történő pontos és rendszerezett formában való közreadásával sikerül hatékonyabbá és eredményesebbé tenni előfizetőink tájékozódását a hivatali és üzleti életben. Az érdeklődők számára egyéb hasznos információkat is nyújt a lap.

A lap előfizetésben megrendelhető a Magyar Hivatalos Közlönykiadó 1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6. címén, levélcím: 1394 Budapest 62., Pf. 357; faszám: 318-6668. 2000. évi éves előfizetési díja: 6384 Ft áfával. Egy példány ára 24 oldalig 140 Ft áfával, utána 8 oldalanként 35 Ft áfával.

A **HIVATALOSÉRTESÍTŐ** egyes számai megvásárolhatók a kiadó közlönnyboltjában: 1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6. Tel./fax: 267-2780.

M E G R E N D E L Ő L A P

Megrendelem a **HIVATALOSÉRTESÍTŐ** című lapot példányban, és kérem a következő címre kézbesíteni:

A megrendelő neve:

címe (város/község, irányítószám):

utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

Előfizetési díj a 2000. évre

fél évre: 3192 Ft áfával

egy évre 6384 Ft áfával

Számlát kérek a befizetéshez

Kérjük, a négyzetbe történő X bejelöléssel jelezze az előfizetés időtartamát.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

K Ö Z L E M É N Y

A Magyar Közlöny különszámaként megjelent az

ÁLLAMIGAZGATÁSI ELJÁRÁS ÉS SZABÁLYSÉRTÉS

című, A/4 formátumú, 80 oldal terjedelmű kiadvány.

A kézirat lezárva: 2000. március 1.

Ára: 420 Ft áfával.

A megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni. Fax: 338-4746 vagy 267-2780.

Megrendeljük az

ÁLLAMIGAZGATÁSI ELJÁRÁS ÉS SZABÁLYSÉRTÉS

című kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán fetüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

www.mhk.hu

Jogos a választás!

*Mert a tudás akkor igazán hatalom,
ha megbízható forrásból származik...*

CD-JOGÁSZ®

Ez a védett márkanév egy olyan megoldást jelent, amit a magyarországi jogalkotás hivatalos kiadója kínál. A 137/1998 (VIII.18.) Korm. rendelet alapján a CD-JOGÁSZ® elektronikus jogszabálygyűjtemény

**a Magyar Közlönnyel egyenértékű,
hivatalos jogforrás.**

Nem utolsó szempont persze a számos extra szolgáltatás és **a verhetetlen ár sem**, ami idén is változatlan!

De ezt is lehet fokozni: az év végéig minden új, éves előfizetőnk **mentesül a rendszerbelépési díj alól** (12 000 Ft+áfa), sőt megkapja az általa kiválasztott **ajándékot** is.

(Lásd a megrendelőszelvényt!)

További információért hívja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó zöld számát:

06 (80) 200-723

Garancia

A CD-JOGÁSZ® mindenkor a Magyar Közlönyben hivatalosan közzétett, hatályos joganyagot, illetve azok korábbi szövegváltozatait tartalmazza. Erre garancia, hogy az adatbázis közvetlenül a Magyar Közlöny számítógépes nyomdai tőpéldányának felhasználásával készül.

Előfizetem a CD-JOGÁSZ® 1 / 5 / 10 / 25 / 100 munkahelyes változatát példányban.

Éves előfizetési díj: 36 000 / 48 000 / 60 000 / 72 000 / 96 000 Ft + áfa, rendszerbelépési díj nincs.

Ajándék választásom: egyéves ingyenes előfizetés a Házi Jogtanácsadó című lapra, vagy
 az előfizetés lejártá után további egy hónap ingyenes CD-JOGÁSZ® frissítés

Név, cím: _____

Ügyintéző, telefon: _____

Kézbesítési cím és név: _____

Dátum: _____

Cégszerű aláírás: _____

Kérjük, hogy a szelvényt a Magyar Hivatalos Közlönykiadó 1394 Budapest 62, Pf. 361 postacímre, illetve a 266-8906-os vagy 266-5190-es faxszámra küldje vissza. Megrendelését a cdjogasz@mhk.hu e-mail-címre is elküldheti. A megrendeléssel kapcsolatos további információért hívja az ingyenes 06 (80) 200-723 forródrót vonalat. A visszaküldött adatokat későbbi akcióinkhoz is fel kívánjuk használni. Amennyiben ehhez nem járul hozzá, kérjük, jelezze nekünk.

S.K.

TiszteltElőfizetők!

Tájékoztatjuk Önöket, hogy a kiadónk terjesztésében levő lapokra szóló előfizetésüket folyamatosnak tekintjük. Csak akkor kell változást bejelenteniük a 2001. évre vonatkozó előfizetésre, ha a példányszámot, esetleg a címlistát módosítják, vagy új lapra szeretnének előfizetni (pontos szállítási, név- és utcacím-megjelöléssel).

Az esetleges módosítást szíveskedjenek levélben vagy faxon megküldeni.

Felhívjuk szíves figyelmüket, hogy a lapszállításról kizárólag az előfizetési díj beérkezését követően intézkedünk. Fontos, hogy az előfizetési díjakat a megadott 10300002-20377199-70213285 sz. számlára utalják, illetve a kiadó által kiküldött készpénz-átutalási megbízáson fizessék be.

Készpénzes befizetés kizárólag a Közlönyboltban (1085 Budapest, Somogyi B. u. 6.) lehetséges. (Levélcím: Magyar Hivatalos Közlönykiadó, 1085 Budapest, Somogyi B. u. 6. Fax: 318-6668).

A 2001. évi lapárak

Magyar Közlöny	48 720 Ft/év	Nemzeti Kulturális Alapprogram Hírlevele	2 352 Ft/év
Az Alkotmánybíróság Határozatai	9 408 Ft/év	Oktatási Közlöny	12 096 Ft/év
Bányászati Közlöny	2 352 Ft/év	Önkormányzatok Közlönye	3 024 Ft/év
Belügyi Közlöny	12 768 Ft/év	Pénzügyi Közlöny	15 792 Ft/év
Cégek Közlöny	51 408 Ft/év	Pénzügyi Szemle	11 424 Ft/év
Egészségügyi Közlöny	12 432 Ft/év	Statisztikai Közlöny	6 720 Ft/év
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Értesítő	9 072 Ft/év	Szociális és Munkaügyi Közlöny	9 072 Ft/év
Határozatok Tára	11 424 Ft/év	Turisztikai Értesítő	6 048 Ft/év
Hivatalos Értesítő	7 392 Ft/év	Ügyészségi Közlöny	3 696 Ft/év
Ifjúsági és Sport Értesítő	2 352 Ft/év	Vízügyi Értesítő	6 384 Ft/év
Igazságügyi Közlöny	8 064 Ft/év	Élet és Tudomány	5 712 Ft/év
Ipari és Kereskedelmi Közlöny	12 096 Ft/év	Ludové Noviny	1 344 Ft/év
Környezetvédelmi Értesítő	7 056 Ft/év	Neue Zeitung	2 352 Ft/év
Közlekedési és Vízügyi Értesítő	12 096 Ft/év	Természet Világa	3 024 Ft/év
Kulturális Közlöny	9 744 Ft/év	Valóság	3 360 Ft/év
Külgazdasági Értesítő	10 080 Ft/év		
Magyar Közigazgatás	4 704 Ft/év		

Az árak a 12%-os áfát is tartalmazzák.

A **Házi Jogtanácsadó** című lap előfizetésben megrendelhető a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címen: Budapest VIII., Somogyi B. u. 6. 1394 Bp. 62. Pf. 357. Telefon: 266-9290/234, 235 mellék, fax: 318-6668. Éves előfizetési díja 2352 Ft áfával. A kiadó az előfizetési díj évközbéli emelésének jogát fenntartja.

A CD-JOGÁSZ hatályos jogszabályok hivatalos számítógépes gyűjteménye 2001. évi éves előfizetési díjai a 2000. december 31-ig beérkező megrendelések esetén:

Önálló változat	36 000 Ft	25 munkahelyes hálózati változat	72 000 Ft
5 munkahelyes hálózati változat	48 000 Ft	50 munkahelyes hálózati változat	84 000 Ft
10 munkahelyes hálózati változat	60 000 Ft	100 munkahelyes hálózati változat	96 000 Ft

Egyszeri belépési díj: 12 000 Ft. (Áraink az áfát nem tartalmazzák.)

Facsimile Magyar Közlöny. A hivatalos lap 1998—2000. évfolyamai jelennek meg CD-n az eredeti külalak megőrzésével, de könnyen kezelhetően. A halmozott évfolyamok ára 14 000 Ft.

Hatályos jogszabályok online elérése: a 3 naponta frissített adatbázis az interneten keresztül érhető el a www.mhk.hu címen. További információ kérhető a 06 (80) 200-723-as zöldszámon.

Szerkeszti a Miniszterelnöki Hivatal, a szerkesztőbizottság közreműködésével.

A szerkesztőbizottság elnöke: dr. Bártfai Béla, társelnöke: Nyéki József.

A szerkesztésért felelős: dr. Müller György. Budapest V., Kossuth tér 1—3.

Kiadja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó. Felelős kiadó: dr. Korda Judit vezérigazgató. Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6. Telefon: 266-9290.

Előfizetésben megrendelhető a Magyar Hivatalos Közlönykiadónál

Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6., 1394 Budapest 62. Pf. 357, vagy faxon 318-6668.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Hivatalos Közlönykiadó a FÁMA Rt. közreműködésével. Telefon/fax: 266-6567.

Információ: Tel./fax: 317-9999, 266-9290/245, 246 mellék.

Példányonként megvásárolható a kiadó Budapest VIII., Somogyi B. u. 6. (tel./fax: 267-2780) szám alatti közlönyboltjában.

Éves előfizetési díj: 42 336 Ft. Egy példány ára: 110 Ft 16 oldal terjedelemtől, utána + 8 oldalanként + 55 Ft.

A kiadó az előfizetési díj évközbéli emelésének jogát fenntartja.

HU ISSN 0076—2407

00.1867 — Nyomja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó Lajosmizsei Nyomdája. Felelős vezető: Burján Norbert.